

ეკონომიკური კვლევების ეროვნული ინსტიტუტი
NATIONAL INSTITUTE OF ECONOMIC RESEARCH

**BATUMI NAVIGATION TEACHING
UNIVERSITY**
(Batumi, Georgia)

BATUMI SHOTA RUSTAVELI STATE UNIVERSITY
Faculty of Economics and Business
(Batumi, Georgia)

KNOWLEDGE MANAGEMENT, ECONOMICS AND LAW

Proceedings of the 1st International Scientific Conference

December 5-6, 2019

Co-organizers of the Conference:

*Odesa Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics,
(Odesa, Ukraine)*

Editor: Prof. Dr. Badri Gechbaia

Batumi, GEORGIA

2019

UDC 001:1:3: [80+81]

Recommended for publication by the Scientific Council of
National Institute of Economic Research (11.12.2019, №11)

CHAIRMAN OF CONFERENCE ORGANIZING COMMITTEE:

Badri Gechbaia – Doctor of Economics, Associate Professor, Director of National Institute of Economic Research, Georgia.

CO-CHAIRMAN OF CONFERENCE ORGANIZING COMMITTEE:

Parmen Khvedelidze – PhD, Professor, Rector Batumi Navigation Teaching University, Georgia.

Yaroslav Kvach – Doctor of Economics, Professor, Director, Odessa Trade and Economic Institute of Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine.

CONFERENCE ORGANIZING COMMITTEE:

Lali Khvedelidze – Chancellor of Batumi Navigation Teaching University

Ketevan Goletiani – Candidate of Technical Sciences, Professor, Batumi Navigation Teaching University, Georgia.

Nino Tchilaia – PhD in Business Administration, Assistant Professor, Batumi Navigation Teaching University, Georgia.

Gela Mamuladze – Doctor of Economics, Professor Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia.

Paata Aroshidze – Doctor of Economics, Associate Professor, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia

Nargiz Phalavandishvili – PhD in Economics, Assistant Professor Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia.

Halyna Kuzmenko – PhD in Economics, Associate Professor, Audit and Taxation Department, Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine.

SCIENTIFIC COMMITTEE OF CONFERENCE:

Natia Tsiklashvili – Doctor of Economics, Professor, Vice Rector for Scientific Affairs, Professor, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia.

Asie Tsintsadze - Doctor of Economics, Professor, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia.

Irma Dikhamindjia – Doctor of Economics, Professor, Sokhumi State University, Georgia.

Viktor Koval – Doctor of Economics, Professor, Odessa Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine.

Wayan Edi Arsawan – Doctor of Economics, Professor, Politeknik Negeri Bali, Indonesia.

REVIEWERS:

Anzor Abzalava – Doctor of Economics, Professor, Georgian Technical University, Georgia.

Vladimer Glonti – Doctor of Economics, Professor, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia.

ISBN 978-9941-9680-6-8

KNOWLEDGE MANAGEMENT, ECONOMICS AND LAW: Proceedings of the 1st International Scientific Conference. December 5–6, 2019. Batumi, Georgia: Publishing House “Kalmosani”, 2019, 128 p.

Publisher: Publishing House “Kalmosani”, Georgia.

ISBN 978-9941-9680-6-8

*Authors are responsible for the content and accuracy.
The proceedings have not been amended or proofread.*

CONTENTS

SECTION I. STATE GOVERNMENT AND LAW

Melnyk I.

STATE REGULATION OF THE MANIPULATIVE EFFECT OF MASS CULTURE IN THE CONDITIONS OF THE INFORMATION HYBRID WAR 7

Onatskiy M.

BALTIC COUNTRIES: FEATURES OF SOCIO-ECONOMIC AND POLITICAL TRANSFORMATION IN THE POST-SOVIET PERIOD 10

SECTION II. MANAGEMENT, ECONOMY, FINANCE

Koval V., Gechbaia B.

ENTREPRENEURIAL ACTIVITY PREREQUISITES IN THE CONTEXT OF INTERCOMPANY RELATIONSHIPS CHANGES 14

Fedyshyn M., Zhavoronok A.

ANALYSIS OF THE MAIN TRENDS OF THE BANKING SERVICES MARKET IN UKRAINE 17

Reshmidilova S., Yanyuk V.

FORMATION OF PERSONNEL MARKETING AT THE ENTERPRISE 20

Bashynska M.I., Hrozdieva Y.

DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF ACCOUNTING OF RESOURCES IN RESTAURANT BUSINESS 23

Kudrytska N.

FACTORS OF COMPETITIVENESS SEAPORTS 26

Tymchenko K., Babii O.

INFLUENCE OF FACTORS EXTERNAL ENVIRONMENT ON INTERNATIONAL COMPETITIVE POSITION WINEMAKING ENTERPRISES 29

Mikhno I.

THE PROBLEM OF WASTE DISPOSAL IN UKRAINE 33

Yevdokimova O., Strenkovska A.

INTEGRATED MACRO COMPOSITE AND INDICATOR DEVELOPMENT OF ECONOMY IN SHORT-LINE PERIOD 36

Lytvynenko I. ANALYSIS OF THE MAIN TRENDS IN THE DIGITALIZATION OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE	39
Ostapenko O. APPLICATION OF THE METHODS OF GREEN LOGISTICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT FOR THE SYNTHESIS OF HIGHLY EFFICIENT SYSTEMS OF ENERGY SUPPLY WITH HEAT PUMPS	42
Pavlik I. LEGAL REGULATION OF ACCOUNTING IN THE AGRICULTURAL SECTOR: EXPERIENCE OF UKRAINE.....	45
Beridze T., Lokhman N., Mezenzeva N. ANALYSIS OF CASH FLOW MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS	48
Churkina I., Makedonskaya M. PROBLEMS OF FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	51
Churkina I., Balan K. THE CURRENT SYSTEM OF FINANCIAL CONTROL IN KRAINE.....	55
Churkina I., Shebarshina A. DEVELOPMENT OF LOCAL BUDGETS IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION	58
Churkina I., Veselovskaya Z. PROBLEMS OF FINANCING HIGHER EDUCATION	62
Churkina I., Lugovoy V. DEVELOPMENT OF THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE.....	65
Bublyk M. TECHNOSOLITON IS AN INNOVATIVE FORM OF ORGANIZATION CASCADING INTERACTION BETWEEN ENTERPRISES	68
Kravets D. UKRAINIAN IT SECTOR	71

SECTION III. SERVICE SECTOR AND MANAGEMENT

Smyrnov I., Lybitseva O. ARCHITECTURAL TOURISM UNDER CONDITIONS OF OVERTOURISM: SUSTAINABLE DEVELOPMENT LOGISTIC BASE (UKRAINE CASE)	74
--	----

SECTION IV. EDUCATION AND PEDAGOGICS

Aytov S. HISTORICAL ANTHROPOLOGY AS THE MODERN PHILOSOPHY OF HISTORY COGNITIVE ORIGINALITY.....	77
Bezlutska O., Leshchenko A. THE PROBLEM OF BULLYING AND MOBBING IN MARITIME CREW TEAMS.....	79
Moskaliuk O., Kivenko I. COMMUNICATIVE ASPECT OF SPEECH CULTURE	81
Holovko N. , Balashova S. PROBLEMS OF FORMATION OF PEDAGOGICAL CREATIVITY IN FUTURE LECTURER.....	83
Gordiichuk H.B., Yatsenko N.A. RELATIONSHIP BEYWEEN THE CONCEPTS OF INFORMATION COMPETENCE AND ENVIRONMENTAL INFORMATION IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF ENVIRONMENTAL STUDENTS	85
Zakharchenko P., Yudicheva O. INTERRELATION BETWEEN THE LEVEL OF PROFESSIONAL MOTIVATION AND THE ACQUIRED PROFESSIONAL COMPETENCES	88
Kovalenko O. COMPARATIVE ANALYSIS OF CURRICULUM TRAINING FOR TOURISTS (TOUR GUIDES)	91
Krutov V. SCIENCE OF CONSCIOUSNESS – IS AN IMPORTANT COMPONENT OF THE THEORY AND PRACTICE OF EDUCATIONAL ACTIVITY	93
Nosova H. THE ROLE OF “NEW REGIONALISM” IN THE IDENTIFICATION PROCESS OF UKRAINE	96
Podhorna V., Drozdova K. FORMATION HUMAN RESOURCES IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS.....	99
Bilan N. THE FORMATION OF SPECIAL PERSONAL PROFESSIONAL CAPACITIES OF FUTURE ELECTRIC POWER ENGINEERS BY MEANS OF THE EDUCATIONAL PROJECTS IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE STUDY	102

Polischuk N. SOCIO-HUMANISTIC THE PARADIGM OF THE HUMAN CAPITAL IN THE CONTEXT INFORMATION-HIGHLY-TECHNOLOGICAL SOCIETIES.....	105
Pavliuk L. FORMATION OF COMPETENCE ON ELECTRICAL EQUIPMENT OF FUTURE TEACHERS OF LABOR TRAINING AND TECHNOLOGIES.....	108
Holub V. LINGUISTIC MEANS OF EXPRESSING HUMAN VALUES IN CHILDREN'S LITERATURE	111
Fidrovska M. THE CONCEPT OF LOVE, EPICURUS AND THE CHRISTIANITY	114
Gashybayazova O. NEW CONNOTATIVE MEANINGS OF ADJECTIVE GREEN IN THE MEDIA LANGUAGE	116
Petryhyn L. THE PROBLEM OF FORMATION OF CREATIVE PERSONALITY IN THE HISTORY OF SCIENTIFIC THOUGHT	119
Nemchenko Y., Kuchmenko A., Kasperskyj A. USE OF INFOGRAPHICS IN THE EDUCATIONAL PROCESS.....	122
Fomina L.G. FEATURES OF CREATIVE SELF-EXPRESSION OF THE AUTHOR'S "I" OF VIADIMIR REVA	125
Petrova A., Podzygun O. STUDENT-ORIENTED APPROACH IN TEACHING FUTURE EDUCATORS.....	126

SECTION I. STATE GOVERNMENT AND LAW

STATE REGULATION OF THE MANIPULATIVE EFFECT OF MASS CULTURE IN THE CONDITIONS OF THE INFORMATION HYBRID WAR

Igor Melnyk

*PhD student in the Department of Information Policy and Digital Technologies of the
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Мельник І.В.,

*аспірант кафедри інформаційної політики та цифрових технологій
Національної академії державного управління при Президентові України
Київ, Україна*

Інтенсивність розвитку технологій, а разом з ними збільшення ролі інформаційного складника у багатьох процесах людської діяльності спричинилися до вирішального значення останнього як інструменту маніпулятивного впливу задля досягнення тих чи інших цілей. Відтак саме в добу інформаційних технологій набуло нового змісту поняття «гібридності» як сутнісної характеристики та дієвого засобу боротьби, війни, що відтепер стала розглядатися як сукупність багаторівневих процесів, серед яких вагоме значення надається впливам на свідомість, психологічній обробці і «м'якому» тиску (на перший погляд, непомітному), але які здатні впливати на ситуації в потрібному напрямі, прийняття відповідальних рішень, впливати на ціннісну матрицю соціуму. Поширеність численних зразків масової культури через засоби електронної інформації, мобільної комунікації і зв'язку [3], постійна включеність значної частки соціуму до регулярного спілкування у соціальних мережах – всі ці фактори є стверджувальними чинниками здійснення постійних маніпулятивних впливів, що відбуваються у інформаційному просторі з тією чи іншою метою, у тому числі засобами масової культури, що транслює певні цінності.

Зміну характеристик суспільної свідомості та аксіосфери культури в потрібному напрямі мають на меті інформаційні війни, сутність яких полягає в управлінні інформаційними потоками. Аналіз площини реального перебігу дій та теоретичних узагальнень дають підстави до розуміння, що під гібридною війною розуміють такий спосіб ведення війни, коли відкрите використання збройних сил однієї країни проти іншої (чи проти недержавних утворень) поєднується з невійськовими засобами (наприклад, політичними, дипломатичними, економічними, інформаційними тощо) [1].

Відтак саме інформаційний складник є невідомою частиною гібридної війни. Результатом такого протиборства є зіткнення культурних пластів, внаслідок чого «формується нова інформаційно-пропагандистська антропологічна реальність» [4, с.374]. За визначенням аналітиків, інформаційна війна – це узгоджена діяльність з використання інформації як зброї для ведення бойових дій, де головним стратегічним національним ресурсом стає інформаційний простір, тобто інформація, мережева інфраструктура та інформаційні технології. Відповідним чином як інструмент гібридної війни активно використовуються маніпулятивні технології з метою зміщення світоглядних уявлень, ціннісних орієнтирів у потрібному напрямі. За таких умов на перший план виходить не лише проблематика викривленого подання інформації, відверта дезінформація чи продукування численних фейків, «зливи» інформації (часто умисні), а й маніпуляції на рівні впливу на масову свідомість (які можуть бути як коротко, так довготривалими), формування громадської думки, спонукання активних груп соціуму до тих чи інших дій/бездіяльності тощо.

У контексті таких маніпуляцій і у міру ускладнення соціально-економічних і соціально-політичних відносин, посилення протиріч у суспільстві людям усе все складніше стає розібратися у поточній ситуації в суспільстві. На рівні масової свідомості виходом з цього становища більшість вбачає у полегшенні для себе інтерпретації подій, які відбуваються, шляхом формування стереотипного реагування на них [5].

Саме зразки масової культури завдяки своїм іманентним властивостям трансляції спрощених і уніфікованих сенсів і цінностей здатні впливати на масову свідомість в потрібному руслі. У площині російсько-українського гібридного протистояння варто наголосити, що з метою культурно-інформаційних інтервенцій російські канали комунікації досить активно застосовували і продовжують застосовувати пропагандивний масово-культурний продукт, що має свою давню вкоріненість в українському суспільстві. Відповідним чином всі ідеологеми і цінності «руського миру» та упереджений і сфальшований погляд на перебіг суспільно значимих подій подається саме крізь призму таких культурних зразків. З огляду на це, вагомим значення як певний чинник протидії набувають засоби державного регулювання, обігу й споживання масової культури, зокрема з боку країни-агресора, що активно пропагує цінності, спрямовані на деструктивні розлади суспільства.

З метою обмеження споживання російського масовокультурного продукту та поширення відповідних ідей і цінностей, було прийнято Закон України «Про санкції» (2014), де зокрема, зазначалося про заборону користування радіочастотним ресурсом України; обмеження або припинення надання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування; припинення культурних обмінів, наукового співробітництва, освітніх та спортивних контактів, розважальних програм з іноземними державами та іноземними юридичними особами [3].

Наступним кроком стало підписання Указу Президента України в 2017 р., яким запроваджувалося блокування російських соціальних мереж (як середовища активного поширення сепаратистських ідей) ВКонтакті та Однокласники [6]. Такі заходи сприяли не лише обмеженню викрситання в українського інформаційно-культурному просторі російської масової культури, але й спонукали до акивного ствоєрння та просуванню в широку аудиторію україномовного масовокультурного продукту, змінивши ціннісні акценти інформаційно-культурного поля. Проте, варто також зазначити, що термін дії згадуваних законодавчих актів добігає кінця в травні 2020 року. У звязку з цим, постає питання подальшого унормування та регуляції питання обмеження/заборони присутності російської масової культури в українському просторі на національному культурному ринку, оскільки в аспекті світогляно-ціннісних впливів це напряду являє собою загрозу інфорамційній безпеці країни.

Середовище масової культури, яке сформувалося новими комунікаційними технологіями, що визначають його семантичні поля, активно увійшло в процес символічного конструювання реальності, де інструментами є культурно-ціннісна та архетипна матриці соціуму, що дозволяє при формуванні/нав'язуванні нових сенсів та включенні їх до колективного свідомого максимально враховувати духовно-ментальну складову.

Список використаних джерел:

1. АБВ. Збройний конфлікт в термінах (Путівник для України)/ Дуцик Д., Черниш В., Вороніна В., Рюче Н., Мороз І., Паперняк О., Калупаха І. ; Київ: Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, 2019. 92 с.
2. Закон України «Про санкції». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 40, ст. 2018). (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2195-VIII від 09.11.2017, ВВР, 2018, № 1, ст.2). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/164418-> (дата звернення: листопад 2019 р.)
3. Integration processes in the telecommunication sector in Europe. Současná Evropa – Praga, 2013 – №2 – pp.129-141.
4. Зеленін В. В. Культурно-антропологічні джерела психотехнологій сучасної інформаційно-психологічної війни. *Проблеми політичної психології*. 2016. Вип. 2 (16). С.371–388.
5. Маніпуляція й маніпулятивні технології. URL: <http://sd.net.ua/2>
6. Указ Президента України №133/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року ”Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2017> (дата звернення: листопад 2019 р.)

BALTIC COUNTRIES: FEATURES OF SOCIO-ECONOMIC AND POLITICAL TRANSFORMATION IN THE POST-SOVIET PERIOD**Maksim Onatskiy***PhD in History, Associate Professor**Department of Travel Business and Regional Studies**of V.N. Karazin Kharkiv National University,**Kharkiv, Ukraine***КРАЇНИ БАЛТІЇ: ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД****Максим Онацький***кандидат історичних наук, доцент кафедри**туристичного бізнесу та країнознавства**Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,**м. Харків, Україна*

Перехід до незалежності країн Балтії супроводжувався якісними змінами соціально-економічної та політичної систем. Фактично одразу після здобуття незалежності балтійські республіки оголосили про свої наміри інтегруватися до євроатлантичних структур. Зовнішньополітичний курс на євроінтеграцію багато в чому визначив напрямки внутрішньої політики та особливості її проведення. Процес трансформації політичної та, особливо, економічної систем відбувався відповідно до вимог ЄС та НАТО. У зв'язку з цим трансформаційні процеси в країнах Балтії мали свою специфіку, що відрізняє їх від решти пострадянських республік.

В процесі соціально-економічної модернізації країни Балтії змогли здійснити перетворення в межах правового поля, що дозволило суттєво звузити простір для різного роду зловживань та корупційних схем. У першу чергу це стосується процесу приватизації державної власності. Так, під час процесу приватизації країнам Балтії вдалося уникнути фінансових пірамід та ваучерних аукціонів, що було характерно для приватизації підприємств у Росії. Більшість підприємств була продана стратегічним інвесторам, внаслідок чого ринок цінних паперів розвивався повільніше, що захищало економіку від фінансових спекуляцій. Сам процес приватизації державного майна відбувався без форсування. Так, в Естонії процес приватизації тривав 7 років, у той час як у Росії – 2,5. Нестача внутрішніх інвестицій компенсувалась не за рахунок державного кредитування, а шляхом активного залучення іноземного капіталу – в першу чергу шведського та фінського. Низькорентабельні підприємства передавались у приватну власність за низькими, інколи суто символічними цінами втім, за умови неодмінного інвестування коштів у модернізацію виробництва [1, с. 100; 4, с. 62]. Виважений підхід до процесу приватизації мав позитивні наслідки для економік прибалтійських республік. Так, в Естонії станом вже на 1998 р. 82% підприємств були прибутковими.

Надходження ж іноземних інвестицій дозволило уряду забезпечити фінансування соціальних програм, що були покликані знизити градус напруги в суспільстві в зв'язку із закриттям не рентабельних підприємств. У Литві та Латвії ситуація дещо відрізнялась: в цих республіках продовжували зберігатись елементи державного регулювання економічними процесами, а під час проведення приватизації активно використовувались механізми підтримки окремих виробництв. Це дещо загальмувало надходження в економіку цих країн іноземних інвестицій [1, с. 100].

Головною відмінністю процесу приватизації (яка стала одним із основних етапів переходу країн до ринкової моделі економіки) в країнах Балтії стало її чітке законодавче регулювання. Формування ж механізмів суспільного контролю за приватизаційними процесами дозволило провести приватизацію в межах правового поля.

Характер проведення приватизації та її наслідки – залучення іноземних інвестицій з країн Євросоюзу – значною мірою сприяли реалізації курсу країн Балтії на інтеграцію до Євroatлантичних структур. За деякими даними, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку трьох прибалтійських республік за період з 1992 по 2004 рр. склав понад 9,5 млрд. євро. Зазначені капіталовкладення відіграли значну роль у процесі соціально-економічної модернізації країн Балтії. Вони не лише сприяли виходу Латвії, Литви та Естонії з економічної кризи, але й зміцнили зовнішньоекономічні зв'язки цих республік з країнами ЄС [3, с. 102].

Поряд із соціально-економічною модернізацією в країнах Балтії відбувалась також і трансформація політичної системи. Було демонтовано радянську компартійну систему. В Литві, Латвії та Естонії сформувалась нова політична модель, заснована на принципах багатопартійності, а також чіткого розподілу владних повноважень між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади. Відповідно до конституцій цих республік в Латвії та Естонії затвердилась парламентська форма правління, в Литві – парламентсько-президентська. Це також стало своєрідним проявом впливу євроінтеграційного курсу на трансформаційні процеси в регіоні.

Свою специфіку в країнах Балтії мав і підхід до формування зовнішньої політики та політики безпеки. Так, у середині 1990-х рр. парламенти країн Балтії затвердили свої концепції національної безпеки та зовнішньої політики. В них прямо зазначалось, що забезпечення безпеки Литви, Латвії, та Естонії безпосередньо пов'язано з їх інтеграцією до євroatлантичних структур.

Мав свої особливості й процес формування національних збройних сил у прибалтійських республіках. На відміну від інших пострадянських республік країни Балтії відмовились від формування власних збройних сил на базі тих військових формувань радянської армії, які на момент розпаду СРСР знаходились на їх території. Політичне керівництво прибалтійських республік наполягло на швидкому виведенні цих військ з їх території та розпочало створення власних збройних сил «з нуля». При цьому, нові національні збройні сили одразу формувались за західними стандартами.

Багато в чому такий підхід застосовувався задля того, щоб у майбутньому національним збройним силам було легше інтегруватися до військової структури НАТО. З цією ж метою країни Балтії почали закупати, озброєння та бойову техніку у ФРН, Швеції, США, Ізраїлю. Значна увага приділялась також і організації системи управління збройними силами. Зокрема, керівниками військових відомств у країнах Балтії почали призначати репатріантів з числа колишніх офіцерів армій західних держав. Так, посаду міністра оборони Естонії в різний період обіймали колишній офіцер Х. Ребас, а також полковник армії США у відставці А. Ейнселн, який отримав бойовий досвід під час війни в Кореї та у В'єтнамі [1, с. 101 – 103].

Варто зазначити, що інститут запрошених керівників в цілому отримав досить широке розповсюдження в країнах Балтії та став важливим елементом системи управління не лише військовими відомствами. Система запрошених керівників передбачала обрання або призначення на керівні посади в державі реемігрантів. Тривалий період проживання в Європі та США сприяв формуванню в них західного світогляду. Крім того, вони мали відповідний досвід роботи в управлінських структурах за кордоном.

Найбільш яскравим прикладом запровадження такої системи стало обрання колишніх реемігрантів на найвищі державні посади в Литві, Латвії та Естонії. Так, у Литві президентом країни в 1998 – 2003 та у 2004 – 2009 рр. був В. Адамкус – громадянин США литовського походження, кадровий співробітник держaparату Сполучених Штатів Америки. В 1999 – 2007 рр. президентом Латвії була колишня громадянка Канади латиського походження В. Віке-Фрейберга. В Естонії з 2006 по 2016 рр. найвищу державну посаду обіймав колишній громадянин США естонського походження Т. Хендрік Ільвес. Попри те, що в країнах Балтії роль інституту президенства є досить обмеженою, зовнішня політика є фактично прерогативою президентів цих країн. Метою запрошення політичних менеджерів, що мали досвід роботи за кордоном, було здійснення в країнах Балтії ефективних реформ, які б сприяли реалізації курсу цих держав на євроатлантичну інтеграцію [2].

Запровадження комплексу заходів спрямованих на модернізацію соціально-економічної та політичної системи в країнах Балтії в у 1990-х – на початку 2000-х рр. в цілому виявилось досить успішним. Наслідком цього став порівняно швидкий вступ Литви, Латвії та Естонії до НАТО та ЄС, який відбувся в 2004 р.

Таким чином, протягом 1990-х – початку 2000-х рр. країни Балтії пройшли складний шлях соціально-економічних та політичних перетворень. Особливістю процесу модернізації в Литві, Латвії та Естонії стало те, що на відміну від інших країн пострадянського простору в країнах Балтії багато в чому визначальним виявився вплив зовнішньополітичних чинників. Кінцевою метою було проголошено інтеграцію прибалтійських республік до Євроатлантичних структур. Глобальній меті було підпорядковано і здійснення внутрішньої політики в кожній з балтійських країн. Реформи відбувались у відповідності з рекомендаціями західних експертів.

Результати масштабних змін мали набагато менше негативних наслідків у порівнянні з іншими країнами пострадянського простору. Наслідком перетворень стало те, що Литва, Латвія та Естонія першими серед республік колишнього СРСР вступили до Європейського Союзу та НАТО.

Список використаних джерел:

1. Володькин А.А. Опыт трансформации Балтийских стран в ходе подготовки к вступлению в ЕС и НАТО // Країни пострадянського простору: виклики модернізації. Зб. наук праць. / за заг. ред. канд. іст. наук, доц. А. Г. Бульвінського / ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» – Київ, ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2016. – С. 96 – 103.

2. Оленченко В. Страны Балтии: лаборатория методов внешнего управления // Международная жизнь – 2015. – № 10. – С. 89 – 110.

3. Сидорук М. Особливості інтеграції держав Балтії до ЄС // Наукові записки. Серія «Міжнародні відносини» – 2010. – Вип. 2. – С. 97 – 104.

4. Koval V., Zamlynskyi V., Kolomiets O. Transformation of integration processes and management by development of the electronic services market. Structural transformation of the national economy in the context of Euro-regional cooperation. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o., 2018, p. 7-23.

SECTION II. MANAGEMENT, ECONOMY, FINANCE

ENTREPRENEURIAL ACTIVITY PREREQUISITES IN THE CONTEXT OF INTERCOMPANY RELATIONSHIPS CHANGES

Viktor Koval

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Odessa Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine*

Badri Gechbaia

*Doctor of Economics, Associate Professor,
Director of National Institute of Economic Research, Georgia*

The dynamic development of the branches of the national economy in recent decades has contributed to a change in the cooperation of organizations in the direction of constructing new forms and models of organizational behavior. In addition, the weight of corporate social responsibility increased, became an important component of the environmental policy of both the enterprise and the state. When studying the historical aspects of the formation of corporate social responsibility, scientists often pay attention to the emergence and development of this socio-economic phenomenon, the formulation of concepts and the functioning of such organizational forms through noticeable shifts in emphasis from the substantive side of organizational and managerial interactions in favor of social relations, which is associated with actualization not only strategy, and complex communication processes between all participants in order to create a strong brand in the market, including through environmental management of the enterprise

Over the past decades, a decrease in the share of hierarchical forms of entrepreneurial activity has been developing organizational schemes based mainly on intercompany relations, the main of which are corporate associations of entrepreneurial structures.

Empirical studies [1-9] allow us to conclude that information and exchange communications between entities to ensure their management process on a collective and equal basis determine the characteristic features and, accordingly, the essence of a network organization, in the structure of which there is no authority control.

The approaches to terminology differ depending on the goals and directions of research, coordination mechanisms providing for the creation, for example, of joint ventures based on informal communication or complex integration structures using the example of mergers and acquisitions. One of the institutions traditionally studied by economic theory is the market – the effectiveness of which depends on the density of the network of interactions between actors and is related to the quality: institutional support of contractual interactions (formal institutions), ensuring the dissemination of information and minimizing its asymmetry, as well as building trust between all entities market [2-8].

The result of the natural evolution of the market space, in which its various participants can act, is the collaboration of three main institutional sectors – science, business, and the state – that plays a critical role in their interaction [3; 11-18].

According to the studies of Henry Etzkowitz, such a format of relations is already insufficient and requires the convergence and pairwise interaction of science, business and the state at the same time (triple helix) [5]. Areas of cooperation, where the functions of these sectors become interchangeable (Fig. 1), produce the integral effect of collaboration and synergy of competitive advantages [5].

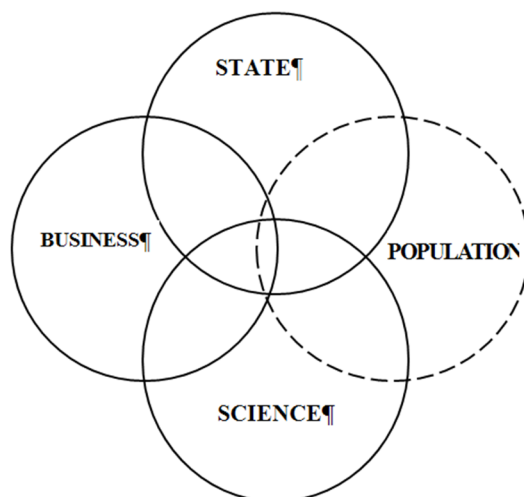

Fig. 1. Intersectoral relationships in economic systems

The model of interindustry interconnections in economic systems of theory Henry Etzkowitz is based on the concept of the interaction between technological progress and the market, due to the effectiveness of the institutional structure with an impact on economic development, which is reflected in the evolutionary theory and theory of political economy in accordance with the “double spiral” model, because the links between business and science are inferior. The trajectory of the country's innovative development as a whole is ensured by the integration of these elements into the “triple helix”. The theory of the triple helix corresponds to the institutional approach, allowing to take into account the specifics of the sociocultural, geopolitical, resource, regulatory state of the economic system as a model of a strategic network.

References:

1. Forsgren M., Johanson, J. Managing Internationalization in Business Networks. Managing Networks in International Business. Philadelphia. 1992. pp.1-16
2. Hakanson H. Evolution Processes in Industrial Networks. A New View of Reality. London: Routledge. 1992. pp. 128-145.
3. Hannan M., Freeman J. The Population Ecology of Organizations. American Journal of Sociology. 1977. Vol. 82., No. 5. pp. 929-964.
4. Klein P. New Institutional Economics. In Bouckaert and De Geest, Encyclopedia of Law and Economics, Northampton, MA: Edward Elgar, 2000. Vol. I pp. 456–489.

5. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: from National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research policy*, 29(2), 109-123.
6. Koval V. Investment and global capital accumulation process. Proceedings of the 1st International Scientific Conference Eastern European Conference of Management and Economics, May 24, 2019 . Ljubljana: Ljubljana School of Business, 2019, pp.177-179.
7. Koval, V., & Mikhno, I. (2019). Ecological sustainability preservation of national economy by waste management methods. *Economics. Ecology. Socium*, 3(2), 30-40.
8. Koval, V. (2018). State regulation of energy security in national economy. *Economics. Ecology. Socium*, 2(3), 57-64.
9. Koval, V. (2018, June). Investment and capitalization of assets in the management of economic development. In *Eastern European studies: economics, education and law: Proceedings of the International Scientific Conference (Vol. 1, pp. 98-100)*.
10. Koval, V. (2018, March). The impact of competition on the economic security of enterprises. In *European integration of economics, education and law: Proceedings of the International Scientific Conference (pp. 19-21)*.
11. Koval, V. (2019). Institutional determinants of state policy to regulate services markets. *Social and legal aspects of the development of civil society institutions: collective monograph. Part II. BMT Erida Sp. z oo, Poland*, 109-125.
12. Koval, V. V., Derii, Z. V., & Sedikova, I. O. (2018). The role of the agricultural sphere in the context of food security. *Scientific bulletin of Polissia*, 16(4), 21-27.
13. Koval, V., & Pukała, R. (2017). Implementation of regulatory policy in economic activity: development of the institute regulatory impact assessment. *Economics. Ecology. Socium*, 1(1), 24-32.
14. Koval, V., & Weis, L. (2019). State regulation and investment management in the development of circular economy. *Sustainable development under the conditions of European integration. Part I. Ljubljana: VŠPV, Ljubljana School of Business*, 296-309.
15. Koval, V., Duginets, G., Plekhanova, O., Antonov, A., & Petrova, M. (2019). On the supranational and national level of global value chain management. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(4), 1922-1937. [http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4\(27\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4(27))
16. Koval, V., Petrashevskaya, A., Popova, O., Mikhno, I., & Gaska, K. (2019). Methodology of ecodiagnosics on the example of rural areas. *Architecture Civil Engineering Environment*, 12(1), 139-144. doi: 10.21307/ACEE-2019-013
17. Koval, V., Polyezhayev, Y., & Bezkhlibna, A. (2019). Communicative competences in enhancing of regional competitiveness in the labour market. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(5), 105-113. doi:10.30525/2256-0742/2018-4-5-105-113
18. Popova, O., Koval, V., Antonova, L., & Orel, A. (2019). Corporate social responsibility of agricultural enterprises according to their economic status. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(2), 277–289.

ANALYSIS OF THE MAIN TRENDS OF THE BANKING SERVICES MARKET IN UKRAINE

Maiia Fedyshyn

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Public, Corporate
Finances and Financial Mediation
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

Artur Zhavoronok

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Assistant Professor of Department of Public, Corporate
Finances and Financial Mediation
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Федишин М.П.

*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри публічних корпоративних
фінансів та фінансового посередництва
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Жаворонок А.В.

*кандидат економічних наук, доцент
асистент кафедри публічних корпоративних
фінансів та фінансового посередництва
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Сучасний період розвитку банківської системи та економіки України потребує чіткого визначення орієнтирів подальшого сталого піднесення. Потужна банківська система є атрибутом суверенності держави, запорукою її фінансової безпеки. Українська банківська система досить молода, особливо порівняно з банківськими системами розвинутих країн. За останні декілька років банківська систем України зіткнулася з дисбалансами та кризовими явищами, які призупинили розвиток банків та підірвали довіру до банківської системи в цілому. Для визначення сучасного стану банківського сектору розглянемо та проаналізуємо основні показники банківської інфраструктури та банківської діяльності.

Насьогодні банківську діяльність здійснюють 77 установ станом на 31.12.2018 р., з яких 37 установ – з іноземним капіталом, з них – 23 установи з 100 % іноземним капіталом), що на 5 установ менше порівняно з 2017 роком та на 19 установ менше порівняно з 2016 роком.

Кількість іноземних банків за період зросла до 6 установ. Зменшення кількості банківських установ в першу чергу пов'язане з посиленням вимог до здійснення банківської діяльності та оцінювання ризиків. У 2015-2017 роках значна кількість неплатоспроможних банківських установ була виведена з ринку.

Політика «очищення», здійснювана НБУ, в першу чергу була направлена на підвищення стійкості та опірності банківського сектору ризикам та дисбалансам в умовах розпочатого курсу реформування економіки. Важливими показниками, що визначають стан розвитку банківського ринку є відносні показники, що обчислюється як співвідношення активів і ВВП, кредитів і ВВП, депозитів і ВВП, за допомогою яких можна оцінити вплив банківського ринку на розвиток економіки (рис.1). Для їх розрахунку взято основні показники діяльності банків України з сайту Національного банку та обсяг валового внутрішнього продукту за даними Державної служби статистики.

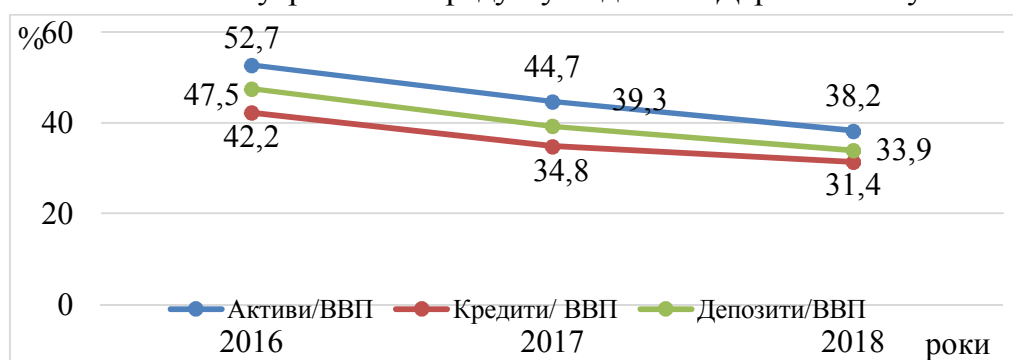

Рис.1. Відносні показники стану банківського сектору [1-2]

Дані рис.1 свідчать, що розмір активів банківського сектору економіки у 2016 році складає 52,2% розміру валового внутрішнього продукту, у 2017 році – 44,7%, у 2018 році – 38,2%, тобто демонструє спадну тенденцію на 14,5 % нижче показника 2016 року. Така тенденція свідчить про послаблення здійснення активних операцій банківськими установами.

Показник, що характеризує ефективність банківського кредитування демонструє спадну тенденцію: у 2016 році кредити складають 47,5% ВВП, у 2017 році – 39,5%, у 2018 році – 33,9%, тобто на 10,8% за досліджуваний період та пояснюється послабленням попиту на кредити та зниження обсягу кредитування суб'єктів економіки. З огляду погіршення якості кредитного портфеля, вітчизняні банки були змушені збільшити резерви за активними операціями, насамперед кредитними, що зменшило їх прибуток. Впродовж досліджуваного періоду 2016-2018 років спостерігалася негативна тенденція до зростання обсягу резерву для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, що стало наслідком збільшення обсягу проблемних активів у портфелях банків, що свідчить про суттєве погіршення стану портфеля активів банків за рівнем ризику.

Зростання обсягів резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями пов'язано із погіршенням якості активів банків та є наслідком зростання рівня ризиків кредитування для банківського сектору.

Обсяг проблемних кредитів у кредитному портфелі банків є головним показником його якості, проте тут постає проблема його адекватної кількісної оцінки. Згідно з даними Національного банку України, станом на 01.01.2017 р. питома вага проблемної заборгованості у кредитному портфелі досягла 30,6 %, у 2017 році зросла до 57,3%, що пов'язане зі значною кількістю неплатоспроможних банків та їх проблемною заборгованістю, у 2018 році питома вага кредитної заборгованості дещо зменшилася на 2,76% до 54,54%. Зростання проблемної заборгованості за аналізований період свідчить про можливі значні збитки в перспективі та актуалізує необхідність пошуку ефективних методів мінімізації кредитних ризиків банківського сектору.

З метою визначення впливу банківського кредитування на діяльність суб'єктів економіки, важливо проаналізувати процентні ставки за кредитами комерційних банків за 2016-2018 роки. Найвищою є відсоткова ставка по кредитах в національній валюті, яка у 2018 році набула свого максимального значення – 26% , у 2017 році значення ставки складало 21,2%, а у 2016 році – 22,1%. Найнижчою є відсоткова ставка за кредитами в іноземній валюті, яка поступово знижується 9,7% у 2016 році – до 5,3% у 2018 році.

Для зниження ставок необхідні наступні заходи:

- ефективна монетарна політика, яка призведе до зниження інфляції; зниження облікової ставки призведе до зниження прибутковості альтернативних об'єктів інвестування. Як результат – зниження депозитних і кредитних ставок;
- вирішення питань проблемних кредитів та захисту кредиторів приведе до суттєвого зниження ставок;
- збільшення конкуренції в кожному із сегментів банківського кредитування буде також сприяти зниженню відсоткових ставок;
- в результаті при планованому рівні інфляції в 5% з 2019 року, можемо очікувати розміри реальних кредитних ставок (за вирахуванням очікуваної інфляції) на рівні 3-4%.

Таким чином, в умовах реалізації курсу економічного зростання, стан банківської галузі має характеризуватися достатністю, збалансованістю, оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів, підтриманні на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, забезпечення зростання прибутковості шляхом мінімізації ризиків, здатністю витримувати непередбачені втрати і зберігати стан ефективного функціонування.

Список використаних джерел:

1. Основні показники діяльності банків / Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>
2. Національні рахунки / Сайт державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

FORMATION OF STAFF MARKETING AT ENTERPRISE**Svitlana Reshmidilova,***Candidate of Economic Sciences, Associate Professor**Khmelnytsky National University**Khmelnytsky, Ukraine***Valentin Yanyuk,***Khmelnytsky National University**Khmelnytsky, Ukraine***ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГУ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ****Світлана Решміділова,***к.е.н., доцент,**Хмельницький національний університет,**м. Хмельницький, Україна***Валентин Янюк,***Khmelnytsky National University**Khmelnytsky, Ukraine*

Розвиток підприємств може бути досягнутий за рахунок ефективного використання його персоналу. В сучасних умовах виникає необхідність в орієнтації управління персоналом на маркетинг. Сьогодні маркетинг персоналу є найважливішим складовим елементом системи управління персоналом підприємства і дозволяє вирішити низку актуальних завдань, завдяки яким підприємство здатне підвищити ефективність роботи підприємства в цілому, забезпечити високий рівень згуртованості і дієвості функціонування колективу.

В сучасній науковій літературі маркетинг персоналу розглядається в двох значеннях. У широкому сенсі як філософія та стратегія управління людськими ресурсами, при якому персонал розглядається в якості внутрішніх і зовнішніх клієнтів підприємства. У вузькому сенсі маркетинг персоналу розглядають як особливу функцію служби управління персоналом, що спрямована на виявлення і покриття потреби підприємства в людських ресурсах. Основною метою при цьому є володіння ситуацією на ринку праці, забезпечуючи покриття потреби підприємства у персоналі. Головною відмінністю між цими поглядами є те, що перше тлумачення маркетингу персоналу передбачає його віднесення до одного з елементів кадрової політики підприємства, яка реалізується через вирішення комплексу задач служби управління персоналом; а друге передбачає виділення певної специфічної діяльності служби управління персоналом, при чому ця діяльність відносно відокремлена від інших напрямків роботи кадрової служби [1].

Сучасні умови потребують розгляду маркетингу персоналу як виду управлінської діяльності, спрямованого на задоволення якісних і кількісних потреб у персоналі підприємства, одна з основних функцій якого передбачає діагностику професійної придатності та ротацію кадрів, а також процедуру оцінки трудової діяльності, ділових і особистих якостей співробітників.

Маркетинг персоналу є складовою управління персоналом підприємства і передбачає відстеження змін у професійно-кваліфікаційній структурі кадрів. Він повинен виявляти тенденції у розвитку персоналу, вчасно визначати якісні та кількісні вимоги до нього, планувати і реалізовувати потреби підприємства в персоналі. Для цього використовуються різні інструменти маркетингу персоналу.

Формування маркетингу персоналу передбачає його спрямованість на задоволення потреб в персоналі, а також на виявлення і задоволення індивідуальних потреб співробітників. Для забезпечення цієї діяльності менеджери повинні розробити професійні вимоги до персоналу, визначити якісні та кількісні потреби в персоналі, розрахувати витрати на придбання і подальше використання персоналу, а також вибрати джерела і шляхи покриття потреби у робочій силі. Такий підхід стимулює підприємство до розширення функції виробничого маркетингу в сфері управління персоналом.

При формуванні маркетингу персоналу необхідно враховувати те, що будь-яке підприємство функціонує в динамічних та мінливих умовах зовнішнього середовища. В таких умовах головним завданням маркетингу персоналу є виявлення факторів, які впливають на управління персоналом, проаналізувати зміни й адаптуватися до нових умов. Цей процес передбачає реалізацію певних функцій: аналіз маркетингових можливостей; розроблення стратегії управління маркетингом персоналу; складання плану (програми) маркетингом персоналу і управління маркетинговою діяльністю.

До зовнішніх факторів формування маркетингу персоналу можна віднести: ситуацію на ринку праці, попит на персонал, пропозицію в галузі персоналу, розвиток знань суспільства про особливості виготовлення продукції, яка визначає напрямки змін характеру та змісту праці, що, у свою чергу, формує вимоги до спеціальності і кваліфікації робітників, особливості пріоритетних потреб населення, існуюче законодавство у галузі трудових відносин і його можливі зміни та політику. Внутрішні фактори формують: місія підприємства та його стратегічні цілі, які можна розглядати як орієнтири при розробці політики по відношенню до персоналу; фінансові ресурси на здійснення маркетингових заходів; кадровий потенціал підприємства, що визначає сукупні можливості колективу підприємства за рахунок внутрішніх джерел з урахуванням підвищення кваліфікації та перекваліфікації персоналу. Система маркетингу персоналу може містити такі елементи дослідження у сфері маркетингу персоналу, як: планування потреби в персоналі, набір, відбір і оцінка персоналу та його діяльності, визначення потреби в навчанні та розвитку, контроль над реалізацією зазначених вище функцій.

Важливим напрямом маркетингу персоналу є професійний розвиток персоналу підприємства, який передбачає безперервний процес навчання, перепідготовки, підвищення кваліфікації працівників відповідно до сучасних потреб підприємств. Важлива роль у процесі професійного розвитку персоналу відводиться розробці програм навчання трудовим навикам. Програми з розвитку персоналу допомагають працівникам у підвищенні професійної майстерності, сприяють формуванню персоналу з сильною мотивацією до виконання роботи.

Маркетинг персоналу пов'язаний з системою комунікацій, що відповідає за формування інформації стосовно робочих місць, винагород за працю, які пропонує роботодавець і які формуються в системі управління персоналом, а також за передачу цієї інформації відповідним цільовим аудиторіям. Одним з проявів комунікаційної функції маркетингу персоналу є здійснення внутрішньоорганізаційних зв'язків. Заходами щодо підтримки комунікацій є: формування стилю управління, який забезпечував би причетність співробітників до процесу прийняття рішень; повнота і об'єктивність оцінювання персоналу; регулярні збори і бесіди зі співробітниками, в процесі яких обговорюються заходи щодо управління підприємством; дієва внутрішньоорганізаційна система прийому й розгляду пропозицій співробітників тощо [2, с. 172].

Список використаних джерел:

1. Сардак О.В. Види персонал-маркетингу підприємств / О.В. Сардак // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 2 (45). – С. 171-175.
2. Кармазін В. А. Маркетинг персоналу як фактор реалізації кадрової стратегії підприємства / В. А. Кармазін, О. О. Пермінова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – Вип. 20 (1). – С. 168–175.

DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF ACCOUNTING OF RESOURCES IN RESTAURANT BUSINESS

Maryna Bashynska

PhD., Associate Professor,

Department of Business and Tourism Management,

Izmail State Humanitarian University

Izmail, Ukraine

Yana Hrozdieva

Master's Degree,

Odessa Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics,

Odessa, Ukraine

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Башинська М.І.

к.е.н., доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Гроздєва Я. І

здобувач освітнього ступеня «магістр»,

Одеський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету,

м. Одеса, Україна

Облік запасів на підприємствах ресторанного бізнесу відноситься до дискусійної тематики, якій на сьогоднішній день приділяється особлива увага. Присутність в сфері громадського харчування елементів як виробництва, так і торгівлі та використання значної номенклатури страв, напоїв, що постійно змінюється [1; 5-17].

Підприємство ТОВ «СЕ-ЗАМ» - це мережа ресторанних закладів в м.Одеса. Багаторічний досвід роботи на ринку громадського харчування дозволяє компанії знаходити найкращі продукти, створювати затребувані концепти і продумані інтер'єри. Облік запасів на підприємстві громадського харчування ТОВ «СЕ-ЗАМ» має свої особливості, як в методологічних принципах, так і в документальному оформленні, веденні аналітичного обліку за стравами, в застосуванні форм облікових реєстрів, інформаційного забезпечення звітності.

Це в свою чергу, призводить до виникнення нових проблем в обліку запасів, розв'язання яких потребує подальшого удосконалення облікової роботи. Досліджуючи зведені документи в ТОВ «СЕ-ЗАМ», слід зазначити їх велику кількість, реквізитний повтор. Ряд документів таких як: «Товарний звіт», «Звіт про рух продуктів і тари по кухні» відображають лише вартісну інформацію про рух запасів.

Тому, вважаємо, що належний облік і контроль запасів на підприємстві ресторанного господарства «СЕ-ЗАМ» забезпечуватиметься лише в разі організації певного порядку опрацювання документів на етапах первинного, поточного і заключного обліку. Саме тому, на нашу думку, необхідно будувати графіки документообігу щодо руху запасів на даному підприємстві [1-2].

Графік документообігу первинних документів з руху запасів може бути оформлений додатком до Наказу про облікову політику ТОВ «СЕ-ЗАМ» і подаватися у вигляді таблиці з фіксованим переліком робіт, пов'язаних зі створенням, перевіркою та обробкою документів, які виконуються кожним підрозділом суб'єкта господарювання, а також усіма виконавцями, із зазначенням взаємозв'язку та термінів виконання. Заключним етапом облікових процедур є здійснення записів до облікових реєстрів. Облікові реєстри обираються підприємством ресторанного господарства «СЕ-ЗАМ» самостійно з дотриманням єдиних засад бухгалтерського обліку та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних.

Крім того, важливо розмежовувати первинні документи в розрізі їх призначення. Так, для товарних запасів кулінарного призначення підприємства ресторанного господарства «СЕ-ЗАМ» доцільно використовувати первинні документи, які затверджені наказом Міністерства економіки, а для товарних запасів іншого призначення слід використовувати первинні документи, які затверджені наказом Міністерства статистики України [4].

Таким чином, удосконалення обліку та контролю запасів на підприємстві ресторанного господарства «СЕ-ЗАМ» сприятимуть: впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм і бланків, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення суворого порядку приймання, зберігання та реалізації (передачі) товарних запасів, чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів.

Список використаних джерел:

1. Yankovyi, O., Goncharov, Yu., Koval, V., & Lositska, T. (2019). Optimization of the capital-labor ratio on the basis of production functions in the economic model of production. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 4, 134-140.
2. Koval, V., Mykhno, Y., Antonova, L., Plekhanov, D., & Bondar, V. (2019). Analysis of environmental factors' effect on the development of tourism. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 28(3), 445-456. <https://doi.org/10.15421/111941>
3. Методичні рекомендації щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування: затверджені наказом Міністерства економіки від 17.06.2003 р. № 157.
4. Типові первинні облікові документи з обліку сировини і матеріалів: затверджені наказом Міністерства статистики України від 21.06.1996 р. № 193.

5. Yeshchenko, M., Koval, V., & Tsvirko, O. (2019). Economic policy priorities of the income regulation. *Espacios*, 40 (38), 11. Dilemas contemporaneos-educacion politica y valores, 7 (SI), 88.
6. Nazarova, K., Hordopolov, V., Kopotiienko, T., Miniailo, V., Koval, V., & Diachenko, Y. (2019). Audit in the state economic security system. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(3), 419-430.
7. Bukanov H., Kolesnyk A., Tashkinova O., Kotlubai V., Koval V. (2019). Social marketing in public administration of social service institutions. *Revista Genero & Direito*, 8 (6), 457-468.
8. Управління інвестиціями та капіталізацією в контексті економічної безпеки: монографія / Я.П. Квач, В.В. Коваль, О.В. Слободянюк та ін.; заг. ред. Я.П.Квач. Одеса: Друкарський дім, 2018. 188 с.
9. Koval V. Institutional determinants of state policy to regulate services markets. Social and legal aspects of the development of civil society institutions: collective monograph. Part II. BMT Erida Sp. z o.o., Poland. 2019. 228 p. (109-125).
10. Koval V., Weis L. State regulation and investment management in the development of circular economy. Sustainable development under the conditions of European integration. Part I. Ljubljana: VŠPV, Ljubljana School of Business, 2019. (296-309)
11. Коваль В.В. Теоретичні основи оптимізації структури оборотних коштів підприємства / В.В. Коваль, Г.В. Кошельок, Д.О. Белік // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: Науковий журнал. – 2015. – № 1 (78). – С.50-57.
12. Kvach, Y., Koval, V., & Hrymaliuk, A. (2018). Tourism and hospitality industry in the context of global economic development. *Economics. Ecology. Socium*, 2(4), 11-21.
13. Araftenii, A., & Bashynska, M. Social point on the evaluation of accounting. *Economics. Ecology. Socium*, 2018, vol. 2, no. 3, pp. 13-21.
14. Башинська М.І. Вплив податкової політики на формування показників доходів державного бюджету України / Стукаленко В. А., Башинська М. І., Сворська М. К., Кабанова А. Є.// ВІСНИК Національного університету водного господарства та природокористування – 2018 – Випуск 1 (81) – С.236-247.
15. Борисова Л. П., Башинська М. І. Маркетингова діяльність у сфері туристичних послуг України. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні: тези X Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 22–23 трав. 2019 р.) / відп. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : КНТЕУ, 2019. С. 37-39.
16. Kolodynskyi S., Drakokhrust T., Bashynska, M. The innovative infrastructure of economic development in the framework of international digital transformation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol 4, No4. pp. 166-172.
17. Koval, V., Mikhno I. Ecological sustainability preservation of national economy by waste management methods. *Economics. Ecology. Socium*, 3(2), 30-40.

FACTORS OF COMPETITIVENESS SEAPORTS**Nataliia Kudrytska***Candidate of Economic Sciences, Senior Researcher**Institute for economics and forecasting**National Academy of science of Ukraine,**Kiev, Ukraine***ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОРСЬКИХ ПОРТІВ****Кудрицька Н.***к.е.н., старший науковий співробітник**Інститут економіки та прогнозування НАН України,**Київ, Україна*

Ефективне використання можливостей морегосподарського комплексу є суттєвим важелем стабілізації та розвитку економіки України. Зростаюча конкуренція на міжнародних ринках, сучасні інтеграційні процеси, а також економічні реалії визначають необхідність чіткого розуміння завдань щодо розвитку, реформування та підвищення ефективності роботи системи морських портів [1].

Актуальність проблем підвищення конкурентоспроможності морської інфраструктури України підтверджена у наступних нормативно-правових актах: Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року, Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року, Морській доктрині України на період до 2035 року.

Конкурентоспроможність морського порту – це властивість порту як суб'єкта ринку портових послуг, яка характеризує ступінь відповідності його ринкового потенціалу вимогам і запитам користувачів портових послуг, визначає ринкові позиції порту, перешкоджає перерозподілу ринку на користь конкурентів, тобто віддзеркалює міру відповідності організаційно-технічних, технологічних, економічних та інших характеристик продукції вимогам клієнтури, визначає частку ринку, що належить даному суб'єкту [2].

Проблемам визначення факторів, які впливають на конкурентоспроможність морських портів, присвячено багато наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних авторів.

У статті португальських вчених [3] розглянуті наступні фактори конкурентоспроможності: географічне розташування, доступність моря, ефективність або продуктивність, переваги навігації, перелік послуг та обладнання, витрати на навантаження і вивантаження, право власності, державні податки і зобов'язання, митні правила, час виконання операцій, управління ризиками, безпека, обсяги вантажів, рівень сервісу, частота заходу судна, швидкість відповіді користувачу, інформація про відправлення та перенавантаження.

Рис. 1. Систематизація факторів, які впливають на конкурентоспроможність морських портів

Морські порти стикаються зі зміною економічних та логістичних систем. Суднове управління характеризується сильною конкуренцією, що призвела до структурних змін, деякі з яких, наприклад, формування, злиття та нові стратегічні альянси; нові методи управління морськими портами; вплив технологічних нововведень; підвищення якості послуг; еволюція інтермодального транспорту висвітлені в роботі [4].

У статті В. Блохіна [5] визначено та описано основні фактори, які обумовлюють місце порту на світовому ринку надання послуг: інфраструктура порту (площа порту, довжина причалів, розвиток припортових територій, глибина каналів, розміри складських приміщень), регулярне функціонування судноплавних ліній, час обслуговування судна, цінова політика порту та додана вартість послуги в портах, можливість взаємодії портів однієї країни

Аналізуючи дослідження зарубіжних авторів [6-8] були визначені наступні фактори конкурентоспроможності морських портів: географічне положення, інфраструктура порту, якість наданих послуг, витрати, портові збори, безпека перевезень, спеціалізація портів.

Узагальнюючи наведені дослідження, нами проведена систематизація факторів, які впливають на конкурентоспроможність морських портів (рис. 1).

Список використаних джерел:

1. Стратегічний план розвитку морського транспорту на період до 2020 року.- [Електронний ресурс].- Режим доступу:<https://mtu.gov.ua/projects/39/>
2. Меркт Е.В. Конкурентоспособность порта: экономические аспекты стратегии развития // Е.В.Меркт. – Одесса: ОГМУ, 2001. – 31 с.
3. Pires da Cruz M. R., Matos Ferreira J. J and Azevedo S. (2013) Key factors of seaport competitiveness based on the stakeholder perspective: An Analytic Hierarchy Process (AHP) model Maritime. Economics & Logistics 15: 416 – 443.
4. Acosta, M., Coronado, D. and Cerban, M. (2007) Port competitiveness in container traffic from an internal point of view: The experience of the Port of Algeciras Bay. Maritime Policy and Management 34(5): 501 – 520.
5. Viktors Blohins. Анализ факторов, оказывающих влияние на конкурентоспособность портов.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://docplayer.ru/70661270-Analiz-faktorov-okazyvayushchih-vliyanie-na-konkurentosposobnost-portov.html>.
6. Fleming, D. and Baird, A. (1999) Some reflections on port competition in the United States and Western Europe. Maritime Policy and Management 26(4): 383 – 394.
7. Tongzon, J. and Heng, W. (2005) Port privation, efficiency and competitiveness: Some empirical evidence from container port (terminals). Transportation Research Part A 39(5): 405 – 424.
8. Guy, E. and Urli, B. (2006) Port selection and multicriteria analysis: An application to the Montreal-New York alternative. Maritime Economics and logistics 8(2): 169 – 186.

INFLUENCE OF FACTORS EXTERNAL ENVIRONMENT ON INTERNATIONAL COMPETITIVE POSITION WINEMAKING ENTERPRISES

Tymchenko Kateryna,

Postgraduate student of the Department of Economics of Enterprise and Organization entrepreneurial activity

Babii Oleg,

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics of Enterprise and Organization entrepreneurial activity of Odessa National Economic University
Odessa, Ukraine*

ВПЛИВ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА МІЖНАРОДНУ КОНКУРЕНТНУ ПОЗИЦІЮ ВИНОРІБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тимченко Катерина Сергіївна,

аспірант кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності,

Бабій Олег Миколайович,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, Одеський національний економічний університет.

м. Одеса, Україна

За сучасного економічного розвитку вагоме значення для діяльності виноробних підприємств відіграє своєчасне врахування впливу факторів зовнішнього середовища. Загалом чинники зовнішнього та внутрішнього середовища впливають на процес виробництва, раціональність розподілу та використання оборотних коштів, своєчасність прийняття управлінських рішень, на ефективність кожної сфери розвитку, тобто на діяльність виноробного підприємства загалом. Проблема погіршення результатів діяльності виноробних підприємств пов'язана з незадовільним фінансово-економічним станом виноробних підприємств, скороченням площ насаджень виноградників, зниженням економічної ефективності виробництва виноробної продукції, невідповідальністю якості сировинної бази потребам виноробного виробництва, а також не врахуванням рівня впливу ринкових ризиків на процес стратегічного управління оборотними коштами. Тому сьогодні виокремлення внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на виноробне підприємство є передумовою налагодження виробничої діяльності, рентабельності, фінансової стійкості, протидії можливим загрозам та процвітання підприємства загалом.

Відносини виноробного підприємства з зовнішнім середовищем дуже динамічні, та в практиці його роботи не буває моментів, коли це середовище статичне. Тому ситуація на підприємствах виноробної галузі постійно змінюється. Звідси, кожне підприємство потребує оцінки того, які зміни у зовнішньому середовищі чекають його в майбутньому. Аналіз зовнішнього середовища являє собою процес, за допомогою якого керівництво виноробного підприємства встановлює, оцінює та контролює зовнішні фактори, щоб визначати можливості та загрози для його діяльності.

Проведемо аналіз впливу зовнішнього середовища на міжнародну конкурентну позицію виноробного підприємства.

Таблиця 1. Оцінка чинників зовнішнього середовища для виноробного підприємства

Група чинників	Значущість (Li)	Фактори (ij)	Оцінка факторів (Pij)		Сила впливу	
Соціальні	3	Рівень життя	+2		+4	
		Рівень освіти	+2		+5	
		Співвідношення міського і сільського населення		-2		-4
		Міграція населення		-2		-4
		Бренд (репутація), імідж	+1		+4	
		Рекламні зв'язки з громадськістю	+2		+5	
Технологічні	3	Загальний рівень технічного розвитку	+2		+5	
		Підготовка фахівців для технічної індустрії	+3		+5	
		Розвиток інформаційних технологій	+2		+5	
		Розвиток транспортних засобів	+2		+5	
		Еколого-орієнтовані технології	+2		+5	
		Фінансування НІОКР		-2		-4
		Технологічний рівень виробництва виноробної продукції	+3		+5	
		Технологічна оснащеність виробництва	+3		+5	
Економічні	3	Динаміка економічного зростання	+2		+4	
		Податкова політика держави	+1		+3	
		Динаміка попиту	+3		+5	
		Інтенсивність конкуренції	+3		+5	
		Рівень доходу населення	+1		+3	
		Рівень інфляції в країні		-1		-3
		Рівень безробіття		-1		-3
		Сезонність		-2		-5
		Курс обміну валют		-1		-3
		Вартість ресурсів	+2		+5	
		Кредитна політика в країні	+2		+4	
		Купівельна спроможність населення	+2		+5	
Політичні	2	Політична стабільність	+1		+2	
		Міжнародний стан		-2		-4
		Ефективна робота законодавчої влади		-2		-4
		Державне регулювання		-2		-5

Джерело: розраховано автором самостійно

STEP-аналіз визначається впливом зовнішніх чинників виноробного підприємства і проводиться по специфічних чинниках, що впливають на діяльність підприємства. Сила чинників оцінюється в діапазоні від -5 до +5 балів, при цьому визначається значущість кожного чинника окремо.

За наслідками оцінки сили дії чинників можна скласти перелік небезпек і можливостей для виноробного підприємства (табл.2).

Таблиця 2. Звідна таблиця по STEP - аналізу для виноробного підприємства

Група чинників	Небезпеки	Можливості
1) Соціальні	-8	+18
2) Технологічні	-4	+35
3) Економічні	-14	+34
4) Політичні	-14	+2
Всього:	-40	+89

Джерело: розраховано автором за даними табл.1

Як видно з таблиці 2. найбільше можливостей відкриває використання технологічних і економічних чинників; тоді як найбільшу небезпеку надаватиме політичні чинники. Сила впливу зовнішнього середовища складає +49 (-40+89), тому можна зробити висновок, що загальний вплив зовнішніх чинників на підприємства виноробної галузі позитивний. Для оцінки впливу зовнішнього середовища на міжнародну конкурентоспроможність виноробного підприємства використовуємо метод SWOT-аналізу.

SWOT-аналіз дозволяє визначити причини ефективної або неефективної роботи компанії на ринку, це стислий аналіз маркетингової інформації на підставі якого робиться висновок про те, в якому напрямку організація повинна розвивати свій бізнес і в кінцевому підсумку визначається розподіл ресурсів по сегментах. Результатом аналізу є розробка маркетингової стратегії або гіпотези для подальшої перевірки. Класичний SWOT-аналіз передбачає визначення сильних і слабких сторін у діяльності фірми, потенційних зовнішніх загроз і сприятливих можливостей і їх оцінку щодо стратегічно важливих конкурентів.

Аналіз загальногалузевих факторів, що впливають на більшість виноробних підприємств представлено в таблиці 3.

Таблиця 3. Аналіз загальногалузевих факторів, що впливають на більшість виноробних підприємств

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Наявність унікальних територій для вирощування винограду (Одеська, Миколаївська, Херсонська, Закарпатська, Київська області) • Унікальність вин малих кустарних виробників. • Сприятливі кліматичні умови. • Достатня кількість вчених у цій галузі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність культури споживання вина у населення країни. • Падіння якості винної продукції. • Збільшення обсягів фальсифікату. • Втрати традиційних ринків збуту. • Високі ціни на вітчизняний спирт. • Різна напрямленість дій виноробів та виноградарів. • Застаріле обладнання 70-х рр. на більшості підприємств. • Складність бізнесу, який потребує довгострокового замороження коштів. • Відсутність традицій виноробства. • Дефіцит сировини
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Створення нових сортів елітного винограду на базі наукових центрів в Києві, Одесі • Зробити вино продуктом харчування, а не алкогольним напоєм. • Створення кластера для об'єднання усіх виноробів та виноградарів з метою підтримки вітчизняного виробника. • Відкриття експортних програм. 	<ul style="list-style-type: none"> • Збільшення обсягів імпортової продукції. • Відсутність задекларованої державної політики щодо виноробної галузі. • Прагнення влади до монополії на алкогольні напої. • Погіршення інвестиційного клімату України. • Погіршення макроекономічних показників

Джерело: складено автором за матеріалами [1 - 4]

Слід зазначити, що ми перелічили лише загальногалузеві фактори впливу на виноробне підприємство, а на кожне окреме підприємство впливає свій набір факторів, зокрема специфічні для об'єкта господарювання.

Отже, сьогодні вітчизняний виробник вина функціонує в умовах жорсткої конкурентної боротьби. Для виживання та розвитку виноробного підприємства йому необхідно створювати довготривалі конкурентні переваги продукту, що потребує реалізації відповідних стратегій конкуренції. Виноробство є високорентабельним бізнесом, хоча і відбувається в умовах гострої конкуренції з боку іноземних виробників.

Після детального аналізу факторів зовнішнього середовища можна запропонувати наступні заходи підвищення міжнародної конкурентоспроможності виноробних підприємств: відновлення старих виноградників; впровадження нових технологій обробки виноградників і збирання винограду, які дадуть змогу покращити якість первинних виноматеріалів; здійснення науково-технічних розробок; створення нових підприємств первинного виноробства з орієнтацією на сировинну базу поблизу виноградників (оскільки виноград необхідно переробити протягом п'яти годин з моменту збору); оновлення технологічних ліній на підприємствах; створення унікальних (сугубо українських) купажів марочних вин; налагодження каналів збуту готової продукції; створення культури споживання вин у населення (за рахунок відповідних маркетингових заходів); формування портфеля фінансових інвестицій (для покращення показників оборотності капіталу) тощо.

Список використаних джерел:

1. Качур О.О. Основні загрози фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва виноробної галузі / О. О. Качур, Б. Ю. Мальований // Менеджер. □ 2018. □ № 2. □ С. 201-206.
2. Колесник В.М. Оцінка привабливості зовнішніх ринків виноробної продукції / В.М. Колесник, Д.О. Бельмак // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=748>
3. Бабій О. М. Тенденції розвитку світового та українського ринку продукції виноробства в сучасних умовах / О.М. Бабій, К.С. Тимченко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць (ISSN 2313-4569); за ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. – 2018. – № 4 (68). – С. 128–136.
4. Відоменко І.О. Інвестиційна стратегія – інструмент формування конкурентної переваги виноробних підприємств / І. О. Відоменко, К. О. Калугіна // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. - 2013. - № 778. - С. 227-232.

THE PROBLEM OF WASTE DISPOSAL IN UKRAINE**Mikhno Inesa Sergiyvna***PhD in Economics,**European university**Kyiv, Ukraine***ПРОБЛЕМА УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ В УКРАЇНІ****Міхно І. С.***Кандидат економічних наук,**Приватний вищий навчальний заклад “Європейський університет”**Київ, Україна*

В Україні в організації утилізації відходів переважає метод їх складування, розрахований на поступове поглинання сміття зовнішнім середовищем, однак пришвидшення генерації відходів унаслідок покращення рівня життя та зміни їх структури на користь полімерів із тривалим терміном розкладання висуває цю проблему в ряд надзвичайно актуальних.

Переробка відходів з використанням сучасних екологічно чистих технологій, зокрема утилізації сміття – дуже ефективний спосіб рішення проблеми, але для цього необхідно змінити звичне поведіння людей, оскільки господарське сміття необхідно сортувати, збираючи окремо харчові відходи, метал, папір і скло (так як проблема відходів має високу гостроту через низьку швидкість їхнього розкладання та можливість хімічних реакцій між сполуками різних фракцій). Наприклад, термін розкладання харчових відходів – близько місяця, папір руйнується через 2-10 років, дошки з будівництва – 10 років, залізні банки майже – 10 років, фольга – понад 100 років, поліетиленові матеріали – за 200 років, пластмаса – за 500 років, а скло для повного розкладу вимагає 1000 років [1].

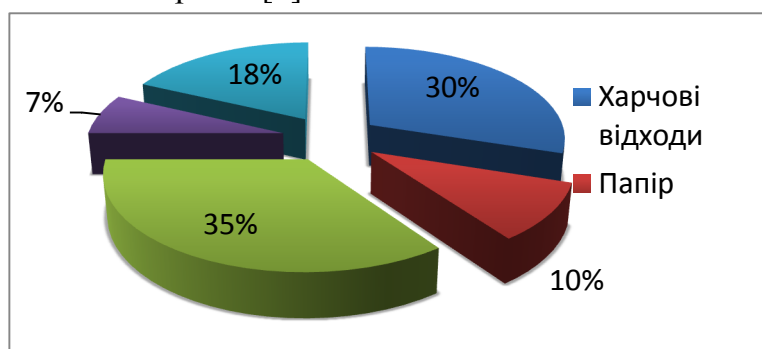

Рис. 1. Структура основних складових побутового сміття

З рис. 1 бачимо, що основну частку у структурі сміття на даний час займають полімери, які мають довгий термін розкладання. Середньозважений час розпаду основних компонентів ТПВ складає у 2016 р. склав 180 років, тоді як у 2007 – 120 р. (5 основних компонентів), але повністю несортоване сміття розкладається через 1000 років (рис. 2).

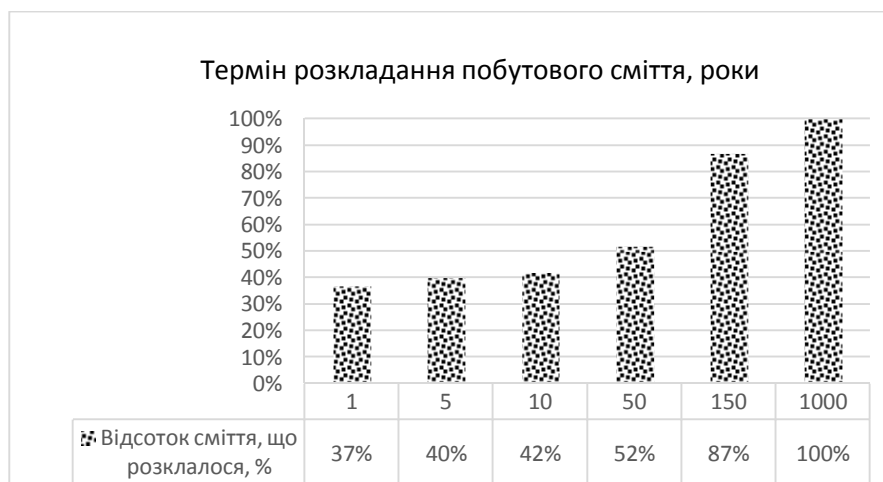

Рис. 2. Розподіл часу розкладання побутових відходів

Якщо аналізувати 8 основних компонентів (папір, харчові відходи, деревина, скло, текстиль, метали, полімери, інші) маємо картину, що зображена на рис. 2. В перший рік майже повністю розкладаються тільки такі компоненти як папір, харчові відходи та деревина при задовільних умовах тоді як інші компоненти, що переважають у структурі мають більший термін розкладання. Особливо тенденція до збільшення середньозваженого терміну розкладання спостерігається в останні 20 років у зв'язку зі збільшенням кількості полімерних матеріалів [2].

Тому не доцільно використовувати методи утилізації – поховання, тоді як вторинна переробка полімерів повертає їх знову у стан товару та є більш екологічно обґрунтованою. У загальній структурі промислового і побутового сміття, залишки від видобутку і обробки природних ресурсів, пакувальні матеріали та відходи будівництва є головними компонентами в структурі сміття.

Крім того, тепер стало важче виявляти і контролювати головні джерела забруднення [3]. На даний момент зростає кількість нелегальних сміттєзвалищ, які не контролюються, кількість яких не відображена у звітах про стан поводження з відходами. Підприємства не зацікавлені за свої кошти створювати спеціалізовані цехи й ділянки по переробці й утилізації промислових відходів. Дешевше підписати контракт з перевізником сміття, кількість яких зростає, а якість обслуговування не контролюється. Особливо гостро постає проблема утилізації відходів промисловості через великі об'єми залишків та нераціонального їх використання [4-8]. Впровадження нових еколого безпечних технологій є капіталомістким, а підприємці оптимізують прибутки за рахунок погіршення екології. На цьому небезпечному шляху повинно стати скореговане екологічне законодавство, яке збільшує податкове навантаження на підприємства, що завдають шкоди зовнішньому середовищу.

Чим вище рівень розвитку, тим гостріше постає проблема утилізації все різноманітніших відходів. Проблема наявності сміття у громадських місцях теж залишається відкритою для України [5-12]. Слабке економічне зростання з одного боку зменшує швидкість приросту генерації відходів, з іншого – стримує розвиток сфери утилізації відходів

Полігони твердих побутових відходів є джерелами негативного впливу на Агро екосистеми на протязі десятиліть. Основним фактором цього впливу є надходження в навколишнє середовище високотоксичного фільтрату та біогазу, що містить парникові гази та токсичні речовини.

Вирішенням проблеми поводження з несанкціонованими сміттєзвалищами побутових відходів є організація централізованого збору сміття в усіх населених пунктах України. Необхідно створити відповідні умови до залучення інвесторів з метою будівництва сучасних сміттєпереробних заводів за концепцією Zero waste.

Список використаних джерел:

1. Дерій, Ж. В., Лисенко, Н. В. (2016). Проблеми утилізації побутових відходів на регіональному рівні. С. 62–77.
2. Koval, V., Mikhno, I., Hajduga, G., & Gaska, K. (2019). Economic efficiency of biogas generation from food product waste. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 100, p. 00039). EDP Sciences.
3. Міхно, І. С. (2015). Методи утилізації відходів. Світовий досвід. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики, (2), 68-78.
4. Скрипник, А. В., & Міхно, І. С. (2014). Оптимізація утилізації відходів в Україні. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент, (2), 14-26.
5. Коваль В.В. Розвиток управління інвестуванням та капіталізацією у сфері поводження та утилізації побутових відходів / В.В. Коваль, М.І. Бублик // Економічні інновації. – 2018. – Вип. 66. – С. 24-31.
6. Koval, V., & Mikhno, I. (2019). Ecological sustainability preservation of national economy by waste management methods. *Економіка. Екологія. Соціум*, 3(2), 30-40.
7. Koval, V. (2018). State regulation of energy security in national economy. *Economics, Ecology, Socium*, 2(3), 57–64. doi:10.31520/2616-7107/2018.2.3-6
8. Popova, O., Koval, V., Antonova, L., & Orel, A. (2019). Corporate social responsibility of agricultural enterprises according to their economic status. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(2), 277–289.
9. Koval, V., Petrashevskaya, A., Popova, O., Mikhno, I., & Gaska, K. (2019). Methodology of ecodiagnosics on the example of rural areas. *Architecture Civil Engineering Environment*, 12(1), 139-144. doi: 10.21307/ACEE-2019-013
10. Derii Zh., Koval, V., & Sedikova I. (2018). The role of the agricultural sphere in the context of food security. *Scientific Bulletin of Polissia*, 4(16), 21–27.
11. Kvach, Y., Koval, V., & Hrymaliuk, A. (2018). Tourism and hospitality industry in the context of global economic development. *Economics. Ecology. Socium*, 2(4), 11-21.
12. Koval V., Weis L. State regulation and investment management in the development of circular economy. Sustainable development under the conditions of European integration. Part I. Ljubljana: VŠPV, Ljubljana School of Business, 2019. (296-309).

INTEGRATED MACRO COMPOSITE AND INDICATOR DEVELOPMENT OF ECONOMY IN SHORT-LINE PERIOD

Olha M. Yevdokimova

Senior Lecturer

Department of Economy and Enterprise

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Odessa, Ukraine

Anna Strenkovska

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Odessa, Ukraine

ІНТЕГРАЛЬНІ МАКРОКОМПОЗИТНІ ІНДИКАТОРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В КОРОТКОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ

Євдокімова Ольга Мамедівна

Старший викладач

кафедри Економіки та підприємництва

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Одеса, Україна

Стренковська Анна Юріївна

к.е.н., доцент

кафедри Економіки та підприємництва

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Одеса, Україна

Дослідження композитних індикаторів було запропоновано В. Мітчелом (W. Mitchell) і А. Барнсом (A. Burns) у 1938 р. та у 1946 р. [1]. Детальну хронологію розвитку та практичного використання композитних індикаторів подано у роботі М. Марселіно (M. Marcellino) «Випереджувальні індикатори» [2].

Для прогнозування змін економічної кон'юнктури на сьогодні в розвинутих європейських країнах застосовуються два основних види показників-передвісників: економічно чутливий індикатор ЄС і композиційний випереджаючий індикатор ОЕСР[3].

Економічно чутливий індикатор ЄС визначається за допомогою стандартного набору показників:

- Індикатора очікувань змін в промисловості;
- Індикатора очікувань змін в галузі будівельних матеріалів;
- Індикатора очікувань споживачів;
- Індексу цін акцій.

Ці індикатори відбивають поточний стан виробничого та споживчого секторів, а також фондового ринку – з одного боку і потенційну величину макроагрегатів пропозиції та попиту (споживчого та інвестиційного) – з іншого.

Економічно чутливий індикатор ЄС і композиційний випереджаючий індикатор ОЕСР компонується на основі часових рядів, які представляють результати обстежень і характеризують рівень виробничої та споживчої активності.

Розробка систем циклічних індикаторів в країнах з перехідною економікою базується переважно на власних методиках, розроблених з врахуванням національного виробничого потенціалу, глибини структурних зрушень в процесі економічної трансформації та можливостей статистичного відстеження макроекономічної динаміки.

Специфічними рисами структури систем випереджаючих індикаторів для розвинутих економік є:

1) наявність надійних індикаторів, що характеризують інституціональний аспект розвитку економіки:

- індикатор умов ведення бізнесу;
- відношення вартості укладених контрактів до величини попиту;
- дифузний індекс уповільнення поставок;
- індекс умов створення бізнесових одиниць – підприємств;
- індекс очікувань щодо обсягів портфеля замовлень.

2) активне використання індикаторів динаміки та рівня розвитку фондового ринку:

- індекс цін акцій;
- індекс цін акцій в промисловості;
- індекс фондового ринку, фондові індекси для окремих секторів економіки.

3) відстеження умов і динаміки короткострокового кредитування, зокрема шляхом вивчення таких параметрів:

- величина міжбанківських 3-х місячних кредитів;
- дохід за 3-місячними кредитами, відсоткова ставка за 3-місячними кредитами, відсоткова ставка за 3-місячними банківськими векселями;
- спред між довго- та короткостроковими відсотковими ставками.

4) використання показників обігу державних цінних паперів, а саме:

- дохід за гарантованими урядовими облігаціями;
- дохід за довготерміновими державними облігаціями;
- індекс прибутковості казначейських цінних паперів.

5) застосування індикаторів інтенсивності зовнішньоторговельних потоків:

- показників зовнішньої торгівлі;
- індикатора перспектив експорту;

– показників сальдо торговельного балансу, сальдо поточних операцій, обсяги експорту та імпорту.

6) врахування динаміки економічної кон'юнктури в основних країнах партнерах і ступеня економічної інтеграції з ними:

– випереджаючий композиційний індекс;

– показники економічного розвитку, показники економічних зв'язків.

7) активне використання результатів економічних опитувань і обстежень:

– індикатор чутливості споживачів;

– індикатор очікувань в промисловості та її підгалузях;

– індикатор зміни обсягів загального виробництва;

– індикатор очікувань в галузі будівельних матеріалів;

– оцінки обсягу запасів;

7) використання характеристик обсягів придбання товарів довготривалого користування (житла та автомобілів):

– показник реєстрації пасажирських автомобілів;

– кількість дозволів на початок будівництва приватного житла.

Спільним для систем випереджаючих індикаторів як розвинутих, так і перехідних економік є те, що банківське кредитування виступає одним з джерел інтенсифікації економічного розвитку у короткостроковій перспективі.

Визначальним при формуванні переліку індикаторів-передвісників у країнах світу є рівень розвитку їх економічних систем (особливо це проявляється у використанні індикаторів інституційного характеру) та ступінь ефективності функціонування окремих ринків (ресурсного, товарного, фондового, монетарного тощо) з врахуванням того, що необхідна статистична інформація наявна за відповідний проміжок часу та з відповідною періодичністю.

Система випереджаючих індикаторів загалом є надійним модельним інструментом і повинна знайти широке застосування у вітчизняній практиці короткострокового макроекономічного прогнозування.

Список використаних джерел:

1. Burns A. Measuring business cycles / A. Burns, W. Mitchell. – New York, 1946. – 590 с. – (NBER Book Series). – (Studies in Business Cycles).

2. Marcellino M. Leading indicators / M. Marcellino // Handbook of economic forecasting / M. Marcellino., 2006. – (Elsevier edition). – (Chapter 16). – С. 879-960.

3. OECD Composite Leading Indicators – a Tool for Short-term Analysis// <http://www.oecd.org/std/li1.htm>

ANALYSIS OF THE MAIN TRENDS IN THE DIGITALIZATION OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Inna Lytvynenko,

PhD student,

Department of Management and Innovation,

International University of Finance

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Литвиненко І. С.,

аспірантка,

кафедра менеджменту та інновацій,

Міжнародний університет фінансів

Цифрова економіка - це економіка, заснована на нових методах генерування, обробки, зберігання, передачі даних, а також цифрових комп'ютерних технологіях. Головними технологіями цифрової економіки є великі дані (самі дані і методи роботи з ними), штучний інтелект, технологія блокчейн, туманні обчислення, квантові технології, робототехніка, віртуальна реальність та ін. [3-5]

Цифрова трансформація (цифровізація) – це процес перетворення аналогової інформації в цифровий формат. У більш широкому суспільному контексті цифровізація визначається як економічна та соціальна трансформація, викликана масовим прийняттям цифрових технологій для генерування, обробки, обміну та трансакції інформації. Цифровізація ґрунтується на розвитку технологій мережевого доступу, напівпровідникових технологій та інженерії програмного забезпечення. Вона використовує ефекти переливу, що виникають внаслідок їх використання (загальні платформи для розробки додатків, електронний ряд послуг, електронна комерція, соціальні мережі та доступність онлайн-інформації) [2].

Американський учений Ніколас Негропonte, професор Массачусетського університету ще в 1995 р. вперше ввів поняття «цифрова економіка» (digital economy). Й до теперішнього часу її стрімкий розвиток триває. Розглянемо класичний сценарій цифровізації, представлений на рисунку 1. Цифрові тренди — це напрями розвитку цифрових технологій. Існують наступні ключові цифрові тренди станом на 2019 р.:

- дані, які стають головним джерелом конкурентоспроможності;
- розвиток сфери Інтернету речей (Internet of things, IoT);
- цифрові трансформації як окремих бізнесів, так і цілих секторів;
- економіка спільного користування (sharing economy);
- віртуалізація фізичних інфраструктурних IT-систем;
- штучний інтелект (ШІ, з англ. artificial intelligence, або AI);
- цифрові платформи.

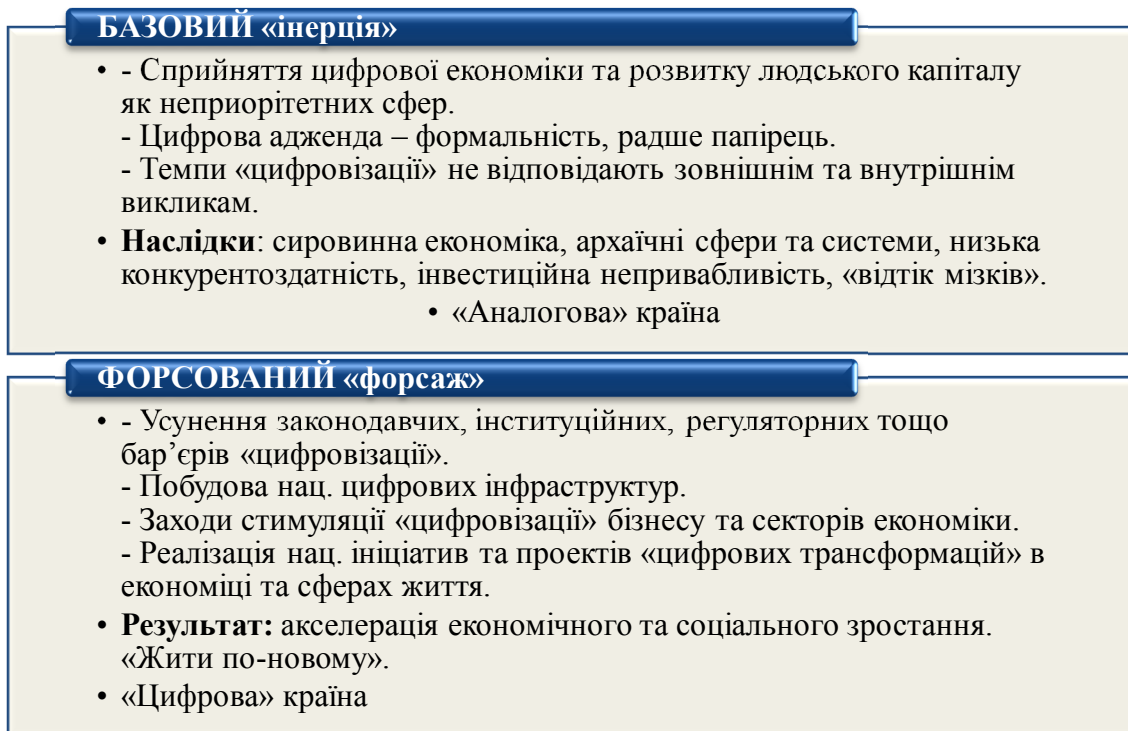

Рис. 1 Сценарії «цифровізації»

Складено автором на основі [1]

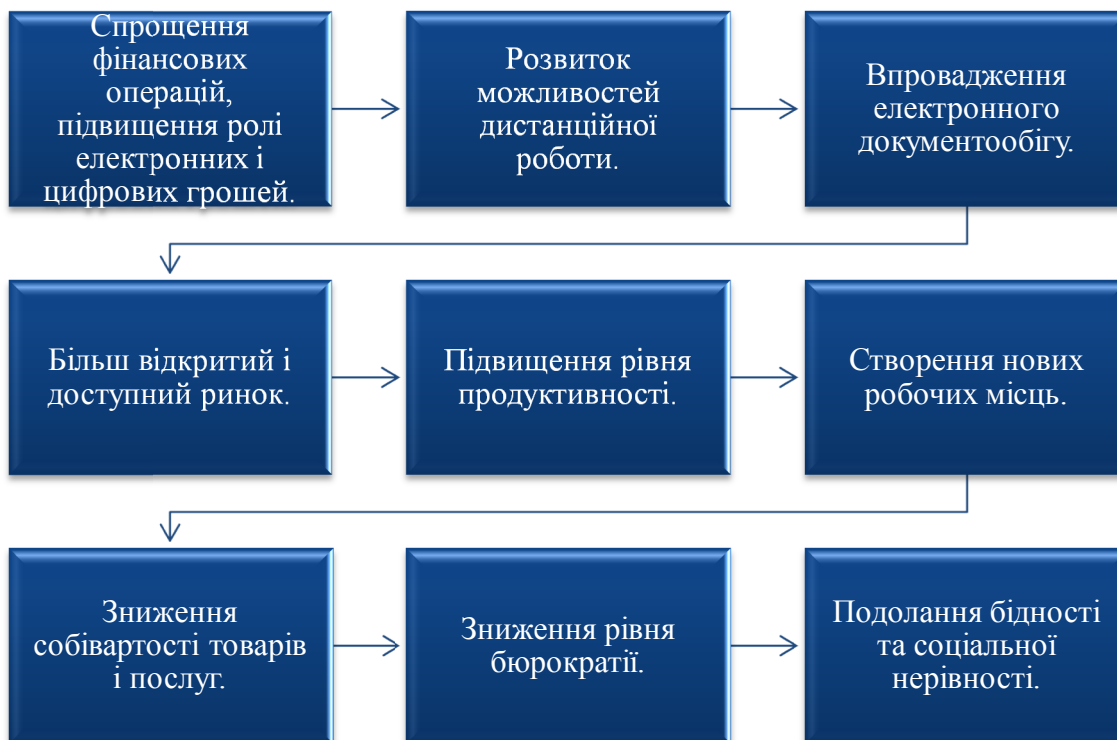

Рис. 2. Додаткові плюси цифрової економіки України

Складено автором на основі [6]

Впровадження цифровізації і електронної комерції в Україні можуть мати ряд ризиків, серед яких:

- ризик кіберзагроз, проблема захисту персональних даних;
- «Цифрове рабство» (використання даних для управління людьми та їх поведінкою);
- зростання безробіття на ринку праці, зникнення деяких професій і навіть галузей (наприклад, банківська система може зникнути протягом найближчих років);
- «Цифровий розрив» (розрив в цифровому освіті, в умовах доступу до цифрових послуг і продуктів, і, як наслідок, розрив у рівні добробуту людей, що знаходяться в одній країні або в різних країнах).

Цифровізація проникла майже у всі галузі економіки України. Саме цифровізація дає поштовх до нових проривів в економіці країни, до підвищення прибутку, до створення нових робочих місць, отримання необхідних товарів чи послуг та ін.

Цифровізація в Україні повинна відповідати декільком умовам: бути доступною, всюдисущою і доступною через декілька фіксованих та мобільних пристроїв, а також надійною, забезпечуючи достатній потенціал для доставки величезної кількості інформації за адресою, та швидкою, яка не перешкоджає їх ефективному використанню.

Список використаних джерел:

1. Digital Agenda Ukraine, available at: https://www.slideshare.net/APPAU_Ukraine/digital-agenda-ukraine
2. Using a digitization index to measure the economic and social impact of digital agendas - Raul Katz, Pantelis Koutroumpis and Fernando Martin Callorda VOL. 16 NO. 1 2014
3. Koval V. Integration processes in the telecommunication sector in Europe. *Současná Evropa* – Praga, 2013 – №2 – pp.129-141.
4. Koval V., Zamlynskyi V., Kolomiiets O. Transformation of integration processes and management by development of the electronic services market. Structural transformation of the national economy in the context of Euro-regional cooperation. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o., 2018, p. 7-23.
5. Финаграм - портал финансовой грамотности, available at: <https://finagram.com/chto-takoe-digital-ekonomika>

APPLICATION OF THE METHODS OF GREEN LOGISTICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT FOR THE SYNTHESIS OF HIGHLY EFFICIENT SYSTEMS OF ENERGY SUPPLY WITH HEAT PUMPS

Olga Ostapenko

*Candidate of Engineering Sciences, Ph. D, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Heat Power Engineering,
Vinnytsia National Technical University,
Vinnytsia, Ukraine*

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ЗЕЛЕНОЇ ЛОГІСТИКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ СИНТЕЗУ ВИСОКОЕФЕКТИВНИХ СИСТЕМ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З ТЕПЛОВИМИ НАСОСАМИ

Ольга Остапенко

*к. т. н., доцент,
доцент кафедри теплоенергетики,
Вінницький національний технічний університет,
м. Вінниця, Україна*

Introduction. Green logistics is a new scientific field, which provides for the use of advanced logistics technologies and modern equipment in order to minimize pollution and increase the efficiency of the use of logistics resources. The concept of sustainable development, according to [1], aims to maintain economic advancement and progress while protecting the long-term value of the environment. The concept of sustainable development implies the optimal use of limited resources and the use of environmentally friendly nature-, energy- and material-saving technologies at all stages of the life cycle with the production of environmentally acceptable products. The problems of energy efficiency increase of energy generation were studied in numerous studies, published during last years in branch editions [2 – 5] in the world and in Ukraine. The article [2] presents the theoretical approaches to increasing the energy efficiency of municipal heat power engineering with taking into account the concept of sustainable development. As it is noted in [2], three aspects of sustainable development should be considered: economic, environmental and social aspects. Therefore, in order to increase the efficiency of heat power engineering, it is necessary to identify and implement a number of measures. They should ensure the needs of services and goods at the lowest economic and social costs for the required energy and protection of the natural environment in harmony with sustainable development at all levels of the state, as it is noted in [2].

Aim of the research is the justification of the application of the methods of green logistics and sustainable development for the synthesis of highly efficient systems of energy supply with heat pumps.

Presentation of the material. Nowadays it is very important for Ukraine to take into consideration main challenges, concerning the development of fuel and energy complex: critical state of energy resources base, outdated equipment and technologies of organic fuel mining, processing and burning, low level of energy efficiency and ecological safety of energy production, shortage of domestic fuel and energy resources, high cost of imported energy resources, grows of ecological requirements. Realizing of objective character of these challenges, a number of urgent measures, realization of which enables to solve the problem of provision of high level of energy efficiency and ecological safety of energy production and energy usage are to be developed. Further considerable increase of natural gas price in Ukraine and growth of tariffs for heat energy stipulate the search of new highly efficient sources of heat supply. Usage of cogeneration heat pump installations (CHPI) in the energy supply systems (ESS) will provide the economy of fuel and protection of the environment as a result of reduction thermal pollution and amount of harmful emissions of combustion products, according to [3 – 5].

In our studies [3 – 4] it is suggested to perform the comprehensive assessment of energy-ecological-economic efficiency of ESS on the base of CHPI and peak sources of heat (PSH) according to complex generalized dimensionless criterion of energy-ecological-economic efficiency of ESS with CHPI and PSH:

$$K_{ESS}^{compl.} = K_{ESS} + \Delta E_i^{ESS} + \Delta EC_i^{ESS} = (1 - \beta) \cdot K_{PSH} + \beta \cdot K_{CHPI} + \Delta E_i^{ESS} + \Delta EC_i^{ESS}, \quad (1)$$

where K_{ESS} – complex dimensionless criterion of energy efficiency of ESS with CHPI and PSH, which used for the determination of highly efficient operation modes of the ESS on condition that $K_{ESS} > 1$; ΔE_i^{ESS} – is relative economic efficiency for ESS with CHPI and PSH for i -th operation mode of ESS, which used for the determination of economically valid operation modes of the ESS with CHPI and PSH on condition that $\Delta E_i^{ESS} > 0$; ΔEC_i^{ESS} – is relative ecologic efficiency for ESS with CHPI and PSH for i -th operation mode of ESS, that enables to determine ecologically safe operation modes of the ESS with CHPI and PSH on condition that $\Delta EC_i^{ESS} > 0$; β – share of CHPI loading within the frame of ESS; K_{PSH} – dimensionless criterion of energy efficiency of PSH within ESS (hot-water fuel-fired boiler, electric boiler, solar collectors, etc.); K_{CHPI} – dimensionless criterion of CHPI within ESS energy efficiency. The relative economic efficiency (in shares) ΔE_i^{ESS} for ESS with CHPI and PSH for i -th operation mode of ESS is determined in the following manner:

$$\Delta E_i^{ESS} = \frac{(E_{SH})_i - (E_{ESS})_i}{(E_{SH})_i}, \quad (2)$$

where $(E_{SH})_i$ – are operation costs for i -th operation mode of the substituted source of heat (SH), $(E_{ESS})_i$ – are operation costs for i -th operation mode of ESS. The relative ecologic

efficiency (in shares) ΔEC_i^{ESS} for ESS with CHPI and PSH for i -th operation modes of ESS is determined in the following manner:

$$\Delta EC_i^{ESS} = \frac{(EC_{SH})_i - (EC_{ESS})_i}{(EC_{SH})_i}, \quad (3)$$

where $(EC_{SH})_i$ – is the amount of harmful emission in the atmosphere for i -th operation mode of the substituted source of heat, $(EC_{ESS})_i$ – is the amount of harmful emission in the atmosphere for i -th operation mode of ESS with CHPI and PSH.

Conclusions. The justification of the application of the methods of green logistics and sustainable development for the synthesis of highly efficient systems of energy supply with heat pumps is presented in the given research. According to such approach, it is determined that: ecologically safe, energy efficient and economically substantiated operation modes of ESS with combined CHPI and PSH will be provided on conditions of: $K_{ESS}^{compl.} > 1$ and $K_{ESS} > 1$ and $\Delta E_i^{ESS} > 0$ and $\Delta EC_i^{ESS} > 0$. The greater is the value of $K_{ESS}^{compl.}$ index, the more energy efficient, ecologically safe, economically efficient and competitive ESS with CHPI and PSH will be.

References:

1. Emas, R. (2015). The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining Principles. *Brief for GSDR 2015*. Retrieved from: https://sustainable-development.un.org/content/documents/5839GSDR%202015_SD_concept_definiton_rev.pdf. [in English]
2. Brych, V. Yar., & Fedirko, M. M. (2018). Concept of Energy Efficiency in the Context of Sustainable Development of Ukraine's Municipal Heat Engineering. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, Vol. 3, 1. Retrieved from: <http://ujae.tneu.edu.ua/index.php/ujae/article/view/214/212>. [in Ukrainian]
3. Ostapenko, O. P. (2019). *Study of energy-economic efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations, using the heat of the industrial and natural sources, in industry and municipal heat power branch of Ukraine*. Social and Legal Aspects of the Development of Civil Society Institutions (pp. 292 – 308). Warsaw: Institute of European Integration, Bmt Eridia Sp. zo. o. [in English]
4. Ostapenko, O. P. (2018). Application of the method of complex assessment of energy-ecological-economic efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations and peak sources of heat. *Science and Education a New Dimension. Natural and Technical Sciences*, 171, 51 – 54. DOI: 10.31174/SEND-NT2018-171VI19-11. [in English]
5. Ostapenko, O. P. (2016). *Scientific basis of evaluation energy efficiency of heat pump plants*. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing. [in English]

LEGAL REGULATION OF ACCOUNTING IN THE AGRICULTURAL SECTOR: EXPERIENCE OF UKRAINE

Iryna Pavlik

*PhD student of the Department of accounting and auditing
Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine*

Accounting in the agrarian sector of the Ukrainian economy has always been accompanied by the appropriate measures of state regulation in this area. The goal of governmental regulation of accounting and financial reporting in Ukraine as a whole is to create uniform accounting and financial reporting rules that are binding on all businesses as well as guarantee and protect the interests of users [1].

According to established in the science of accounting division of accounting systems, Ukraine belongs to the continental model of accounting. This model implies close connection of business with banks, which mainly meet the needs of financial companies; accounting is regulated by law and characterized by considerable level of conservatism [2, p. 52]. Countries using this model include Austria, Greece, Denmark, Spain, Italy, Germany, Norway, Portugal, France, Japan and others [3, p. 11].

The basis of the legal framework of the accounting and financial reporting system in Ukraine is the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", which was adopted on July 16, 1999 (hereinafter - the Law on Accounting) [1]. This law defines the legal basis for regulating, organizing and maintaining accounting and financial reporting in Ukraine. From the analysis of the content of the Law on Accounting one can conclude that the system of legal regulation of accounting and financial reporting provides for two basic levels of regulation, namely: centralized and local legal regulation of the relevant relations. Centralized (governmental) regulation is designed to create uniform accounting and financial reporting rules that are binding upon all businesses and safeguard and protect the interests of users. The authority to regulate accounting and financial reporting methodology is exercised by the Ministry of Finance of Ukraine, which approves national accounting regulations (standards) in the public sector and other accounting and financial reporting normative acts. Additionally, taking into account the agrarian sector of the economy, the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, under the approval of the Ministry of Finance of Ukraine, is also empowered to develop methodological recommendations based on national accounting regulations (standards) for the agricultural sector. At the local level (the level of the entity of the agricultural sector) relevant local regulations on accounting policies of the enterprise, record keeping, inventory of values and calculations, etc. are approved in accordance with the provisions of national standards and other legislative acts in the field of accounting.

In addition to the Law on Accounting, the Accounting Regulations (Standards), which are normative legal acts, approved by the Ministry of Finance of Ukraine, are also applied.

Regarding the application of international financial reporting standards (IFRS), it should be noted that Ukraine is still going through the process of adoption and implementation of such standards, which are to be then applied by the national enterprises. Accounting and financial reporting requirements in accordance with international standards apply only to public interest entities, public joint-stock companies, entities engaged in mining activities, as well as businesses carrying out the activities, the list of which is determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine. All other entities are free to determine the appropriateness of applying international standards for the preparation of financial statements and consolidated financial statements on their own. According to its powers, the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine provides for the organization and improvement of accounting procedures. At the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine there functions the Accounting Methodological Council as an advisory body. The Council was created to coordinate efforts and organize work on scientific, methodical and practical support of accounting policy in the agricultural sector of the country's economy [4].

Despite the existence of an extensive system of legal acts regulating accounting and financial reporting relationships in Ukraine, it is worth noting that there are some shortcomings in the legal regulation that affect the business entities of Ukraine's agricultural sector and need further resolution [5-7]. Specifically, these are the following regulatory issues:

1. The Law on Accounting stipulates that it extends its effect to all legal entities established in accordance with the legislation of Ukraine, regardless of their organizational and legal forms of ownership, to representations of foreign economic entities that are obliged to maintain accounting and submit financial statements. Thus, from the scope of this law such entities of agricultural sector of economy as farms that are established in the organizational and legal form of individual entrepreneur, as well as private peasant farms that do not have the status of legal entity and are created by an individual or by individuals who are in a family relationship and cohabit. The obligation of such entities to keep accounting is evidenced only by the provisions of the Tax Code of Ukraine, which states that for tax purposes taxpayers are obliged to keep records of income, expenses and other indicators related to the definition of objects of taxation and / or tax liabilities, based on primary documents, accounting records, financial statements. Given that the number and role of farms and private farms in Ukraine is steadily increasing, this legal loophole needs to be resolved.

2. The role of the Methodological Accounting Council at the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine in the process of coordination of actions on the preparation of draft regulations, methodological recommendations for accounting regulation and reporting is not sufficient.

This causes the fact that the level of involvement of representatives of the professional accounting community to the rulemaking process in the accounting system in the agricultural sector is extremely low, which slows down the process of adapting international accounting standards and financial reporting, taking into account the priority of national interests. Such state of involvement of accounting and auditing professionals is not in line with European traditions, even in those countries where a conservative continental accounting model is established.

References:

1. On Accounting and Financial Reporting in Ukraine. Law of Ukraine of 16 July 1999. No. 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/print>.
2. Reznikova V. V., Orlova O.S. Harmonization of Accounting and Financial Reporting of Ukrainian Business Entities: Concepts and Forms. Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: Law. 2015. Issue. 31(2). PP. 50-60.
3. Logvinska L.G. Legal and Methodological Support of Accounting in the Conditions of Application of the International Standards of Financial Reporting. Kyiv. 2013. 294 c.
4. Regulation on the Methodological Accounting Council for at the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine, approved by the order of the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine of 12 February 2008. No. 48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0048555-08?lang=en>.
5. Koval V., Weis L. State regulation and investment management in the development of circular economy. Sustainable development under the conditions of European integration. Part I. Ljubljana: VŠPV, Ljubljana School of Business, 2019. (296-309)
6. Popova, O., Koval, V., Antonova, L., & Orel, A. (2019). Corporate social responsibility of agricultural enterprises according to their economic status. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(2), 277–289. <https://doi.org/10.15544/mts.2019.23>
7. Koval, V., Petrashevskaya, A., Popova, O., Mikhno, I., & Gaska, K. (2019). Methodology of ecodiagnosics on the example of rural areas. *Architecture Civil Engineering Environment*, 12(1), 139-144. doi: 10.21307/ACEE-2019-013

ANALYSIS OF CASH FLOW MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS**Tatiana Beridze,***PhD (Technical), Associate Professor
of the Department of Economic Cybernetics
Faculty of Kryvyi Rih, Zaporizhzhya National University***Natalya Lokhman,***PhD (Economics), Associate Professor,
Department of Economics and Business,
Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mikhail Tugan-Baranovsk***Nadezhda Mezenzeva,***PhD (Economics), Associate Professor
of the Department of Accounting and Management
of the Krivoy Rog Faculty of Zaporizhzhya National University***АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ
ПОТОКАМИ****Берідзе Т.,***к. т. н. доцент кафедри економічної кібернетики
Криворізького факультету
Запорізького національного університету***Лохман Н.,***канд. екон. наук, доцент кафедри економіки і бізнеса
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського***Мезенцева Н.***канд. екон. наук, доцент кафедри
обліку та менеджменту
Криворізького факультету
Запорізького національного університету*

Процеси, що забезпечують роботу інформаційної системи будь-якого призначення, умовно складаються з блоків [1]: введення інформації з зовнішніх чи внутрішніх джерел; обробка вхідної інформації і представлення її в зручному виді; висновок інформації для представлення чи споживачам передачі в іншу систему; зворотній зв'язок — це інформація, перероблена людьми даної організації для корекції вхідної інформації. Інформаційна система визначається наступними властивостями; будь-яка інформаційна система може бути піддана аналізу, побудована і керована на основі загальних принципів побудови систем; інформаційна система є динамічної і що розвивається; при побудові інформаційної системи необхідно використовувати

системний підхід; вихідною продукцією інформаційної системи є інформація, на основі якої приймаються рішення; інформаційну систему варто сприймати як людино-комп'ютерну систему обробки інформації

При визначенні можливості комп'ютерної інформаційної системи для підтримки прийняття рішень варто враховувати [2]: структурованість розв'язуваних управлінських задач; рівень ієрархії керування фірмою, на якому рішення повинне бути прийняте; приналежність розв'язуваної задачі до тієї чи іншої функціональної сфери бізнесу; вид використовуваної інформаційної технології.

Технологія роботи в комп'ютерній інформаційній системі доступна для розуміння фахівцем некомп'ютерної області і може бути успішно використана для контролю процесів професійної діяльності і керування ними [3].

Інформаційна система може мати найбільший ефект, якщо підприємство розглядати як ланцюг дій, у результаті яких відбувається поступове формування вартості вироблених чи продуктів послуг. Тоді за допомогою інформаційних систем різного функціонального призначення, включених у цей ланцюг, можна впливати на стратегію прийняття управлінських рішень, спрямованих на збільшення доходів фірми.

При впровадженні інформаційної технології у фірму необхідно вибрати одну з двох основних концепцій, що відбивають сформовані точки зору на існуючу структуру організації і роль у ній комп'ютерної обробки інформації.

Перша *концепція* орієнтується на *існуючу* структуру фірми. Інформаційна технологія пристосовується до організаційної структури, і відбувається лише модернізація методів роботи. Комунікації розв'язані слабо, раціоналізуються тільки робочі місця. Відбувається розподіл функцій між технічними працівниками і фахівцями. Ступінь ризику від впровадження нової інформаційної технології мінімальна, тому що витрати незначні й організаційна структура фірми не міняється.

Основний недолік такої стратегії — необхідність безупинних змін форми представлення інформації, пристосованої до конкретних технологічних методів і технічних засобів. Будь-яке оперативне рішення "грузне" на різних етапах інформаційної технології.

До переваг стратегії можна віднести мінімальні ступінь ризику і витрати.

Друга *концепція* орієнтується на *майбутню* структуру фірми. Існуюча структура буде модернізуватися.

Дана стратегія припускає максимальний розвиток комунікацій і розробку нових організаційних взаємозв'язків. Продуктивність організаційної структури фірми зростає, тому що раціонально розподіляються архіви даних, знижується обсяг циркулюючої по системних каналах інформації і досягається збалансованість між розв'язуваними задачами.

До основних її недоліків варто віднести: істотні витрати на першому етапі, зв'язаному з розробкою загальної концепції й обстеженням усіх підрозділів фірми; наявність психологічної напруженості, викликаній передбачуваними змінами структури фірми і, як наслідок, змінами штатного розкладу і посадових обов'язків.

Перевагами даної стратегії є: раціоналізація організаційної структури фірми; максимальна зайнятість усіх працівників; високий професійний рівень; інтеграція професійних функцій за рахунок використання комп'ютерних мереж.

Нова інформаційна технологія у фірмі повинна бути такою, щоб рівні інформації і підсистеми, її обробні, зв'язувалися між собою єдиним масивом інформації. При цьому пред'являються дві вимоги. По-перше, структура системи переробки інформації повинна відповідати розподілу повноважень у фірмі. По-друге, інформація усередині системи повинна функціонувати так, щоб досить повно відбивати рівні керування. [1, 2, 4]

Список використаних джерел:

1. Sinchuk O., Sinchuk I., Kozakevych I., Fedotov V., Serebrenikov V., Lokhman N., Beridze T., Boiko S., Pyrozhenko A., Yalova A. (2018). Development of the functional model to control the levels of electricity consumption by underground iron-nore enterprises. *Eastern-European journal of enterprise technologies*. Vol. 6/3(96). P. 77-84
2. Beridze, T.M. Serebrenikov, V.M. and Lokhman N.V. (2018), "Monitoring of production activity of enterprises of Kryvyi Rih region", *Ekonomika ta suspil'stvo*, [Online], vol. 15, available at: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-15> (Accessed 4 Nov. 2019)
3. Beridze T.M. (2016). *Statystychnyj monitoryng v systemi strategichnogho upravlinnja pidpryjemstvom: monohrafija*. [Statistical monitoring in the enterprise strategic management system: monograp]. Kremenchuk. [in Ukrainian].

PROBLEMS OF FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES**Iryna Churkina**

*Doctor of Economics Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance Odessa Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine*

Mary Makedonskaya

*Educational degree «master» Odessa Institute of
Trade and Economics of Kyiv National University
of Trade and Economics, Ukraine*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ**Чуркіна Ірина**

*д.е.н. професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Одеського торговельно-економічний інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

*м.Одеса, Україна***Македонська Марія**

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету*

м.Одеса, Україна

Ефективна та дієва система місцевого самоврядування є важливим елементом функціонування демократичної держави. Для забезпечення виконання своїх функцій, створення належного життєвого середовища для населення громади органи місцевого самоврядування повинні мати у своєму розпорядженні достатні фінансові ресурси, основу яких складають кошти відповідних бюджетів. [3-11]

Найважливішою ланкою місцевих фінансів, як системоутворюючої складової фінансової системи держави є місцеві бюджети. Через місцеві бюджети держава активно проводить соціальну політику. На основі коштів місцевих органів, сконцентрованих у місцевих бюджетах здійснюється фінансування до 70% видатків соціальної сфери. При цьому коло фінансових заходів розширюється.[2-9; 11-18]

Зростання обсягу та кількості місцевих бюджетів безпосередньо пов'язано з процесом урбанізації, розширенням соціально-побутової інфраструктури. В загальному обсязі регіональних бюджетів постійно збільшується питома вага міських і селищних бюджетів (в Україні – понад 12000). Зростання міських поселень, збільшення числа міських жителів, зростання великих міст, де бюджетні видатки у 5-7 разів вище, ніж у малих містах, тягнуть за собою збільшення видатків міських бюджетів, темпи зростання яких випереджують темпи зростання ланок місцевих бюджетів.

Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних визначених законом джерел, та встановлених законом загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів. До регулюючих відносять загальнодержавні податки, які згідно з нормативами відрахувань розподіляються між різними рівнями бюджетної системи. Розміри відрахувань визначаються Верховною Радою України, виходячи з відповідних соціально-економічних нормативів бюджетної забезпеченості населення і стану місцевих джерел надходжень. [2]

Протягом 2018 року надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 234,1 млрд грн, що на 41,4 млрд грн або на 21,5% більше, у порівнянні з 2017 роком. [3]

З початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то за п'ять років, очікується, що зростуть майже в 4 рази та за підсумками 2019 року складатимуть 267 млрд грн. [3]

Основною частиною доходів місцевих бюджетів є податкові надходження, їх частка у доходах місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) у 2017 році становила 87,6% [2]

У власних доходах загального фонду місцевих бюджетів найбільшу частку займають надходження від сплати податку на доходи фізичних осіб – 138,1 млрд грн або 59% від загальної суми власних доходів місцевих бюджетів. У порівнянні з 2017 роком, надходження ПДФО в цілому по Україні зросли на 27,5 млрд грн або на 24,9%. [1]

Підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів – головне завдання, яке визначив Уряд України і в реалізації якого якому зацікавлені органи місцевого самоврядування. Упродовж останніх років в Україні були здійснені суттєві кроки щодо фінансової децентралізації та зміцнення ресурсної бази органів місцевого самоврядування. Внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства в частині збільшення обсягів як власних доходів місцевих бюджетів, так і місцевих податків та зборів, зокрема: ліквідовані неефективні податки, видатки на адміністрування, що були більшими, ніж надходження від таких податків і зборів; введено нові економічно ефективні податки; розширено перелік типів об'єктів оподаткування; змінено податкові ставки; розширено коло платників податків; окремі загальнодержавні податки віднесено до місцевих податків. [3]

У структурі доходів загального фонду 26,1% складає частка місцевих податків і зборів, яких у 2018 року надійшло 60,9 млрд. грн. По усіх місцевих бюджетах України приріст місцевих податків і зборів відносно 2017 року складає 16,1%, по бюджетах міст обласного значення – 12,6%. По бюджетах 665 ОТГ надходження місцевих податків і зборів зросли на 19,4%, що на 3,3% перевищує середній показник приросту по місцевих бюджетах України. [1]

Основною частиною доходів місцевих бюджетів є податкові надходження, їх частка у доходах місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) у 2017 році становила 87,6%. [2]

Отже, аналіз доходів місцевих бюджетів після року запровадження децентралізації дає підставу визнати останню як прорив у місцевому самоврядуванні, оскільки місцеві бюджети наростили дохідну базу, що створює умови для набуття повної фінансової самостійності органами місцевого самоврядування та розвитку кожної територіальної громади і області [2]

Як бачимо, місцеві податки і збори відіграють суттєву роль у доходах бюджетів місцевого самоврядування. Тому, головним стратегічним завданням у сфері місцевих фінансів – є вдосконалення механізмів адміністрування, встановлення економічно обґрунтованих ставок місцевих податків і зборів, виявлення і дієва реалізація резервів у частині розширення бази оподаткування, постійна робота щодо створення сприятливих умов для розвитку бізнесового середовища, а також розроблення та реалізація інвестиційних проектів. [3]

Список використаних джерел:

1. Бюджети 806 ОТГ. Рейтинг за 9 місяців 2019 року. Decentralization.gov.ua. Державні сайти України. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10670?page=12>
2. Нікітішин А. О. Вплив податків на виконання дохідної частини державного бюджету в умовах фінансової децентралізації на прикладі Вінницької області / А. О. Нікітішин, К. А. Яковенко // Молодий вчений. - 2018. - № 5(2). - С. 739-742.
3. Об'єднані громади більш мотивовані нарощувати місцеві податки та збори, - висновки експертів. Decentralization.gov.ua. Державні сайти України URL::<https://decentralization.gov.ua/news/7402>
4. Yankovyi, O., Goncharov, Yu., Koval, V., & Lositska, T. (2019). Optimization of the capital-labor ratio on the basis of production functions in the economic model of production. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 4, 134-140.
5. Borychenko, K., Hudz, A., Koval, V., Golubkova, I., Mazur, A. (2019). European standards for social protection of internally displaced persons. *Dilemas contemporaneos-educacion politica y valores*, 7 (SI), 88.
6. Yeshchenko, M., Koval, V., & Tsvirko, O. (2019). Economic policy priorities of the income regulation. *Espacios*, 40 (38), 11.
7. Nazarova, K., Hordopolov, V., Kopotiienko, T., Miniailo, V., Koval, V., & Diachenko, Y. (2019). Audit in the state economic security system. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(3), 419-430.
8. Bukanov H., Kolesnyk A., Tashkinova O., Kotlubai V., Koval V. (2019). Social marketing in public administration of social service institutions. *Revista Genero & Direito*, 8 (6), 457-468.

9. Коваль В.В. Державно-приватне партнерство як інститут розвитку соціального капіталу в умовах децентралізації економіки України / Коваль В.В., Котлубай В.О., Арафтеній А.М. // Держава та регіони– 2019. – №1 (106). – С. 24-30.
10. Коваль В.В. Облік та фінансова звітність бюджетних установ. Практикум: навчальний посібник / В.В. Коваль; під ред. д.е.н., проф. О.С. Редькіна – Одеса: «Фенікс», 2011. – 242 с.
11. Коваль В.В. Бюджетування діяльності господарювання: Навчальний посібник / В.В. Коваль, Л.К. Сергієнко, О.І. Добровольський; під ред. В.В. Ковалю – Одеса: Вид-во «Бровкін», 2012. – 396 с.
12. Коваль В.В. Організаційно-методичні засади програмно-цільового методу управління бюджетним процесом на сучасному етапі розбудови України / В.В. Коваль // Вісник ЖДТУ: економічні науки. – 2010. – № 3 (53) – Ч. 1 – С. 326-328.
13. Коваль В.В. Засади функціонування бюджетної системи в умовах вдосконалення казначейського обслуговування бюджетів України / В.В. Коваль // Вісник ЖДТУ: економічні науки. – 2011. – № 1 (55) – С. 104-107.
14. Коваль В.В. Адаптивні заходи регуляторного впливу на підприємницьку діяльність в умовах реалізації державно-приватного партнерства / Н.Л. Шлафман, Я.П. Квач, В.В. Коваль // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса: ОДЕУ, 2013. – Вип. 1 (48). – С. 393-396.
15. Koval, V. Pukała, R. Implementation of Regulatory Policy in Economic Activity: Development of the Institute Regulatory Impact Assessment. Economics. Ecology. Socium. 2017, vol. 1, no. 1, pp.24-32.
16. Управління інвестиціями та капіталізацією в контексті економічної безпеки: монографія / Я.П. Квач, В.В. Коваль, О.В. Слободянюк та ін.; заг. ред. Я.П.Квач. Одеса: Друкарський дім, 2018. 188 с.
17. Kvitka, S., Borodin, E., Koval, V., Yemelyanov, V., Ivashova, L. (2019). Innovative mechanisms of the cross-sectoral interaction between business and public authorities in conditions of information society's transformation. Dilemmas contemporaneous-educacion politica y valores, 7 (SI), 133.
18. Koval V. The impact of competition on the economic security of enterprises / V. Koval // European integration of economics, education and law: Proceedings of the International Scientific Conference, March 22-23, 2018. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o. Wydawnictwo Erida, 2018, pp. 19-21. ISBN: 978-83-950153-4-2.

THE CURRENT SYSTEM OF FINANCIAL CONTROL IN KRAINE**Iryna Churkina***Doctor of Economics Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance Odessa Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine***Kateryna Balan***Researcher educational degree «master» Odessa Institute of
Trade and Economics of Kyiv National University
of Trade and Economics, Ukraine***СУЧАСНА СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ****Чуркіна Ірина***д.е.н. професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Одеського торговельно-економічний інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
м.Одеса, Україна***Балан Катерина***здобувач освітнього ступеня «магістр»
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м.Одеса, Україна*

Характерною рисою, яка притаманна системі державного фінансового контролю є постійне оновлення, перегляд існуючих теорій і концепцій, пошук нових форм і методів підвищення ефективності державного управління. Найбільш глибокі зміни система державного фінансового контролю зазнала в останні десятиліття, оскільки в цей період практично всі економічно розвинені країни завершують реформи своїх національних бюджетних систем. Ці реформи пов'язані, як правило, з переходом від кошторисного принципу формування бюджету до методів середньострокового планування ресурсної забезпеченості державних програм та впровадження бюджетування, орієнтованого на результат. Через величезні масштаби нецільового та неефективного витрачання державних коштів виникає об'єктивна необхідність наукової обґрунтованості рішень (урядових програм), що приймаються у сфері управління. Ми повсюдно стикаємося із результатами неефективних програм, даремно витрачених коштів і нових проблем. А все тому, що оцінка ефективності використання коштів на сьогоднішній день не входить до функцій управління. Раціональний аналіз виконання програм неможливо здійснити через відсутність відповідних методологій оцінки. У 2016 Кабінет Міністрів України видав розпорядження, яке поставило початок реформуванням – проект «Реформування системи державного внутрішнього фінансового контролю на 2016-2021 роки» [1, с. 163].

У даному проекті обумовлюється розбудова ефективної системи фінансового контролю, яка базувалася б на основоположних принципах та кращих практиках ЄС [2, с. 54]. Сьогодні, як і декілька століть тому, алгоритм контролю залишається таким же: помилки здійснені, а аудитори констатують факт їх виявлення тоді, коли бюджетні кошти вже витрачені. Проте, якщо ставити завдання контролю якості виконання бюджету, старі методи мають відійти у минуле. Світ став більш динамічнішим, і органам державного фінансового контролю слід на це зважати.

Зростання динаміки, взаємозалежності національних економік в умовах глобалізації потребує зосередити зусилля щодо фінансового контролю в основному на двох стадіях: апіорному контролі та новій – важливій для практики: контролі не виконання бюджету, а його здійснення, яка й має надати наукові докази спроможності бюджету, який пропонується до розгляду законодавцям.

При аналізі будь-якого проекту слід насамперед попередити негативні наслідки. Ще до прийняття бюджету необхідно визначити коридор – бюджетну траєкторію, за яку просто не можна виходити. Якщо це відбулося, то втрачається бюджетна стійкість регіону або країни в цілому. Надалі завдання контрольних органів полягає в тому, щоб відслідковувати зміни, що відбуваються в динаміці бюджету і його виконанні.

Державний фінансовий контроль повинен контролювати не тільки норму, а й встановлювати крайні межі, за якими настають незворотні наслідки у розвитку суспільства. Саме в цьому полягає відмінність державного фінансового контролю від контролю, який здійснюється такими органами, як, наприклад, контрольно-ревізійні служби міністерств і відомств, фіскальними структурами, які обслуговують інтереси виконавчої влади, підзвітні їй та обслуговують її інтереси. Вони вбудовані в систему управління конкретних відомств і завжди керуватимуться відомчими принципами. Надалі завдання контрольних органів полягає в тому, щоб відстежувати зміни, що відбуваються, в динаміці, використовуючи певні критерії, що можуть бути встановлені за допомогою методів математичного моделювання [4-11].

Нині в Україні не розроблена єдина концепція державного фінансового контролю, не кажучи вже про методологічні, правові та організаційні питання. Окремі види зовнішнього контролю тільки почали формуватися. Наразі побудова державного фінансового контролю, відповідно до вимог стосовно сприяння боротьбі з корупцією, пов'язана з подоланням багатьох проблем, які вимагають швидкого розв'язання [3].

Розглядаючи державний фінансовий контроль з точки зору його інституціоналізації, необхідно здійснити конкретні заходи щодо вирішення протиріч:

- розроблення й ухвалення єдиної концепції державного фінансового контролю як системи загальноприйнятих поглядів на її цілі, способи, форми і завдання та єдиної інформаційної системи про виявлені правопорушення;

- розуміння того, що власне контроль необхідний не тільки для того, щоб гарантувати планомірне та ефективне використання національних ресурсів;

- необхідно дійти згоди щодо змісту поняття «нержавний фінансовий контроль» у науково-практичному аспекті;

- визначитися щодо методів контролю та його координації на різних рівнях економічної системи, які полягають в проблемному розподіленні повноважень між Рахунковою палатою України, контрольно-ревізійними органами Міністерства фінансів та іншими органами, що наділені повноваженнями наступного контролю.

Список використаних джерел:

1. Жадан Т.А. Економічна сутність та зміст поняття «державний фінансовий контроль». Причорноморські економічні студії. - 2017. - Вип. 16. - С. 161-168.
2. Ровинський Ю. О. Модернізація системи правового забезпечення державного фінансового контролю України в контексті європейського досвіду. Правова держава. - 2018. - № 31. - С. 53-60.
3. Косова Т. Д. Концептуальні засади становлення вищого державного фінансового контролю на регіональному рівні / Т. Д. Косова, В. В. Шевченко // Інвестиції: практика та досвід. - 2019. - № 7. - С. 31-36.
4. Yankovyi, O., Goncharov, Yu., Koval, V., & Lositska, T. (2019). Optimization of the capital-labor ratio on the basis of production functions in the economic model of production. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 4, 134-140.
5. Yeshchenko, M., Koval, V., & Tsvirko, O. (2019). Economic policy priorities of the income regulation. *Espacios*, 40 (38), 11.
6. Nazarova, K., Hordopolov, V., Kopotiienko, T., Miniailo, V., Koval, V., & Diachenko, Y. (2019). Audit in the state economic security system. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(3), 419-430.
7. Bukanov H., Kolesnyk A., Tashkinova O., Kotlubai V., Koval V. (2019). Social marketing in public administration of social service institutions. *Revista Genero & Direito*, 8 (6), 457-468.
8. Коваль В.В. Облік та фінансова звітність бюджетних установ. Практикум: навчальний посібник. Одеса: «Фенікс», 2011. – 242 с.
9. Коваль В.В. Засади функціонування бюджетної системи в умовах вдосконалення казначейського обслуговування бюджетів України / В.В. Коваль // Вісник ЖДТУ: економічні науки. – 2011. – № 1 (55) – С. 104-107.
10. Koval, V. Pukała, R. Implementation of Regulatory Policy in Economic Activity: Development of the Institute Regulatory Impact Assessment. *Economics. Ecology. Socium*. 2017, vol. 1, no. 1, pp.24-32.
11. Koval V. Investment and capitalization of assets in the management of economic development. *Eastern European studies: economics, education and law: Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, June 7-8, 2018. Burgas: Publishing House FLAT Ltd-Burgas*, 2018, p. 98-100.

DEVELOPMENT OF LOCAL BUDGETS IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION

Iryna Churkina

*Doctor of Economics Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance Odessa Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine*

Alexandra Shebarshina

*Researcher educational degree «master» Odessa Institute of
Trade and Economics of Kyiv National University
of Trade and Economics, Ukraine*

РОЗВИТОК МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Чуркіна Ірина

*д.е.н. професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Одеського торговельно-економічний інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
м.Одеса, Україна*

Шебаршина Олександра

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м.Одеса, Україна*

Питання місцевих бюджетів набуває особливої актуальності на шляху євроінтеграції України. Становлення місцевих бюджетів багато в чому залежить від правильності, повноти та оптимальності застосування положень Бюджетного кодексу. Економічний та соціальний розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від розвитку її територій. Це, своєю чергою, потребує відповідного фінансового забезпечення, що реалізується через формування місцевих бюджетів.

Аналіз проблем місцевих бюджетів України, а також розгляд теорії та практики побудови бюджетних систем у країнах із ринковою економікою показує, що наявна фінансова самостійність місцевих бюджетів має низку серйозних недоліків. Нині в Україні існує безліч проблеми, пов'язаних з незалежним функціонуванням місцевих бюджетів. На сучасному етапі розвитку держави надзвичайно важлива роль відводиться бюджетній децентралізації. Саме в контексті децентралізації реалізується більшість ґрунтовних урядових реформ, у тому числі й ті, що стосуються трансформації бюджетної системи. Зрозуміло, що оскільки децентралізація базується на передачі повноважень та ресурсів із центрального рівня на місцевий, то її ефективність можна оцінити шляхом аналізу фінансової забезпеченості місцевих бюджетів та стану фінансування за їх рахунок суспільно важливих послуг, гарантованих державою [1, с. 22].

Одним із головних завдань реформи децентралізації є створення ефективних механізмів фінансового забезпечення власних та делегованих повноважень місцевих органів влади для збільшення фінансової спроможності та розширення автономії місцевих бюджетів. Підвищення рівня фінансової незалежності місцевих органів влади є вирішальним чинником економічного розвитку регіонів, що створить фінансові основи для надання мешканцям територіальних громад високоякісних і доступних публічних послуг. Система фінансового забезпечення має гарантувати такий обсяг власних бюджетних ресурсів місцевих органів влади, який відповідав би наданим їм конституцією повноважень.

Тому розширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів, збільшення повноважень місцевих органів влади в управлінні фінансовими ресурсами та підвищення їхньої самостійності є надзвичайно важливими завданнями. Їх вирішення сприятиме підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування й якісному виконанню покладених на них завдань і функцій [2 с. 26].

Практика, що склалася у формуванні місцевих бюджетів, залишається багато в чому недосконалою, у ній намітились істотні протиріччя. Перш за все, слід відмітити протиріччя між процесами формування місцевих бюджетів і їх виконанням. Дисбаланс між дохідною і видатковою частинами бюджетів пояснюється також і тим, що в сучасних умовах відбуваються два протилежних процеси: перший – це спад виробництва, що призводить до скорочення дохідної частини місцевих бюджетів, за неконтрольованого росту заробітної плати, що негативно впливає на грошово-кредитну систему, посилюється інфляція і зростають ринкові ціни; другий – необхідність збільшення видатків на соціальні програми за обмеженості бюджетних асигнувань для їх фінансування. У такій ситуації збалансувати доходи і видатки бюджетів і тим самим домогтися фінансової стабільності в регіонах України стає практично нездійсненим завданням. Практичне дослідження процесу формування місцевих бюджетів довело, що нині місцеві органи влади не володіють достатніми фінансовими ресурсами для організації управління економікою і соціальною сферою на своєму рівні. Це зумовлено цілою низкою обставин:

- високими рівнем концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення завдань;

- домінуючою роллю регулюючих доходів у структурі надходжень коштів до місцевого бюджету і низькою часткою закріплених за територіями податкових платежів;

- діючою практикою формування місцевих бюджетів, за якої збережений поки що у своїй основі механізм централізованого встановлення нормативів відрахувань від регулюючих доходів, хоча вони й знаходяться у протиріччі з принципами бюджетної децентралізації [3 с. 62].

Отже, аналіз проблем функціонування місцевих бюджетів базового рівня бюджетної системи дає змогу зробити висновки щодо здійснення заходів, спрямованих на покращання умов формування місцевих бюджетів. По-перше, необхідно чітко розподілити компетенції щодо розв'язання конкретних завдань між центральними органами влади й органами регіонального та місцевого самоврядування і поступово здійснювати перехід до децентралізації державних фінансів. По-друге, необхідно вдосконалити механізм міжтериторіального фінансового вирівнювання. Практика показала, що такий метод регулювання місцевих бюджетів, як вилучення надлишків бюджетних коштів до бюджету вищого рівня та застосування індивідуальних підходів до встановлення нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів, має багато недоліків: він не тільки негативно впливає на дохідну базу місцевих бюджетів, а й позбавляє місцеві органи влади стимулів до збільшення своїх доходів. Спираючись на зарубіжний досвід, необхідно створити спеціальні бюджетні фонди фінансового вирівнювання територій, а перерозподіл доходів між бюджетами одного рівня доцільно було б здійснювати з урахуванням податкової сили територій та мінімального рівня, до якого повинні вирівнюватися фінансові можливості цих територій. Сьогодні назріла необхідність визначення обґрунтованого нормативу бюджетної забезпеченості кожної області, району, міста з урахуванням економічного, соціального, природного й екологічного стану відповідних територій. Існування таких показників дасть змогу визначити реальний розмір фінансових ресурсів для задоволення необхідних потреб регіонів, а також значно вдосконалити процедуру бюджетного планування

Список використаних джерел:

1. Марчук А. П. Вплив децентралізації на структуру та динаміку доходів і видатків місцевих бюджетів / А. П. Марчук // Світ фінансів. - 2018. - Вип. 2. - С. 20-31.
2. Трусова Н. В. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів / Н. В. Трусова, О. В. Сизоненко // Світ фінансів. - 2018. - Вип. 3. - С. 19-27.
3. Дем'янчук О. І. Тенденції формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів України в контексті децентралізації / О. І. Дем'янчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка. - 2019. - № 13. - С. 55-65.
4. Yankovyi, O., Goncharov, Yu., Koval, V., & Lositska, T. (2019). Optimization of the capital-labor ratio on the basis of production functions in the economic model of production. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 4, 134-140.
5. Borychenko, K., Hudz, A., Koval, V., Golubkova, I., Mazur, A. (2019). European standards for social protection of internally displaced persons. *Dilemas contemporaneos-educacion politica y valores*, 7 (SI), 88.
6. Yeshchenko, M., Koval, V., & Tsvirko, O. (2019). Economic policy priorities of the income regulation. *Espacios*, 40 (38), 11.

7. Nazarova, K., Hordopolov, V., Kopotiienko, T., Miniailo, V., Koval, V., & Diachenko, Y. (2019). Audit in the state economic security system. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(3), 419-430.

8. Bukanov H., Kolesnyk A., Tashkinova O., Kotlubai V., Koval V. (2019). Social marketing in public administration of social service institutions. *Revista Genero & Direito*, 8 (6), 457-468.

9. Коваль В.В. Державно-приватне партнерство як інститут розвитку соціального капіталу в умовах децентралізації економіки України / Коваль В.В., Котлубай В.О., Арафтеній А.М. // *Держава та регіони*– 2019. – №1 (106). – С. 24-30.

10. Коваль В.В. Облік та фінансова звітність бюджетних установ. Практикум: навчальний посібник / В.В. Коваль; під ред. д.е.н., проф. О.С. Редькіна – Одеса: «Фенікс», 2011. – 242 с.

11. Коваль В.В. Бюджетування діяльності господарювання: Навчальний посібник / В.В. Коваль, Л.К. Сергієнко, О.І. Добровольський; під ред. В.В. Ковалю – Одеса: Вид-во «Бровкін», 2012. – 396 с.

12. Коваль В.В. Організаційно-методичні засади програмно-цільового методу управління бюджетним процесом на сучасному етапі розбудови України / В.В. Коваль // *Вісник ЖДТУ: економічні науки*. – 2010. – № 3 (53) – Ч. 1 – С. 326-328.

13. Коваль В.В. Засади функціонування бюджетної системи в умовах вдосконалення казначейського обслуговування бюджетів України / В.В. Коваль // *Вісник ЖДТУ: економічні науки*. – 2011. – № 1 (55) – С. 104-107.

14. Коваль В.В. Адаптивні заходи регуляторного впливу на підприємницьку діяльність в умовах реалізації державно-приватного партнерства / Н.Л. Шлафман, Я.П. Квач, В.В. Коваль // *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць*. – Одеса: ОДЕУ, 2013. – Вип. 1 (48). – С. 393-396.

15. Koval, V. Pukała, R. Implementation of Regulatory Policy in Economic Activity: Development of the Institute Regulatory Impact Assessment. *Economics. Ecology. Socium*. 2017, vol. 1, no. 1, pp.24-32.

16. Управління інвестиціями та капіталізацією в контексті економічної безпеки: монографія / Я.П. Квач, В.В. Коваль, О.В. Слободянюк та ін.; заг. ред. Я.П.Квач. Одеса: Друкарський дім, 2018. 188 с.

17. Kvitka, S., Borodin, E., Koval, V., Yemelyanov, V., Ivashova, L. (2019). Innovative mechanisms of the cross-sectoral interaction between business and public authorities in conditions of information society's transformation. *Dilemas contemporaneos-educacion politica y valores*, 7 (SI), 133.

18. Koval V. The impact of competition on the economic security of enterprises / V. Koval // *European integration of economics, education and law: Proceedings of the International Scientific Conference, March 22-23, 2018*. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o. Wydawnictwo Erida, 2018, pp. 19-21. ISBN: 978-83-950153-4-2.

PROBLEMS OF FINANCING HIGHER EDUCATION**Iryna Churkina***Doctor of Economics Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance Odessa Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine***Zinaida Veselovskaya***Researcher educational degree «master» Odessa Institute of
Trade and Economics of Kyiv National University
of Trade and Economics, Ukraine***ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ****Чуркіна Ірина***д.е.н. професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Одеського торговельно-економічний інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
м.Одеса, Україна***Веселовська Зінаїда***здобувач освітнього ступеня «магістр»
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м.Одеса, Україна*

Мета реформи вищої освіти, що проводиться в Україні, – інтеграція до європейського освітнього простору [4-13]. Тож якість освітніх послуг і масштаби наукових досягнень українських університетів мають ставати співвідносними із відповідними європейськими показниками. Реалізація амбітної реформи вимагає належного фінансового забезпечення. Яскравим свідченням реальності чи декларативності реформаторських намірів влади є видатки, закладені у Державний бюджет на 2015-2019 роки (таблиця 1).[1]

Оскільки основним джерелом фінансування вітчизняних ВНЗ залишається державний бюджет, тенденцією розвитку вітчизняного ринку освітніх послуг є неефективний перерозподіл фінансових ресурсів держави, що надзвичайно ускладнює прийняття необхідних соціально-економічних рішень у суспільному житті.

Таблиця 1. Видатки державного бюджету на вищу освіту

	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Підготовка кадрів закладами вищої освіти III-IV рівня акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики	10762,2 млн.грн.	11398,0 млн.грн.	12211,6 млн.грн.	14570,0 млн.грн.	19078,6 млн.грн.

Оцінка фінансово-економічних результатів діяльності ВНЗ України різного типу показала, що сьогодні в умовах дефіциту бюджетних коштів фінансування державних вищих навчальних закладів відбувається за так званим залишковим принципом, а приватні ВНЗ взагалі не отримують фінансової допомоги з державного бюджету і перебувають на повному самофінансуванні. При цьому приватні вищі навчальні заклади значно більше, ніж державні ВНЗ зазнають негативних зовнішніх впливів. Перш за все, це стосується формування їх доходної частини під впливом тенденцій до зниження набору студентів, обмеження ліцензійних обсягів та цін на освітні послуги, що надаються ними в умовах гостро конкурентного ринку[2]

Основною метою цієї політики є створення системи забезпечення якості освіти, зокрема через розробку нових стандартів вищої освіти Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Очевидно, що сама лише розробка стандартів не допоможе вирішити зазначені у СППД проблеми, серед яких розрив між компетенціями студентів і вимогами ринку праці та неефективність системи управління у ЗВО. Та й загалом план дій уряду у вищій освіті є досить поміркованим, для його реалізації не потрібні значні видатки.[4]

Витрати на підготовку кадрів та підвищення кваліфікації, якими розпоряджатимуться різні відомства, зростуть до 34,6 млрд., з них академічні стипендії складуть 3,4 млрд., соціальні – 680 млн. Витрати на підготовку студентів у ЗВО III-IV рівнів акредитації, які підпорядковуються МОН, планують збільшити з 14,5 до 19 млрд. грн. На збільшення видатків, вочевидь, вплинуло також підвищення окладів науково-педагогічних працівників усіх ЗВО на 21%. Також частина підвищення – це 800 млн. грн., виділені на фінансування 69 коледжів та технікумів, які залишились структурними підрозділами університетів. Нагадаємо, раніше Уряд пропонував передати такі заклади на фінансування з місцевих бюджетів.[4]

Проект державного бюджету на 2020 рік до другого читання передбачає збільшення фінансування Міністерства освіти і науки України на 14,1% порівняно з 2019 роком і становить 131,483 млрд. грн.[4] Фонд президента України щодо підтримки освіти, науки та спорту передбачає 500 млн. грн., на Фонд розвитку вищих навчальних закладів - 250 млн. грн., на підготовку кадрів вищими навчальними закладами та забезпечення діяльності їхніх баз практики - 27,893 млрд. грн., на виплату академічних стипендій студентам, аспірантам, докторантам закладів професійної перед вищими і вищої освіти - 3,514 млрд. грн., на виконання зобов'язань України в рамковій програмі ЄС із досліджень та інновацій «Горизонт 2020» - 389,4 млн. грн.[4] Проблематика ефективності державного фінансування вищої освіти в умовах обмежених ресурсів та масовизації вищої освіти є одним з викликів як у всіх європейських країнах, так і у країнах, що розвиваються. Виявлено, що видатки бюджету на вищу освіту в Україні зросли протягом останніх 6 років в абсолютних розмірах з 15,1 млрд. грн. до 26,1 млрд. грн., у той час як кількість місць державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою скорочується.

Суттєве скорочення державного фінансування спостерігається у вищих навчальних закладах на місцевому рівні (наприклад, зменшення державного замовлення в університетах Одеси), що обумовлено загальним зниженням контингенту студентів та кількості вступників у багатьох вишах.[5]

Список використаних джерел:

1. Топалова С. Реформування вищої освіти в Україні: фінансове забезпечення. LB.UA. [Електронний ресурс]/ -- Режим доступу: https://lb.ua/blog/svetlana_topalova/415144_reformuvannya_vishchoi_osviti_ukraini.html
2. Ящук Т.А. Аналіз сучасного стану фінансового забезпечення вищої освіти в Україні.//Збірник наукових праць «Молодий вчений».-- № 1 (53).-- січень,2018 р.
3. Когут І. Бюджет освіти та науки 2018: що прийняв парламент. <https://cedos.org.ua>-- [Електронний ресурс]/ -- Режим доступу: <https://cedos.org.ua>
- 4.Філіпчук Л. Бюджет освіти та науки 2019. <https://cedos.org.ua>-- [Електронний ресурс]/ -- Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/biudzhet-osvity-ta-nauky-2019>
5. Ченцов В.В., Дегтярьова І.О., Григораш О.В. Фінансування вищої освіти в Україні: проблеми та ідеї для реформи. «Ефективна економіка». – 2019. --№7.
6. Kvitka, S., Starushenko, G., Koval, V., Deforz, H., & Prokopenko, O. (2019). Marketing of Ukrainian higher educational institutions representation based on modeling of Webometrics Ranking. *Marketing and Management of Innovations*, 3, 60-72. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-05>
7. Bodnar, S., Mirkovich, I., Koval, V. (2019). Human capital development in Ukrainian education system by means of language integrated teaching. *Dilemas contemporaneos-educacion politica y valores*, 7 (SI), 14.
8. Borychenko, K., Hudz, A., Koval, V., Golubkova, I., Mazur, A. (2019). European standards for social protection of internally displaced persons. *Dilemas contemporaneos-educacion politica y valores*, 7 (SI), 88.
9. Yeshchenko, M., Koval, V., & Tsvirko, O. (2019). Economic policy priorities of the income regulation. *Espacios*, 40 (38), 11.
10. Bukanov H., Kolesnyk A., Tashkinova O., Kotlubai V., Koval V. (2019). Social marketing in public administration of social service institutions. *Revista Genero & Direito*, 8 (6), 457-468.
11. Luchaninova, O., Koval, V., Deforz, H., Nakonechna, L. & Golovnia, O. (2019). Formation of communicative competence of future specialists by means of group work. *Espacios*, 40 (41), 11.
12. Коваль В.В. Фінансове забезпечення закладів вищої освіти в умовах переходу до фінансово-господарської автономії / Коваль В.В., Слободянюк О.В., Яровой М.Ю. // Держава та регіони: Сер.Економіка. №4 – 2018 – С. 193-200.
13. Коваль В.В. Державно-приватне партнерство як інститут розвитку соціального капіталу в умовах децентралізації економіки України / Коваль В.В., Котлубай В.О., Арафтеній А.М. // Держава та регіони– 2019. – №1 (106). – С. 24-30.

DEVELOPMENT OF THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE**Iryna Churkina***Doctor of Economics Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance Odessa Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine***Vladislav Lugovoy***Researcher educational degree «master» Odessa Institute of
Trade and Economics of Kyiv National University
of Trade and Economics, Ukraine***РОЗВИТОК ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ****Чуркіна Ірина***д.е.н. професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Одеського торговельно-економічний інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
м.Одеса, Україна***Луговой Владислав***здобувач освітнього ступеня «магістр»
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м.Одеса, Україна*

Важливою складовою соціального захисту населення будь-якої держави є пенсійна система. Від ефективності пенсійної системи залежить рівень стабільності в суспільстві та добробут населення загалом. Актуальним завданням у нашій державі на сьогодні є радикальна зміна пенсійної системи, що має важливе значення для забезпечення сталого розвитку України, а також підвищення рівня соціального забезпечення пенсіонерів. Однією з найбільш складних та соціально гострих проблем в Україні є наповнення пенсійного фонду для пенсійного забезпечення громадян. Грошові кошти Пенсійного фонду України не входять до державного бюджету, інших бюджетів та фондів. За досліджуваний період спостерігається зростання всіх показників. [1]

Таблиця 1. Частка доходів та видатків бюджету Пенсійного фонду України до ВВП України в 2010–2018 рр. [1;3;4]

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ВВП, млрд. грн	1082,6	131,7	1408,9	1454,9	1566,7	1979,5	2383,2	2962,9	3558,7
Частка доходів ПФУ до ВВП, %	17,2	15,3	15,9	17,4	15,6	13,5	10,8	10,1	9,9
Частка видатків ПФУ до ВВП, %	16,3	17,5	16,6	17,4	15,5	13,5	10,8	10,0	10,0

Проаналізувавши динаміку доходів та видатків ПФУ, можна зробити висновок, що видатки ПФУ перевищують доходи. Дефіцит ПФУ зростає з кожним роком та в перспективі буде зростати. Така тенденція пов'язана зі збільшенням співвідношенням між кількістю працездатних осіб та пенсіонерів, а також з міграційними процесами. У зв'язку із цим необхідно посилити контроль і відповідальність за дотримання законодавства про оплату праці та сплату страхових внесків, окрім того необхідно внести зміни до законодавчої бази щодо порядку відрахування страхових внесків до ПФУ громадянами України, які працюють та проживають на території інших держав [1]. Фінансування видатків соціального характеру у 2018 році характеризується збільшенням видатків на оплату праці працівників бюджетної сфери (171,3 млрд. грн. (+27,1 % до 2017 р.), пенсійних виплат (перераховано трансфертів до Пенсійного фонду 150,1 млрд. грн. (100 % від плану). Середній розмір пенсій у 2018 році становив 2646 грн. (+167 грн. за рік). Окремі виплати, розмір яких залежить від розміру мінімальної зарплати та прожиткового мінімуму доходів громадян соціально-чутливих виплат (виплата допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю тощо дорівнює 51,8 млрд. грн.. (98,8 % від плану), видатки для надання субсидій населенню на оплату ЖКП – 70 млрд грн (98,1 % від плану). Наприкінці 2018 р. до державного бюджету були внесені зміни та збільшені видатки для виплати пенсій на 10,8 млрд грн. Однією з причин стало прийняття рішення Урядом у березні 2018 р. про зростання виплат для військовослужбовців (на 7,8 млрд грн). [3]. Для України в процесі реформування вітчизняної пенсійної системи доцільно врахувати наступні елементи передового досвіду зарубіжних країн:

– системи пенсійного забезпечення багатьох країн являють собою багаторівневі структури із змішаним фінансуванням, які органічно поєднують у собі елементи накопичувального, перерозподільчого та державного (бюджетного) фінансування пенсійних виплат;

– позитивно впливаючими факторами на механізми функціонування пенсійних систем і рівень пенсійного забезпечення громадян виступають стабільність, досягнутий рівень розвитку економіки та темпи її зростання, що дають змогу державі виділяти необхідну частину бюджетних ресурсів на фінансування національного пенсійного забезпечення;

– тільки досягнення певного рівня розвитку ринкової економіки створить необхідні матеріальні передумови для формування соціальної держави, створення більш достойного рівня забезпечення пенсіонерів;

– перехід до самофінансування пенсійних систем супроводжується законодавчо регламентованими вимогами щодо забезпечення надійності пенсійних накопичень пенсійних фондів і адміністраторів, які доповнюються чіткими вимогами до підтримання визначеного рівня доходності інвестицій, пов'язаних як з обліком відповідності мінімального рівня доходності річному рівню інфляції, так і розрахунком норм для інвестиційного кредиту;

- затрати на перехід від солідарного фінансування до накопичувального є вищими, ніж прогнозовані за рахунок високих перехідних витрат;
- багато сьогоденішніх працівників не можуть зробити свій вибір на користь приватної пенсійної системи, оскільки проблеми, пов'язані із структурою приватних пенсійних виплат, ще не вирішені;
- заходи, вжиті для проведення реформи, постійно урізноманітнюються. В одних країнах проводяться радикальні реформи, інші проводять параметричні реформи, не впроваджуючи обов'язковий приватний рівень;
- соціальний діалог щодо пенсійної реформи обмежений у більшості країн, а тристоронній консенсус часто не досягається через відсутність традицій ведення цього діалогу, невизнання деякими урядами його потреби та через недостатній досвід сторін у виконанні своєї ролі. [2, 5-9]

Список використаних джерел:

1. Кулікова Є. О. Сучасний стан та перспективи солідарної системи пенсійного страхування в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 19(2). - С. 71-75.
2. Линдюк О. А Сучасний стан і перспективи державного регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи України. Теорія та практика державного управління. - 2010. - Вип. 3. - С. 284-290.
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/index>.
5. Коваль В.В. Державно-приватне партнерство як інститут розвитку соціального капіталу в умовах децентралізації економіки України / Коваль В.В., Котлубай В.О., Арафтеній А.М. // Держава та регіони– 2019. – №1 (106). – С. 24-30.
6. Коваль В.В. Організаційно-методичні засади програмно-цільового методу управління бюджетним процесом на сучасному етапі розбудови України / В.В. Коваль // Вісник ЖДТУ: економічні науки. – 2010. – № 3 (53) – Ч. 1 – С. 326-328.
7. Коваль В.В. Засади функціонування бюджетної системи в умовах вдосконалення казначейського обслуговування бюджетів України / В.В. Коваль // Вісник ЖДТУ: економічні науки. – 2011. – № 1 (55) – С. 104-107.
8. Koval, V. Pukała, R. Implementation of Regulatory Policy in Economic Activity: Development of the Institute Regulatory Impact Assessment. Economics. Ecology. Socium. 2017, vol. 1, no. 1, pp.24-32.
9. Управління інвестиціями та капіталізацією в контексті економічної безпеки: монографія / Я.П. Квач, В.В. Коваль, О.В. Слободянюк та ін.; заг. ред. Я.П.Квач. Одеса: Друкарський дім, 2018. 188 с.

TECHNOSOLITON IS AN INNOVATIVE FORM OF ORGANIZATION CASCADING INTERACTION BETWEEN ENTERPRISES

Myroslava Bublyk

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Lviv Polytechnic National University,

Lviv, Ukraine

The problem of identifying the determinants of the innovative development of the national economy in the context of globalization is related to the identification of positive factors that stimulate the development of industrial potential, contribute to the growth of GDP, human development indices and competitiveness, etc. The existence of negative factors encourage enterprises to look for innovative ways to maximize profits from their activities. Such factors: material, financial, informational, regulatory, environmental, social, noospheric, etc. resources should be included to resource constraints.

The problem of finding innovative forms of cooperation between businesses acquired acute relevance today because of the growing influence of constraints on natural resources: minerals, energy, water, forests, fertile soils, etc.

The theoretical, scientific and methodological basis for solving the problems of sustainable development, reducing the technogenic load on the environment and the development of the national economy was formed in the previous works of the author [1, 3], [2, 4] and others. In [5-8], the authors have formed a system of macroeconomic regulation of business interaction in order to reduce the technogenic impact on nature, economy and society, and included in the toolkit of the concept of sustainable development such tools as methods of estimating technogenic losses, mechanisms for their regulation and technogenic insurance. However, the unresolved scientific and applied problem remains the search for innovative forms of enterprise interaction organization in order to reduce waste at both macro and micro levels, and to achieve a resource balance in the short and strategic perspective.

To solve the problem of technogenic load reduction in works [9, 10], the creation of technosolitons was first proposed. This innovative form of organizational structure is aimed at reducing (eliminating) the flows of pollutants from atmospheric, forest, land and water objects, as well as related to technologies of processing, utilization of industrial waste and return to the enterprise of its own products in the event of its expiration service or uselessness. Such activity combines innovative technologies of enterprises of different types of ownership and types of economic activity. The peculiarity of the technosoliton is the use of production waste. One by-product of one company becomes a raw material for another. Such interaction reduces (or eliminates) anthropogenic losses caused by economic activity. The operation of the technosoliton can be described as an industrial interaction of by-products between enterprises, which has a cascading nature, in addition, this form of business organization allows to reduce internal and external losses, both economic and environmental.

Having analyzed the scientific researches [11], where the authors substantiate the model of formation and functioning of cascade forms of economic activity through closed interaction between its elements, we propose to apply the concept of the technosoliton to the model of ecological regeneration of the national economy.

The process of formation of industrial symbiosis enterprises to eradication of manmade damage caused by pollution, should be targeted elements of strategic management of economic activity in the industrial sector of Ukraine. In the face of severe resource constraints, it is the emissions, discharges and industrial wastes, the processes of their recycling and disposal, the return of their products in the event of end of life or unsuitability, which will become the specific product (by-product) through which interaction will result, except for the positive dynamics of macroeconomic indicators will also reduce the destructive impact on the environment, economy and society.

The use of resources, including resources contained in waste, as a priority direction for the development of the national economy is considered to be the determinant of innovative development, the action of which determines the effectiveness of the system of strategic management of the state, determined by a set of policies and programmable set of measures for their implementation. Thus, the functioning of technosolitons is a prime example of the cascading forms of interaction between systems of ensuring the protection of the population and the environment, regulation of nature conservation and environmental management activities, elimination of consequences from the economic activity of potentially dangerous objects.

References:

1. Bublyk, M. I. (2015). Technogenic damages in the national economy: economic evaluation and principles of state regulation. Lviv, Publishing House of Lviv Polytechnic.
2. Bublyk, M. I. (2014). Model of economic evaluation of man-made damage to the national economy. Black Sea Scientific Journal of Academic Research, 12(5), 44-50.
3. Bublyk, M.I., Strzelecka A. (Eds.) (2013). Economic evaluation of technogenic losses of business entities on fuzzy logic based opportunities. Zarzadzanie organizacja w warunkach niepewnosci. Chestochowa: Politechnika Chestochowska,, 19-29.
4. Bublyk, M.I., & Babiy, T.I. (2009). Development of logistics in the current market functioning. Scientific Bulletin of NLTU, 19 (6), 138-142.
5. Комарницький І.М., Бублик М.І. (2008). Оцінка техногенних збитків та аналіз підходів до їхнього розрахунку у глобальному та регіональному аспектах. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». «Проблеми економіки та управління», 628, 134–144.
6. Кузьмін О.Є., Бублик М.І. (2013). Методологія оцінювання техногенних збитків підприємств в Україні та світі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 754, 115 – 120.
7. Бублик М.І. (2012). Механізм регулювання техногенних збитків промислових підприємств: логістика рециркулювання як інструмент його застосування. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». «Логістика», 749, 530 - 537.

8. Бублик М.І. (2009). Страхування техногенних збитків—новий сегмент на ринку екологічного страхування в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». «Проблеми економіки та управління», 640, 23–33.
9. Бублик М.І. (2013). Симбіоз економічних структур в механізмі регулювання техногенних збитків підприємств. Економічні проблеми сталого розвитку, 2, 37 – 39.
10. Бублик М.І. (2013). Техносолітон як елемент інноваційної інфраструктури в системі регулювання збитків підприємств. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури, 244-245.
11. Микитенко В.В. (2015). Каскадні форми організації виробничо-господарської взаємодії: методологічні основи управління забезпеченням результативності функціонування. Економіка природокористування і охорони довкілля, 197–209.
12. Koval, V., Slobodianiuk, O., & Yankovyi, V. (2018). Production forecasting and evaluation of investments using Allen two-factor production function. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(1), 219–226. doi:10.30525/2256-0742/2018-4-1-219-226
13. Bubyk, M., Koval, V., & Redkva, O. (2017). Analysis impact of the structural competition preconditions for ensuring economic security of the machine building complex. *Marketing and Management of Innovations*, (4), 229–240. doi:10.21272/mmi.2017.4-20
14. Koval, V., Prymush, Y., & Popova, V. (2017). The influence of the enterprise life cycle on the efficiency of investment. *Baltic Journal of Economic Studies*, 3(5), 183–187.
15. Koval, V., Polyezhayev, Y., & Bezkhlibna, A. (2018). Communicative competences in enhancing of regional competitiveness in the labour market. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(5), 105-113. doi:10.30525/2256-0742/2018-4-5-105-113
16. Koval, V., Petrashevskaya, A., Popova, O., Mikhno, I., & Gaska, K. (2019). Methodology of ecodiagnosics on the example of rural areas. *Architecture Civil Engineering Environment*, 12(1), 139-144. doi: 10.21307/ACEE-2019-013
17. Koval, V., Duginets, G., Plekhanova, O., Antonov, A., & Petrova, M. (2019). On the supranational and national level of global value chain management. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(4), 1922-1937. [http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4\(27\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4(27))
18. Ciuła J., Gaska K., Iljuczzonek Ł., Generowicz A., & Koval V. (2019). Energy efficiency economics of conversion of biogas from the fermentation of sewage sludge to biomethane as a fuel for automotive vehicles. *Architecture Civil Engineering Environment*, 12(2), 131-140.
19. Popova, O., Koval, V., Antonova, L., & Orel, A. (2019). Corporate social responsibility of agricultural enterprises according to their economic status. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(2), 277–289.
20. Yankovyi, O., Goncharov, Yu., Koval, V., & Lositska, T. (2019). Optimization of the capital-labor ratio on the basis of production functions in the economic model of production. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 4, 134-140.
21. Koval, V., Mykhno, Y., Antonova, L., Plekhanov, D., & Bondar, V. (2019). Analysis of environmental factors' effect on the development of tourism. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 28(3), 445-456. <https://doi.org/10.15421/111941>

UKRAINIAN IT SECTOR**Danylo Kravets***Lviv Polytechnic National University**Lviv, Ukraine***ІТ СЕКТОР УКРАЇНИ****Кравець Д.,***Національний університет «Львівська політехніка»**Львів, Україна*

ІТ сектор – найпрогресивніша галузь економіки України. За дослідженнями, проведеними авторами Бублик М.І., Белуха О.М., Войтух І.С., Коропецька Т.О., Лібер М.В., Сокіл М.Р., Хім'як М.М. у роботах [1-4], дохід ІТ сектору України може сягнути рекордних 5 мільярдів доларів в 2019 році, що у два рази перевищує показники 2015 року. Автори роботи [5] для досліджень використовували дані таких авторитетних джерел як: ІТ Ukraine Association, World Bank, Bloomberg та PwC, та стверджує, що кількість працівників ІТ сектору в Україні досягне близько 200 тисяч працівників та близько 4000 зареєстрованих ІТ компаній. У роботах [6-8] розглянуто вагомість ІТ сфери в Україні, а також оцінено її вклад в експорт нашої країни до 20%.

Як стверджують автори у роботах [9-11], саме ІТ сфера є основною рушійною силою української економіки: швидкий ріс прибутку, доля експорту та інші чинники цьому докази. Зокрема, саме цей швидкий ріс галузі спричинив високу популярність ІТ в Україні, та створив нову ланку спеціалістів з широкими знаннями, ентузіазмом та високими заробітними платами. Ріс ІТ сектору явно відбивається на економіці України. Відсоток приросту ІТ сфери в Україні складає 26%. Наявність 4000 ІТ компаній всередині країни, 2000 стартап компаній та близько сотні різноманітних досліджень у ІТ доводять конкурентоспроможність ІТ сфери.

Українські ІТ компанії націлені на аудиторію країн Європи та Північної Америки (рис. 1). Замовниками вітчизняних компаній є не лише дрібні іноземні фірми чи стартапи, а й великі корпорації як IBM та Cisco. Харків завжди вважали просвітницьким центром України, а також, у зв'язку з хорошою якістю викладання технічних спеціальностей у тамтешніх ВНЗ, у Харкові на даний момент працює 23 тисячі спеціалістів у сфері ІТ.

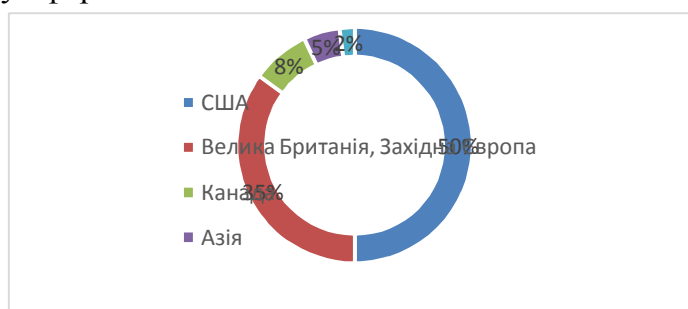

Рис.1. Основні ринки українського ІТ сектору відповідно до дослідження Львівського ІТ кластеру

Київ можна назвати центром ІТ в Україні, а Львів, з його 20 тисячами працівників, є батьківщиною ІТ сфери в Україні, причина – Львів місто, у якому було створено одну з найбільших у світі ІТ компаній – SoftServe, а також приємне розташування міста біля європейського кордону лише більше зацікавлює клієнтів. Хоча Одеса не може похвалитися високою кількістю спеціалістів, лише 10 тисяч, проте у місті проводиться величезна кількість ІТ форумів, досліджень і т. д.

Коли середня заробітна плата в Україні становить 400 доларів, рядовий ІТ спеціаліст заробляє у 5 разів більше, (2000\$). Не менш важливим є те, що заробітну плату працівники отримують у іноземній валюті, що не дає їм відчуття на собі нестабільності економіки України та національної валюти – гривні. Саме тому популярність даної професії зросла після кризи 2014-2015 років.

ІТ компанії беззупину фінансують ВНЗ, та намагаються створити все нові і нові навчальні програми, комфортне середовище для навчання. Напевне найкращим прикладом буде співпраця Львівського ІТ Кластеру з ВНЗ міста Львів, (Національний університет «Львівська політехніка», Львівський національний університет ім. І. Франка, Український католицький університет). Подібна співпраця та спонсорство дає змогу студентам, майбутнім працівникам компаній ІТ кластеру реалізовувати свої проекти та навчатися корисним навичкам з першого курсу, а високий рівень державних місць робить спеціальності як «Інтернет речей» та «Системи штучного інтелекту» доступними для всіх, що, як вважають автори [12] соціалізує розвиток людського потенціалу. Отже, ІТ сфера в Україні стрімко розвивається і вже зараз є однією з основних галузей Української економіки. Потрібно віддати похвалу менеджерам ІТ компаній, які роблять все від себе залежне щоб зацікавити молодь працювати у цій сфері, за рахунок якісного навчання та фінансування студентських проектів. Державні органи підтримують цю галузь шляхом зменшення податків на працівників сфери ІТ, фінансування та створення різноманітних державних грантів.

Список використаних джерел

1. Бублик М.І., Хім'як М.М., Лібер М.В. (2009). Бенчмаркінг як спосіб одержання конкурентних переваг. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України, 19.5, 136 – 139.
2. Бублик М.І., Белуха О.М., Сокіл М.Р. (2007). Електронна торгівля з погляду євромаркетингу як складова частина маркетингових стратегій підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». «Логістика», 580, 10-19.
3. Бублик М.І., Войтух І.С. (2010). Захист і безпека маркетингової інформації. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України, 20.5, 295 – 301.
4. Бублик М., Коропецька Т. (2013). Підвищення конкурентоспроможності національної економіки: державно-приватне партнерство у регулюванні її техногенних збитків. Проблеми формування та реалізації конкурентної політики, Львів: Арт-Друк, 29 -30.

5. Бублик М., Медвідь Р. (2018). Сучасні тенденції та перспективи розвитку електронного підприємництва в умовах європейської інтеграції України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 899, 31–39.
6. Бублик М.І. (2015). Техногенні збитки у національному господарстві: економічне оцінювання та засади державного регулювання, Львів: Видавництво Львівської політехніки.
7. Бублик М.І. (2014). Модель економічного оцінювання техногенних збитків в національному господарстві. Black Sea Scientific Journal Of Academic Research. Economic Science, 12 (05), 44 – 50.
8. Бублик М.І., Бабій Т.І. (2009). Розвиток логістики в сучасних умовах функціонування ринку. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України, 19.6, 138 – 142.
9. Комарницький І.М., Бублик М.І. (2008). Вплив новітніх технологій на розробку стратегії розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету, 2, 48-55.
10. Комарницький І.М., Бублик М.І. (2007). УАНЕТ: українські реалії та перспективи електронного бізнесу. Вісник Хмельницького національного університету. «Економічні науки», 1 (1 (88)), 98-101.
11. Комарницький І.М., Бублик М.І., Кушніренко О.О. (2008). Електронне підприємництво як пріоритетний напрямок підтримки малого бізнесу в регіонах. Економіка розвитку, 2 (46), 82 – 86.
12. Bublyk M., Shakhno A. (2018). The role of socialization of human capital development in global competition conditions // Економічний аналіз, 28 (4), 295-304.
13. Koval V., Weis L. State regulation and investment management in the development of circular economy. Sustainable development under the conditions of European integration. Part I. Ljubljana, 2019. (296-309)
14. Koval V. Institutional determinants of state policy to regulate services markets. Social and legal aspects of the development of civil society institutions: collective monograph. Part II. BMT Erida Sp. z o.o., Poland. 2019. 228 p. (109-125).
15. Koval V., Zamlynskyi V., Kolomiets O. Transformation of integration processes and management by development of the electronic services market. Structural transformation of the national economy in the context of Euro-regional cooperation. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o., 2018, p. 7-23.
16. Коваль В.В. Державно-приватне партнерство як інститут розвитку соціального капіталу в умовах децентралізації економіки України / Коваль В.В., Котлубай В.О., Арафтеній А.М. // Держава та регіони– 2019. – №1 (106). – С. 24-30.
17. Коваль В.В. Забезпечення економічної безпеки на основі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Східна Європа – 2018. – Вип. 3 (14). – С. 71-75.
18. Коваль В.В. Економічні перспективи світової інвестиційної системи / В.В. Коваль, Я.П. Квач, А.В. Грималюк // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2018. – № 1 (96). – С.49-60.

SECTION III. SERVICE SECTOR AND MANAGEMENT

ARCHITECTURAL TOURISM UNDER CONDITIONS OF OVERTOURISM: SUSTAINABLE DEVELOPMENT LOGISTIC BASE (UKRAINE CASE)

Igor Smyrnov, Olga Lybitseva
*Doctors of Geography, Professors,
Academicians of the Academy of
Sciences of Higher Education of Ukraine
Kyiv Taras Shevchenko National University
Kyiv, Ukraina*

АРХІТЕКТУРНИЙ ТУРИЗМ В УМОВАХ ОВЕРТУРИЗМУ: ЛОГІСТИЧНІ ПІДСТАВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ)

Ігор Смирнов, Ольга Любіцева
*доктори геогр.наук, професори,
академіки Академії наук вищої освіти України
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Київ, Україна*

Недавно у туристичній літературі з'явився новітній термін - «overtourism» (англ. - надлишковий туризм) [1]. Нині більше половини населення планети живе у містах, до 2050 р. цей показник сягне 70%. Зростаюча чисельність урботуристів збільшує споживання природних та туристичних ресурсів міст, здійснює соціокультурний вплив та зростаючий тиск на міську архітектуру та інфраструктуру. Тому для урботуризму нині важливим завданням є ефективне управління потоками туристів у містах з метою забезпечення сталості комплексного розвитку міст та збереження їх архітектурної спадщини. На необхідність узгодження розвитку урботуризму з розвитком міст вказує «Нова програма ООН з розвитку міст». Актуальність теми, що розглядається, підтверджується дослідженням «Overtourism? Understanding and managing urban tourism growth beyond perceptions» (англ. - Овертуризм? Розуміння та управління зростанням урботуризму), що було виконано на замовлення ЮНВТО. У ньому здійснено оцінку сприйняття туризму і туристів мешканцями європейських міст та розроблено програму стратегій (11) і заходів (68) з метою попередження надмірної концентрації туристичних потоків у містах Європи та збереження їхньої архітектурної спадщини [2]. Їхній зміст вперше в Україні розкрито в недавній публікації автора [1].

Стратегії, заходи та пропозиції із забезпечення сталого розвитку урботуризму в умовах овертуризму передбачають обов'язкове врахування логістичних та регіональних особливостей. Про зв'язок з логістикою (логістичний аспект) свідчить використання у дослідженнях урботуризму та овертуризму таких логістичних понять, як: туристичний потік та його характеристики (величина, динаміка, ритмічність, щільність, концентрація та дисперсія), ємність та пропускна спроможність туристичної дестинації; ємність готельної та ресторанної бази; транспортно-туристичний потенціал.

Архітектурний та урботуризм сьогодні стають все більш популярними в Україні та світі. Вони мають свою специфіку, пов'язану з високою концентрацією туристів на обмеженій території міст, особливо в їхніх центральних та історичних частинах, де зосереджено найцікавіші архітектурні об'єкти. У зв'язку з цим виникає проблема збільшення туристичного навантаження на ресурсну базу архітектурного туризму в містах (овертуризм), що може призвести до її погіршення та деградації. Вирішити цю проблему можна за допомогою логістичного підходу до сталого розвитку туризму взагалі та урботуризму та архітектурного туризму зокрема. Увага до даної проблеми в науковій літературі поки що недостатня, хоча у практичному управлінні розвитком урботуризму ця проблема добре відома і відображена у розробці та прийнятті відповідних документів, наприклад, у м. Львові, де нещодавно було прийнято «Концепцію децентралізації туризму» у межах «Стратегії розвитку туризму міста до 2021 р.». Зокрема ця концепція передбачає використання архітектурної та пов'язаної з нею нематеріальної культурної спадщини у ході туристичного «розвантаження» середмістя Львова (площі Ринок та проспекту Свободи) шляхом вертикальної та горизонтальної диверсифікації туристичних потоків. Вертикальна диверсифікація охоплює: а) діючу екскурсію «Кавові підземелля Львова»; б) розробку підземного туристичного маршруту від вежі Корнякта до площі Івана Підкови з створенням підземного музею Львова та ресторану у підземеллях Ратуші; в) відкриття нового туристичного маршруту (екскурсії) «Дахами Львова» з відвідинами нещодавно створених ресторанів на останніх поверхах будинків на площі Ринок («Найвища ресторація Галичини» та «Ресторан дуже високої кухні»).

Горизонтальна диверсифікація передбачає: а) створення «другого центру» міста шляхом активнішого задіяння у туризмі архітектурних пам'яток проспекту Шевченка з площею М. Грушевського (цікаві об'єкти тут – пам'ятник М. Грушевському, старий будинок Львівського університету (тзв. «Університет Габсбургів», нині тут знаходяться геологічний та біологічний факультети ЛНУ імені Івана Франка), кав'ярня «Шкоцька» («Шотландська», нині ресторан), пов'язана з діяльністю в ній у довоєнний період тзв. «Львівської математичної школи» під керівництвом С. Банаха та С. Уляма; б) розширення туристичної території міста за рахунок периферійних дільниць – Сихова, Майорівки, Левандівки тощо (видано путівник «Туристичний Сихів»); в) запровадження екскурсії «Львів+» з відвідинами міст Жовкви та Дрогобича.

Нещодавно у Львові з'явилися нові екскурсійні маршрути, пов'язані зокрема зі спадщиною скульптора та архітектора Іоанна Пінзеля. Наступний новий туристичний маршрут під назвою «Дім, який збудував Іван», пов'язаний з постаттю «генерального архітектора» м.Львова початку ХХ ст. І.Левинського. Нагальною потребою у Львові є забезпечення повної переробки загального обсягу міських відходів, включаючи туристичні, у т.ч. від ресторанів та кав'ярень. Зазначимо, що добовий обсяг відходів у Львові становить 600 т. Недивно, що туристичний рекорд Львова (2,6 млн. туристів у 2017 р. - перше місце серед міст України) збігся з «смітцевою кризою» у цьому місті. Щоб вирішити цю проблему, Львів будує найсучасніший в Україні сміттепереробний комплекс. Про ще один проблемний аспект урботуризму в умовах овертуризму попереджали американські експерти, що допомагали у розробці «Туристичної концепції Львова»: як тільки туризм міста набуде динамічного та масового розвитку, серед гостей міста з'являться ті, кого цікавлять насамперед інтимні послуги. На противагу інтим-туризму Львів активно розвиває конференц-туризм та блогер-туризм. Ще один важливий аспект овертуризму у Львові пов'язаний з проблемами безпеки туристів, особливо у сферах проживання та харчування.

Свій «рецепт» туристичної децентралізації має Київ, де чисельність туристів стрімко зростає і за останніми даними вже перевищила 4 млн у рік (2019). При цьому у здійсненні просторової диверсифікації туристопотоків враховуються особливості рельєфу міста та історичні передумови, тобто київський досвід полягає у спрямуванні туристичних потоків з головної вулиці Києва – Хрещатика на Дніпровські схили. Для цього створено цілу систему прогулянкових сходів, алей та мостів, що знаходяться у пішохідній доступності один від одного. Серед них одні з найбільш знаменитих столичних сходів ведуть від Володимирського узвозу до пам'ятника Магдебурзькому праву. Нині тут можна не тільки прогулятися, але й помилуватися з висоти, оскільки над ними знаходиться *новий пішохідний скляний міст*, денна пропускна спроможність якого складає 50 тис осіб, отже, на Хрещатику на таку ж кількість стає менше туристів. Це істотно, тому що останніми роками значно збільшилась кількість туристів у Києві і більшість з них концентрується саме у центральній частині міста, зокрема на вул.Хрещатик. На відміну від вузьких середньовічних вуличок Львова, вул.Хрещатик – центральна артерія Києва - є досить широкою (до 200 м), але не протяжною (1,5 км – від Бесарабського ринку до Європейської площі). Тому проблема овертуризму, тобто надмірної концентрації туристів, відчувається і в Києві.

Список використаних джерел:

1. Смирнов І.Г. (2019). Концептуальні засади стратегії сталого розвитку урботуризму в умовах овертуризму. Економіка, облік, фінанси та право в умовах глобалізації: тенденції та перспективи. *Збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції*. 65-70.

2. Overtourism? Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions. UNWTO Library (2018).URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf>

SECTION IV. EDUCATION AND PEDAGOGICS

HISTORICAL ANTHROPOLOGY AS THE MODERN PHILOSOPHY OF HISTORY COGNITIVE ORIGINALITY

Spartak Aytov

candidate of historical sciences, senior lecturer

Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan

Dnipro, Ukraine

КОГНІТИВНА ОРИГІНАЛЬНІСТЬ ІСТОРИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ЯК СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ІСТОРІЇ

АЙТОВ С.,

к.і.н., доцент

Дніпровський національний університет залізничного транспорту

імені академіка В. Лазаряна

м. Дніпро, Україна

Original character of historical anthropology as the modern philosophy of history should be manifested in its comparison with historical-philosophical concepts spectrum. To their cluster belong, in particular, Marxism and neo-Marxism, Freudo-Marxism, "local civilizations" theory, global theories. Everything of these conceptions has its own main cognitive orientation. So, Marxism and neo-Marxism (E. Wallerstein, B. Kagarlitsky theories), are characterized by a cognitive priority of the social and economic horizon of historical dynamics investigation. Freudo-Marxism theories (H. Arendt, G. Marcuse scientific works) are based on the understanding of economical-behavioural and unconscious dimensions of social development, especially in the aspect of the reasons and essence of totalitarian political regimes. Civilization theory has the scientific goal the analysis of geographical (A. J. Toynbee, L.M. Gumilov studies) and geocultural horizons (S. Huntington) historical dynamics researches. Global theories are focused on the economic (globalization theory, J. Attali) and the scientific-technological factors in social-cultural projection (post-industrial society theory, O. Toffler, D. Bell) mankind development horizons.

In difference of others conceptions, historical anthropology as the modern philosophy of history concentrates theoretical studies on the mental and social-cultural aspects wide circle of problems, for example, outlook and moral values, norms of individual and social behaviour, as the motivating factors of the past epochs dynamics. Some socium psychological-cultural sphere has independence in own actions. It influences on all aspects of the social and economical-political development. Therefore historical anthropology as the modern philosophy of history methodological approaches possess with the originality and high cognitive status in comparison with others theoretical platforms.

We can conclude, that historical anthropology combines in own scientific space the cognitive potential for effective investigations of historical dynamics factors. very important for contemporary science, it cognitive potential is effective for complicated analysis of historical reality. So, the analysis of historical dynamics economic factors, combining with the understading of historical dynamics social-cultural sphere development tendency is maintained in early works of M. Bloc and L. Febvre, F. Braudel's, "total history" concept. This methodological approach correlates with Marxism and neo-Marxism theoretical ideas, which are oriented, mainly, on social dynamics economic elements comprehension.

The concept of the past epochs unconscious display social projections analysis is realized in "mentalities history" representatives works, in particular, of J. Le Goff [2], J. Dubi [3], E. Leroy Laduri, M. Wovel and modern American scientist P. Hoffman [5], In this sense, the historical anthropology as the modern philosophy of history theoretical approaches correlate with Freudo-Marxism cognitive achievements, which conclude in social psychics unconscious basis investigations.

Geographical factors influence on civilizations dynamics socia-cultural foundation were analized in F. Braudel's researches of Mediterranean region and the French state historical development; in J. Le Goff's work about the Middle Ages European civilization; in A. Podosinov's book [4], where we can find understanding the elements of geographical space influence on early cultures and proto-civilizations formation of mentality and world cultural assimilation. Hence, the historical anthropology most important theoretical approaches correlate with the basic conceptual approaches of the "local civilizations" theory. "Global elements" in theoretical studies of historical anthropology are represented by F. Braudel's methodological concept to modern global capitalism poly-aspects historical foundatsons analysis. It displays rather noticeable resemblance with K. Marx and E. Wallerstein globalizational conceptions. Original character of historical anthropology is connected with this science and others humanities wide interdisciplinary dialogue [1, p. 6].

In this way, historical anthropology as the modern philosophy of history manifests itself in cognitive originality and intellectual-heuristic significance in such basic conceptual positions, as: mental-cultural sphere of history comprehensive and deep research and trying to find the sense; history psychological and cultural horizon independence of others social reality aspects; historical-anthropological dimension potential influence on social-cultural dynamics all spheres practicaly; integration in it own intellectual space of historical processes all psychological and cultural phenomenas analysis.

References:

1. Айтв, С. Ш. (2018) The modern philosophy of history: historical-anthropological problematics. Дослідження з історії і філософії науки і техніки, № 26 – 27, 4 –10.
2. Гофф, Ле Ж. (2001) Людовик IX Святой. Москва: Ладомир, 800 с.
3. Дюби, Ж. (2003) Средние Века. От Гуго Капета до Жанны ДАрк. М., 413 с.
4. Подосинов, А.В. (1999) Ex Oriente lux!: ориентация по сторонам света в архаических культурах Евразии. Москва: Языки русской культуры, 718 с.
5. Hoffman, P. (2018) Why did Europe conquer the world? Princeton. 272 p.

THE PROBLEM OF BULLYING AND MOBBING IN MARITIME CREW TEAMS**Bezlutska Olena,***Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kherson State Maritime Academy***Leshchenko Alyona,***Doctor of Philosophical Science, Associate Professor
Professor of the Department of Humanities
Kherson State Maritime Academy***ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В МОРСЬКИХ ЕКІПАЖАХ****Безлуцька О.,***к.і.н., доцент**Херсонська державна морська академія***Лещенко А.,***д.філос.н., доцент,**професор кафедри гуманітарних дисциплін
Херсонська державна морська академія*

Останнім часом на морських судах надзвичайно загострилася проблема так званого булінгу. Булінг може проявлятися у вигляді психологічного тиску (образи, приниження, погрози, ігнорування тощо) та фізичних знущань (удари, поштовхи, принизливий фізичний контакт, побиття та інше). Не рідко психологічний та фізичний тиск по'єднуються. Так, у 2017 р. команда Seafarer Help морської благодійної організації ISWAN працювала з 128 випадками жорстокого поводження, травлі, утисків та дискримінації, що торкнулися в цілому 420 моряків. З 1-го січня по 31 липня 2018 р. зафіксовано 80 таких випадків за участі 283 моряків. І це лише ті випадки, коли моряки наважилися звернутися за допомогою через утиски пов'язані з національністю, расою, сексуальною орієнтацією, віком, статевою приналежністю та релігією. Наприклад, моряк, виходець із Індії, що сповідує релігію сикхів змушений був збрить бороду, хоч це протирічить його релігії. Прояви булінгу на судні призводять до деморалізації, відчуття образи, відсутності командного духу, деморалізації, стресу, тривожності, зниження працездатності, втрати відчуття власної гідності, бажання швидше повернутися додому, думок про самогубство. Нажаль, самогубство серед моряків – явище досить часте. Статистика свідчить, що від загальної кількості самогубств – самогубства на морі складають 15%. За інформацією «UK P&I Club», під час медичного обстеження перед прийомом на роботу встановлено 12 випадків порушення психічного здоров'я, з яких, 9 випадків психічного розладу, зокрема депресія або тривога; 2 суїциди та 1 спроба до суїциду.

Більшість скарг, що отримала ISWAN були від моряків рівня експлуатації, що підлягали цькуванню з боку офіцерського складу суден. Деякі моряки на судні стикалися з проявами моббінгу – систематичним цькуванням, психологічним терором, психологічним тиском з боку всього екіпажу.

Судноплавні компанії намагаються боротися з проявами булінгу та моббінгу на судні. Так, наприклад, в компанії «Columbia Shipmanagement» є призначена на березі людина – у відділі з управління людськими ресурсами, або у відділі кріюінгу, що пройшла спеціальну підготовку та знає, як справитися з подібними проблемами, якщо до неї за допомогою звернеться моряк. Перед посадкою на судно членам майбутнього екіпажу розповідають про подачу скарг, а також кожному видають друковану версію інструкції. Моряки можуть поскаржитися «відкрито», написати смс-повідомлення, безпосередньо або анонімно.

Міжнародна морська організація не стоїть осторонь даної проблеми. Так, 9 січня 2019 р. в дію вступили поправки до Зведеної конвенції Міжнародної організації праці «Про працю в морському судноплаванні 2006 року» (MLC-2006) [1]. Вони спрямовані на покращення захисту моряків від переслідувань та знущань на судах. Крім того, розроблено «Guidance on Eliminating Shipboard Harassment and Bullying» керівництво для судноплавних компаній, організацій моряків та інших сторін, у тому числі навчальних центрів з попередження проявів булінгу та моббінгу у судових екіпажах [2]. Керівництво дає рекомендації роботодавцям та членам екіпажу з питань вирішення проблем на борту судна, при цьому створюючи сприятливі умови для роботи. Керівництво містить приклади утисків та пресингу, наведено приклади політики компанії, спрямовані на викорінення випадків знущання та переслідування. Крім того, в Керівництві є поради морякам, мета яких навчити розпізнавати булінг, запобігати його проявам та підтримувати осіб, що зазнали утисків, переслідувань або цькування. Так, наприклад, для боротьби з булінгом членам морських екіпажів рекомендується: не панікувати, а спробувати уникнути емоційних реакцій; не принижувати себе; знайти групу підтримки (інші люди на борту також можуть страждати); документувати все (запис про те, що сталося, коли і з підтверджуючими доказами є досить важливим); звернутися за допомогою до менеджерів на березі, навіть якщо на судні не можуть або не хочуть та інше.

Таким чином, дослідження таких важливих аспектів професійної діяльності фахівців річкового та морського транспорту, як булінг та моббінг має не лише теоретичний інтерес, але й практичне значення, що дозволить мінімізувати випадки деморалізації, стресу, тривожності, зниження працездатності, втрати відчуття власної гідності, бажання швидше повернутися додому, думок про самогубство, відсутності командного духу в морських екіпажах. Важливим практичним аспектом є підготовка майбутніх фахівців річкового та морського транспорту до можливих проявів булінгу та моббінгу на борту судна.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Міжнародної організації праці 2006 року про працю в морському судноплаванні. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_519
2. Guidance on Eliminating Shipboard Harassment and Bullying. URL: ics-shipping.org.

COMMUNICATIVE ASPECT OF SPEECH CULTURE**Olena Moskaliuk***Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Odesa National Maritime University, Ukraine***Inna Kivenko***Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Odesa National Maritime University, Ukraine***КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ****Москалюк О.,***к. пед. н., доцент,**Одеський національний морський університет, Україна***Ківенко І.,***к. філол. н., доцент,**Одеський національний морський університет, Україна*

Культура мовленнєвої взаємодії вважається результатом індивідуального розвитку людини, її навчання та виховання. Під культурою мовлення розуміють «здатність володіння нормами усного та писемного літературного мовлення, що передбачає сформованість відповідних фонетичних, лексичних і граматичних навичок та вмінь» [4, с. 247]. Очевидно, що культура мовлення включає в себе мовний і комунікативний аспекти. Перший передбачає наявність певного рівня розвитку і багатства лексики, синтаксису мовлення, а також його семантики й інтонації (В. Артемов, Г. Винокур, Л. Скворцов). Комунікативний аспект мовленнєвої культури – основні комунікативні якості, рівень досконалості яких залежить від ступеня сформованості мовних навичок і мовленнєвих умінь. Під комунікативними якостями слід розуміти «сукупність таких якостей, які надають найкращий вплив на адресата, з урахуванням конкретних обставин та відповідно до поставлених завдань». До цих якостей відносять «багатство (різноманітність) мовлення», а також його правильність, чистоту, точність, логічність, доречність, виразність [1, с. 65-66]. Отже, головними комунікативними якостями будемо вважати правильність, чистоту, точність, логічність, доречність та виразність. Розглянемо особливості кожної з них.

Правильність найчастіше визначають як відповідність мовлення комуніканта орфоепічним, граматичним, орфографічним і стилістичним нормам сучасної літературної мови. Крім того, в широкому розумінні ця комунікативна якість включає в себе ясне вираження думки мовцем і її адекватне сприйняття слухачем.

Чистота мовлення трактується як відсутність в ньому чужих літературній мові елементів, таких як варваризми, жаргонізми, вульгаризми, діалектизми, слова-паразити і т. д. Чистоти мовлення слід дотримуватися на всіх рівнях мовної системи: на рівні орфоепії, орфографії, лексики та граматики.

Точність припускає глибоке знання предмета мовлення і значень слів. З точки зору Н. Бабич, точність ґрунтується на знанні комунікантом об'єктивної дійсності і його вмінні співвідносити мовні знання з конкретною ситуацією.

Логічність залежить від ступеня володіння мовцем прийомами розумової діяльності. Прийнято розрізняти логічність мислення і логічність мовлення. Перша припускає наявність здатності мислити послідовно, знаходити причини явищ, висувати тези і обґрунтовувати факти. Друга – на здатності комуніканта оформляти мовне висловлювання за допомогою відповідних мовних засобів. При цьому логічність припускає смисловий взаємозв'язок слів у мові, який реалізується за допомогою відповідних лексико-граматичних і синтаксичних засобів.

Доречність припускає «такий підбір і організацію засобів мови, які роблять мовлення відповідним цілям та умовам спілкування» [2, с. 38]. З точки зору Б. Головіна, доречним можна назвати таке мовлення, яке «відповідає тематиці повідомлення, його логічному й емоційному змісту, складу слухачів або читачів, інформаційним, виховним, естетичним та іншим завданням письмового або усного виступу» [3, с. 227]. Однією з головних умов побудови доречного мовлення є знання стилістики. Сильова доречність припускає доречність слововживання, вживання будь-якої синтаксичної конструкції, в залежності від мовного стилю.

Виразність являє собою здатність структури мовленнєвого висловлювання підтримувати увагу і викликати інтерес у слухача чи читача [3, с. 49]. Виразним вважається таке мовлення, мовне наповнення і структура якого підтримує увагу і загострює інтерес слухача або читача до сказаного або написаного. На думку дослідників, виразність створюється умовами спілкування і системою мови.

Враховуючи вищезазначені комунікативні якості, можна вважати, що вони створюють значний вплив на процес організації мовленнєвої поведінки комунікантів і регулюють мовленнєву поведінку учасників спілкування.

References:

1. Vvedenskaya, L. A. (2001). Culture of Speech. Rostov: Phoenix, 448 p.
2. Goikhman, O. Ya., Nadeina, T. M. (1997). Fundamentals of Speech Communication: A textbook for universities / Ed. prof. O. J. Goyhman. M.: INFRA-M, 272 p.
3. Zaretskaya, E. N. (2002). Rhetoric: Theory and Practice of Speech Communication. 4th ed. M.: Delo, 480 p.
4. Linguistic Encyclopedic Dictionary (1990). Scient. ed. council of the publishing house.

**PROBLEMS OF FORMATION OF PEDAGOGICAL CREATIVITY IN FUTURE
LECTURER****Nataliya Holovko***Ph..D. (pedagogical), Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine***Svitlana Balashova***Ph..D. (pedagogical), Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine***ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ У
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА****Головко Н.,***канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Київ, Україна***Балашова С. ,***канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

The decisive role in understanding of creativity plays creative thinking and creative activity of a future lecturer. Mental activity that combines logical thinking and imagination is crucial in creativity. Creativity is an important form of a human practice, activation of a person's potential in the process of personal changes and creativity potential is expressed in various types of human activity: cognitive, ideological, labor, communicative and emotional. In different types of human activity is preserved its creative nature: search and transforming orientation. Creativity being an essential condition of educational process and the objective professional necessity in a lecturer's activity, the researchers introduce the concept of pedagogical creativity. Scientists identify it with the pedagogics of creativity. The Pedagogics of creativity is the science dealing with pedagogical system of two interrelated human activities: pedagogical education and self-education in various types of creative activity and communication for the purpose of comprehensive and harmonious development of creative skills of individuals as well as creative teams [2]. Pedagogical creativity is seen as an active process of lecturer's work that is aimed at finding the most efficient ways of educational work, effective solution of pedagogical problems. This is the state of pedagogical activity, when a lecturer is not blind in his choice, but checks many times, investigates and designs, creates own experience being supported by already obtained scientific and practical results. We define pedagogical creativity of a lecturer as a personality-oriented developmental cooperation of subjects of educational process caused by specifics of psychopedagogical relationship between them and directed on forming creative personality of a student and increasing the level of creative pedagogical activities of a lecturer.

Thereby, we believe that activity of a teacher is investigative because the organization of creative practice of a lecturer and getting education is always organically related to studying, scientific analyzing and implementation of pedagogical experience. A lecturer, who works, creatively relies on the achievements of pedagogics, enriches the pedagogical theory, reveals regularities of pedagogical process, defines the ways of its improvement, and predicts the result of his/her activity. V. Zahvyazynskyy defines three levels of pedagogical creativity: insight, discoveries and improvements. The most extensive and innovative pedagogical solutions is insight. Insight is connected with the suggestion of new pedagogical ideas and their implementation in a specific system of educational work. The second level of pedagogical creativity is related to transformation, construction of individual elements of pedagogical systems, ways, methods and conditions of training and education – this is the level of pedagogical innovations. The third level is the improvement, modernization and adaptation to the specific conditions of already known methods and ways of training and education [1].

In our opinion, in their professional development lecturers can pass several levels: pedagogical skills, pedagogical mastery; pedagogical creativity and pedagogical innovation. Lecturers reach every level of professional development firstly studying and then teaching at the Institution of Higher Learning. Future lecturers form pedagogical activity and basics of pedagogical mastery in educational institutions. Scientists distinguish four levels of creative pedagogical activities of lecturers: level 1 – reproductive; level 2 – rationalizing; level 3 – designing; level 4 – innovative [2]. The reproductive level implies that lecturer (using already developed methods, recommendations, and experience selects the ones that are the most appropriate for the specific conditions of his work and individual psychological characteristics of students. The rationalizing level implies that lecturer (using own experience and specific conditions of his pedagogical activities) makes adjustments to his work improving and modernizing some elements of existing recommendations and methods according to knowledge of modern society. The designing level characterizes activity of lecturer when lecturer (based on his experience, self-analysis of his activity and knowledge of psychological and pedagogical features of students, using existing methods, recommendations and best practices) develops his/her own way of solving educational problems. The innovative level implies solution of educational problems using fundamentally new principles and differs from others due to its novelty, originality and high efficiency.

Conclusions: creative pedagogical activity of a lecturer is a complex, continuous process of his professional fulfillment. Therefore each lecturer, who wants to improve an educational process, should be in a permanent creative search. The lecturer should realize all the prospects of his professional development in a process of innovative pedagogical activities.

References:

1. Zahvyazynskyy V.I. (1987) Pedagogicheskoe tvorchestvo uchitelia. M. 160 p.
2. Sysoieva S.A. (2006) Pedagogichna tvorichist. K.-Kh.: "Caravela". 150 p.

**RELATIONSHIP BETWEEN THE CONCEPTS OF INFORMATION
COMPETENCE AND ENVIRONMENTAL INFORMATION IN THE SYSTEM OF
PROFESSIONAL TRAINING OF ENVIRONMENTAL STUDENTS**

Gordiichuk H.B.

*Ph.D of Education candidate. Associate Professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State
Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine*

Yatsenko N.A.

*Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State
Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine*

**ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ МІЖ ПОНЯТТЯМИ ІНФОРМАЦІЙНА
КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ЕКОЛОГІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В СИСТЕМІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ**

Гордійчук Г.Б.

*канд. пед. наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна*

Яценко Н.А.

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Важливою складовою нової парадигми освіти є ідея неперервного навчання, що охоплює усі форми, типи та рівні освітньої діяльності. У період переходу до інформаційного суспільства необхідно підготувати особистість до швидкого сприйняття та опрацювання великих обсягів інформації, оволодіння сучасними засобами, методами та технологіями роботи з інформаційними ресурсами в процесі формування професійно педагогічної комунікативної компетентності педагога в освітньому просторі [4, с.5]. На думку Зав'ялова А.Н., інформаційна компетентність – знання, уміння, навички і здатність їх застосовувати при розв'язуванні задач з використанням засобів нових інформаційних технологій [1, с.2]. Недбай В.В. визначає інформаційну компетентність як здатність знаходити, оцінювати, використовувати і повідомляти відомості у всіх їх видах і представленнях [1, с. 2]

Таким чином, на основі теоретичного аналізу проблеми дослідження, можна визначити інформаційну компетентність як інтегративне утворення особистості, яке віддзеркалює її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку відомостей та ефективної роботи з ними у всіх їх формах та представленнях – як в традиційній, друкованій формі, так і в електронній формі; здатності щодо роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями, та здатності щодо застосування їх у професійній діяльності та повсякденному житті [1, с. 3].

Ми погоджуємося з думкою Захарової І. В. про те, що говорячи про нові, перспективні форми організації освітнього процесу, розуміють реалізацію тієї чи іншої навчальної програми, орієнтованої головним чином на самостійну роботу тих, хто навчається. В цьому випадку для одержання ефективних результатів педагог повинен підготувати цілий комплекс різноманітних навчальних матеріалів із врахуванням мультимедіа-підходу, згідно якого студент має забезпечуватися різноманітними освітніми ресурсами: друкованими, аудіо- й відеоматеріалами, електронними навчальними ресурсами, зокрема, електронними навчально-методичними комплексами, що представляють собою навчальні матеріали, структуровані особливим чином й записані на магнітні носії або доступні через комп'ютерну мережу (локальну або Internet). При цьому реалізований у них гнучкий сценарій здатний підлаштовуватися під потреби і можливості конкретної особистості, яка навчається й розвивати його потенційні здібності [2, с. 15].

Екологічна інформація представляє собою сукупність даних про динаміку кількісних та якісних змін стану природних об'єктів довкілля, їх взаємозв'язок і закономірності розвитку. Ця сукупність даних є базою для проведення оцінки екологічного стану навколишнього середовища та прийняття обґрунтованих управлінських рішень в області екології. Накопичена екологічна інформація за багаторічний період формує банки еколого-економічних даних, які мають значне значення для створення ефективної інформаційної екологічної системи. Екологічна інформація має різні аспекти і носить різний характер – синтетичний, аналітичний, оперативний тощо. Синтетичний характер інформації має значення для глобального впливу на великомасштабні екосистеми шляхом обліку обставин, що відносяться до охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів. Це проявляється в регіональних і міжгалузевих властивостях економіки природокористування. Наприклад, питання визначення економічної ефективності екологічних витрат не можуть бути успішно вирішені без синтезу інформаційних даних в галузі медицини і гігієни, метеорології і біології, технології, економіки тощо.

Аналітичний характер інформації диктується наявністю великого обсягу різнорідних і децентралізованих даних, що повинні бути приведені до певного вигляду. Різнорідність інформаційних масивів обумовлена міжгалузевим характером економіки природокористування, а децентралізованість – особливістю первинного збору інформаційних зведень безпосередньо на підприємствах і в організаціях. Зазначимо, що варто розрізняти первинну і похідну інформацію.

Первинна інформація утримується в статистичній звітності. Звітність складається підприємствами й організаціями, діяльність яких пов'язана з експлуатацією природних ресурсів, шкідливим впливом на навколишнє середовище або здійсненням природоохоронних функцій.

Похідна (вторинна) інформація про екологію утримується в еколого-економічному паспорті підприємства. Еколого-економічний паспорт підприємства – зведений документ статистичної звітності, містить характеристики впливу на навколишнє середовище [3].

Поєднуючи знання з екології і біології та навички з інформаційних технологій, студенти, використовуючи засоби хмарних технологій, а саме: веб-орієнтовану систему Wolfram alfa, мають можливість віртуально ознайомитись із будовою та функціями клітинних мембран, розглянути різницю в концентрації розчинних речовин з обох боків мембрани і накопичення тиску, що показує рис. 1 [5].

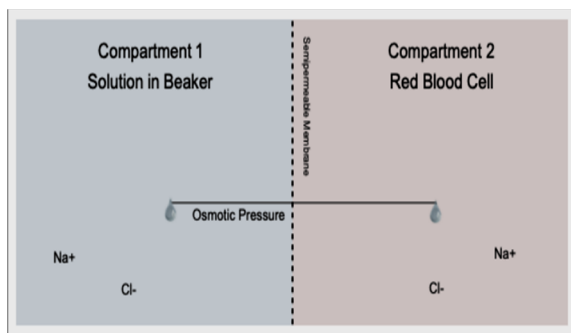

Рис. 1. Модель плазматичної мембрани із напівпроникною мембраною, яка розділяє два компартменти

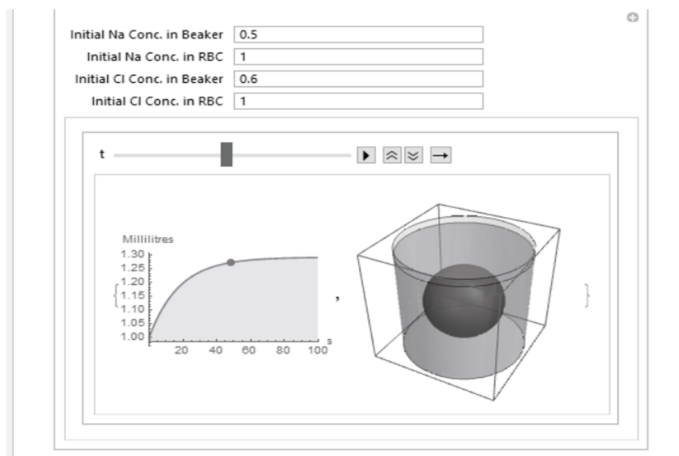

Рис. 2. Вплив концентрацій клітин і розчинів на осмос

На рис.2 представлено вплив концентрацій клітин і розчинів на осмос, що є наслідком того, що плазматична мембрана не лише виконує роль клітинного бар'єру, але і контролює те що входить в клітину і виходить з неї. У цій віртуальній лабораторії студенти мають змогу вивчити поняття осмосу та молярні концентрації розчинних речовин, що впливають на рух води через напівпроникну мембрану [5].

Список використаних джерел

1. Balovsyak N. Kh. Structure and content of information competence of the future specialist / N. Kh. Balovsyak. [Electronic resource] / Access mode: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/888/1/30.pdf>
2. Gordichuk G.B. Use of information educational environment of an educational institution for the purpose of organizing students' independent activity. Scientific Conference of the Institute of Information Technologies and Teaching Aids of the National Academy of Pedagogical Sciences: Materials of the Scientific Conference. Kiev, 2015. 148 p.
3. Information support for ecological and statistical surveys / [Electronic resource] / Access mode: <http://4exam.info>
4. Kohut I. Information competence as a structural component of a teacher's professional-pedagogical communicative competence in a modern educational space. Educological discourse, 2018: № 3-4 (22-23).
5. Computational biology. Plasma Membrane URL: <https://www.wolfram.com>.

INTERRELATION BETWEEN THE LEVEL OF PROFESSIONAL MOTIVATION AND THE ACQUIRED PROFESSIONAL COMPETENCES

Petro Zakharchenko

*Candidate of technical Sciences, Professor
Kyiv National University of Construction and Architecture
Kyiv, Ukraine*

Olha Yudicheva

*Candidate of technical Sciences, Associate Professor
Kyiv National University of Construction and Architecture
Kyiv, Ukraine*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ ІЗ НАБУТИМИ ПРОФЕСІЙНИМИ КОМПЕТЕНТНОСТЯМИ

Захарченко П.,

*к.т.н., професор
Київський національний університет будівництва і архітектури
Київ, Україна*

Юдічева О.

*к.т.н., доцент
Київський національний університет будівництва і архітектури
Київ, Україна*

Поняття компетентності – комплексне і включає у себе не лише результати навчання (знання, уміння, навички), але і систему цінностей, звичок, поглядів, ієрархію власних пріоритетів. Компетентності формуються не лише під час навчання та набуття нових знань у закладах освіти, але й під впливом сім'ї, культури, релігії тощо. Але коли мова йде конкретно про програмні компетентності фахівців будь-якої спеціальності, потрібно чітко розуміти, у чому ж полягає сутність двох основних видів, тобто загальних та спеціальних (професійних, предметних) компетентностей [1-3]. Загальні – це знання, вміння, навички, здатності універсального характеру і здобуваються в межах певної освітньої програми. Професійні – це ключові компетентності, що використовуються для здобуття будь-якого фахового ступеня підготовки і безпосередньо пов'язані зі спеціальними знаннями, необхідними для виконання основної професійної діяльності.

Упровадження компетентнісного підходу під час підготовки фахівців здатне вирішити невідкладні завдання, що існують сьогодні у сфері української вищої освіти. Адже тривалий акцент на лише одну складову, тобто «знання», унеможливило оцінювати рівень освіти за досить важливими показниками – рівень професійної мотивації і готовність випускників навчальних закладів до професійної діяльності.

Підготовка товарознавців-комерсантів з використанням компетентнісного підходу здатна:

- підняти рівень професійної мотивації;
- підвищити якість підготовки фахівців, водночас максимально поєднати рівні їх фахових компетентностей, потреби сучасного ринку та вимоги працедавців;
- розробити найсучасніші підходи до формування асортименту, якості та безпечності товарів, які поєднують у собі досвід найбільш розвинених країн світу.

Під професійною мотивацією найчастіше розуміють сукупність факторів і процесів, що спочатку відображаються у свідомості, а потім спонукають і спрямовують особистість до опанування майбутньої професійної діяльності. Однією із умов, що впливають на формування позитивних мотивів навчання є постійна професійна спрямованість навчального процесу.

Досить часто зустрічається думка про те, що навчання в університеті буде ефективним, якщо його будуть забезпечувати чотири компоненти: наявність студентів, наявність науково-педагогічних працівників, належна матеріально-технічна база і бажання студента навчатися (тобто його мотивація). А бажання навчатися можливе лише тоді, коли існує реальна перспектива того, що набуті компетентності будуть використані, буде забезпечена робота за спеціальністю з гідною оплатою.

Будівельні товари – група непродовольчих товарів, що орієнтована як на окремого споживача, так і на будівельні фірми та компанії, що займаються будівництвом, облаштуванням, ремонтом різних приміщень. Продаж будівельних товарів переважно відбувається у спеціалізованих магазинах, відділах гіпер- та супермаркетів, через торговельні та ріелторські фірми. Отже, потреба у фахівцях товарознавчого профілю з певними ключовими професійними компетентностями залишається актуальною.

У табл. 1 наведено основні ключові професійні компетентності фахівців товарознавчого профілю, майбутня професійна діяльність яких буде пов'язана з торгівлею будівельними товарам.

Враховуючи те, що на формування позитивних мотивів навчання впливає постійна професійна спрямованість навчального процесу, необхідно поглиблювати формулювання, обґрунтування і конкретизацією професійних компетентностей товарознавців-комерсантів у будівництві, узгоджувати їх з потребами сучасного ринку будівельних товарів, що зазнає постійних змін.

**Таблиця 1. Характеристика ключових професійних компетентностей
товарознавця у будівництві [1]**

№ з/п	Назва і характеристика компетентності
1.	Знання основних термінів і понять, що пов'язані із технологією виготовлення, призначенням, асортиментом, оцінкою якості будівельних товарів
2.	Знання класифікації, властивостей та сфер застосування будівельних товарів
3.	Уміння розрізняти і надавати товарознавчу характеристику основним властивостям будівельних товарів
4.	Уміння розрізняти та характеризувати склад будівельних товарів, особливості виготовлення і застосування
5.	Знання основних факторів, що впливають на якість і безпечність будівельних товарів
6.	Уміння проводити експертні дослідження кількості і якості будівельних товарів з поданням обґрунтованого висновку
7.	Знання причин виникнення дефектів будівельних товарів та уміння оцінити їх вплив на якість
8.	Знання особливостей маркування та пакування будівельних товарів вітчизняного і закордонного виробництва
9.	Знання особливостей використання будівельних товарів
10.	Знання чинної нормативної документації на будівельні товари і уміння її застосовувати
11.	Уміння проводити відбір проб і проводити оцінку якості і безпечності будівельних товарів

Водночас підготувати сучасного товарознавця-комерсанта у будівництві, який буде швидко орієнтуватися у змінах ринку будівельних технологій та товарів, мати повну уяву про виробників і постачальників та якість їх продукції неможливо без досвіду, накопиченого фахівцями подібного профілю у розвинених країнах світу.

Список використаних джерел:

1. Zakharchenko, P., Gavrysh, O., Yudicheva O. (2018) Peculiarities of developing professional competencies of commodity trading experts in construction . Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, VI (30), Issue 18, 65–68.

THE RESULTS OF THE COMPARATIVE ANALYSIS OF CURRICULUM TRAINING FOR TOURISTS (TOUR GUIDES)

Oleksandr Kovalenko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Sumy State A. S. Makarenko Pedagogical University

Sumy, Ukraine

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОГО СУПРОВОДУ (ГІДІВ-ЕКСКУРСОВОДІВ)

Коваленко О.,

к.пед.н., доцент,

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Суми, Україна

Екскурсійна діяльність – одна з важливих складових туристичного бізнесу. Спеціаліст туристичного супроводу (гід-екскурсовод) – центральна фігура туристично-екскурсійної роботи. Професія гід-екскурсовода престижна, що пов'язано з привабливістю, оригінальністю цього виду трудової діяльності, її унікальністю і творчим характером, вона передбачає наявність великих теоретичних знань з історії, архітектури та містобудування, мистецтва, основ педагогіки, психології, культури мовлення, а також практичних навичок і умінь по екскурсійній методиці [1, с. 18]. Ця професія дозволяє реалізувати свій творчий потенціал. Позитивні сторони даної професії – це успішність і попит, які залежать тільки від здібностей і від індивідуальності здобувача. Ця професія дозволяє: планувати свій час роботи на свій розсуд і поєднувати роботу екскурсовода з іншими видами діяльності; забезпечити гідне матеріальне становище; забезпечити цікаве, динамічне, багате на емоції і творчо насичене життя.

Необхідні якості, які вкрай необхідні майбутньому гиду-екскурсоводу – це комунікабельність; стресостійкість; допитливість; організованість; психологічна грамотність; гарна фізична форма [2, с. 25]. Проаналізувавши різні навчальні плани підготовки фахівців туристичного супроводу (гідів-екскурсоводів) в нашій країні ми зробили наступний узагальнений аналіз і висновки, які представлені нижче.

Навчання за даною спеціальністю проводиться на основі вищої, або середньо-професійної освіти. Навчальний план – приблизно 300 годин. Тривалість навчання – 3-4 місяці. Форма навчання – вечірня, 3 рази на тиждень, практичні заняття – у вихідні дні. У програму навчання входять такі дисципліни: основи та техніка проведення екскурсій, основи релігієзнавства, архітектура, історія, культура та техніка мови, основи психології спілкування та конфліктології. А так же підготовка теми та маршруту екскурсії. Форма контролю знань – іспит і проведення пробної екскурсії.

Під час підготовки на курсах проводиться: 1) вивчення теорії та практики екскурсійної справи; 2) формування у студентів системи теоретичних знань і практичних навичок підготовки та проведення екскурсій різних видів і для різних груп екскурсантів; 3) формування у студентів комплексного уявлення в області організації екскурсійного обслуговування та виставкової діяльності на підприємствах туризму та індустрії гостинності на прикладі міжнародної та вітчизняної практики.

Основними завданнями підготовки на курсах для шукачів є наступні:

- 1) навчитися поетапного проектування екскурсії;
- 2) опанувати основні методичні прийоми та техніку ведення екскурсій;
- 3) відпрацювати основні методичні прийоми і техніку ведення екскурсії в ході практичних занять;
- 4) сприяти формуванню професійної майстерності майбутніх працівників туристичної індустрії;
- 5) сформуванню навички і відпрацювати техніку проведення шляхової інформації під час автобусних екскурсій.

Після закінчення навчання видається свідоцтво за фахом «Гід-екскурсовод», яке дає право займатися професійною діяльністю. Курси підготовки гідів-екскурсоводів для тих, хто любить і цікавиться історією, культурною спадщиною, природними особливостями свого краю, а також для тих, хто товариський, готовий до розширення свого кругозору, безперервного поповнення і вдосконалення своїх знань і хотів би отримати нову професію, яка може стати джерелом як основних доходів, так і додаткових, дозволяючи поєднувати при цьому улюблене захоплення з роботою.

На курсах надають інформацію про те, як відбирати, формулювати і ефективно доносити свої знання до широкої аудиторії, підбирати необхідний фактичний матеріал, готувати індивідуальний текст екскурсії, використовуючи методичні розробки [3]. Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити наступні висновки про те, що на курсах підготовки можна отримати не тільки теоретичні знання з законодавчо-нормативної бази туристичної діяльності, краєзнавства, методики проведення екскурсій, основ педагогіки та психології, але і практичний, реальний досвід проведення екскурсій з різними категоріями екскурсантів, вміння утримувати увагу групи, вирішувати нестандартні ситуації, і найголовніше – тим, як зробити екскурсію неповторною і максимально пізнавальною.

Завдання викладачів – допомогти кожному оволодіти необхідною сумою практичних знань і навичок професії гідів-екскурсоводів, цієї унікальної привабливої і престижної професії, що дозволяє реалізувати себе в процесі спілкування й отримувати повсякденну оцінку своєї роботи.

Список використаних джерел:

1. Бабарицька В. Екскурсоведство і музеєзнавство: Навчальний посібник / В. Бабарицька, А.Короткова, О. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2007. – 464 с.
2. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійної діяльності. Одеса, 2011. – 216 с.
3. Поколотна М. М. Організація екскурсійної діяльності. – Харків, 2017. – 180 с.

**SCIENCE OF CONSCIOUSNESS – IS AN IMPORTANT COMPONENT
OF THE THEORY AND PRACTICE OF EDUCATIONAL ACTIVITY****Vasiliy Krutov,***Doctor of Law, Professor,**Vice President for Development at GUSP**Kiev, Ukraine***НАУКА ПРО СВІДОМІСТЬ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****Крутов В.,***д.ю.н., професор,**віце-президент Всесвітнього Союзу вчених за мир з розвитку**Київ, Україна*

Сучасний розвиток світової спільноти характеризується глобалізацією, інформатизацією, домінуванням провідних країн, перерозподілом між ними сфер впливу; цивілізаційними та етнічними суперечностями; підвищенням значущості та ролі високих технологій, інтелектуальних, інформаційних ресурсів, менеджменту, соціальних, науково-технічних і гуманітарних чинників економічного прогресу; зниженням рівня життя в більшості країн світу; посиленням ролі військових, інформаційних, психологічних факторів у вирішенні міжнародних політичних, економічних, етнічних, міжконфесійних, військових та інших кризових явищ і конфліктів; поширенням діяльності екстремістських, терористичних організацій; активізацією міграційних процесів; стрімким зростанням обсягів фундаментальних і прикладних знань, військово-технічних знань, пошуком, розробленням і випробуванням новітніх систем озброєння та військової техніки, принципів їх системного застосування в конфліктних регіонах тощо.

За цілями діяльності, мотивами та інтересами людство і світ за тисячоліття мало в чому змінилися – нерідко ми є свідками жахливих дій і подій, відомих нам з нецивілізованої історичної давнини. При цьому суттєвою є лише еволюція ресурсів, засобів і технологій досягнення поставлених цілей, що суперечить загальнолюдським гуманістичним ідеалам і демократичним цінностям,

Зазначене вище є наслідками свідомої і несвідомої, позитивної і негативної діяльності людей. Цілком природні за такої ситуації питання: 1) Чи навчились люди протягом історичного розвитку бути дійсно свідомими? 2) Чи користується людство Розумом у повній мірі, в першу чергу, для того, щоб зрозуміти і застосувати безмежні ресурси своєї Свідомості? На нашу думку, що ні. У своїй більшості люди погано володіють Свідомістю, живуть в усталеній матеріалістичній парадигмі “мати” і погано собі уявляють, що означає насправді “бути”.

І це не дивно, адже ні в дитинстві, коли нас виховують батьки, ні в юності, коли нас вчать вчителі, ні пізніше, коли ми стаємо дорослими і нібито “свідомими”, нам з вами не дають істинних знань про Свідомість, не передають навичок застосування на практиці їх безмежних можливостей. Світові академічні педагогічні інституції, навчальні заклади всіх ієрархічних рівнів, які визначають і здійснюють політику в сфері освіти, за інерцією рухаються траєкторією матеріалізму, позитивізму, еволюціонізму, відкидаючи як “ненаукові” будь-які ідеї, що суперечать сформованим, нерідко догматичним, уявленням, в тому числі про феномен Свідомості, її сутності та можливостей. В результаті, не усвідомлюючи того, існуючі інститути наукового знання, в першу чергу освітні, втрачають і можливості “пояснювати” Світ, здатність змінювати його на краще. За влучним висловом відомого педагога М.М. Скаткіна, – сучасна освіта, ціль якої повідомити відому й однакову для всіх суму знань, виглядає як масове вбивство талантів [5].

Попри таку критичну думку (до речі, яка теж знаходиться в межах традиційної освітньої діяльності), сучасна освіта, провідні вчені-педагоги і практики (у своїй більшості) головною причиною згубних наслідків діяльності людей, недостатнього використання їх природного потенціалу вважають вади, що мають місце в системі виховання. “Нині науковці, практичні педагогічні працівники, а з ними і переважна більшість людей у нашому суспільстві одностайні в думці: ми переживаємо моральний вакуум, навіть моральну деградацію... Ми починаємо розуміти, що основним завданням виступає виховання морально досконалої людини... Це тяжка, але надзвичайно важлива справа, яка має стати пріоритетною” [1, с. 323].

Зауважимо, що виховання є органічною, необхідною функцією формування та розвитку людини в освітньому процесі, але недостатньою, бо реалізація потенціалу людини в соціумі на теперішній час потребує інноваційних підходів – пошуку механізмів використання знань про Свідомість, які мають стати важливою складовою змісту освіти – підготовки людини до продуктивної життєдіяльності.

У традиційній системі знань людина розглядається як суб’єкт лише матеріального світу (“матерія–енергія”). В інноваційній системі, людина розглядається як суб’єкт двох світів: 1) енергоінформаційного, що функціонує в межах запропонованої нами онтологічної парадигми “Свідомість–Інформація–Енергія–Матерія”. 2) фізичного [3, с. 107]. У контексті зазначеної парадигми Свідомість, на нашу думку, – інструмент енергетичної та інформаційної детермінації матеріальної реальності, здійснюваної Абсолютним Спостерігачем із певною метою. Інноваційна система знань спрямована на радикальну зміну світогляду людей, їхнього ставлення до себе і своєї місії в реальному світі. Це по суті знання про найголовніше в науці сьогодення – про справжню природу людини, про її місце та роль у Вселенському бутті.

Слід відзначити, що завдяки досягненням вчених у різних галузях знань (квантова фізика, молекулярна біологія, трансперсональна психологія, епігенетика тощо) наука про Свідомість вступила в епоху революційних відкриттів [2; 4; 5]. Вбачається, що виникнення Космосу, Землі, її біосфери, а потім і Людини – це не гра сліпого випадку матеріалістів, а результат реіфікації Вищого Розуму в матерію Всесвіту, і зокрема, – в наше життя та мислення. “Антропний принцип” – це не міф сучасних креаціоністів, а сама передова на сьогоднішній день фізико-космологічна концепція Всесвіту. Світобудову пронизила неймовірна за складністю система взаємодії і комунікації, що не підкоряється класичним законам простору-часу, яку ми називаємо Вселенською Свідомістю. Свідомість Вищого Розуму – це універсальне інформаційно-енергетичне поле, здатне індукувати прояви свідомості у живих істот у ступеню, прямо пропорційному рівню їх розвитку та потребам, і лише в тій мірі, в якій вона “підключена” до зазначеного вище поля.

Як же вирішити нагальні проблеми нашого Буття? Як зробити навколишній світ безпечним, добрим, а життя людини, людства – успішним і щасливим? Наша тверда й однозначна наукова позиція полягає в тому, що для цього необхідно рішуче та повсюдно впроваджувати в теорію і практику освітнього процесу, в систему життєдіяльності людей знання про їх істинну природу, невичерпні інтелектуально-енергетичні ресурси, про глибинний і тісний взаємозв'язок Людини і Космосу, про чільну і сакральну роль Вселенської Свідомості в Бутті та розвитку нашої Ноосфери.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод. посібн. К.: Либідь, 2003. 344 с.
2. Волински С. Квантовое сознание /Пер. с англ. Д.Ивахненко. Киев, 1997. 198 с.
3. Крутов В.В. Возвращение к себе. Основы развития сознания и управления мышлением. Киев: Генеза, 2014. 400 с.
4. Пенроуз Р. Структура пространства-времени – Structure of Space-Time / Пер. с англ. Л.П. Грищука и Н.В. Мицкевича. Мир, 1972. 521 с.
5. Скаткин М.Н. Дидактика средней школы. М.: Просвещение, 1982. 324 с.
6. Уилсон Р.А. Квантовая психология. /Пер. с англ. под ред. Я. Невструева. К.: “ЯНУС”, 1998. 224с.

THE ROLE OF “NEW REGIONALISM” IN THE IDENTIFICATION PROCESS OF UKRAINE

Hanna Nosova,

*PhD in Philosophy, Senior Researcher, Institute of Philosophy,
National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine*

МІСЦЕ «НОВОГО РЕГІОНАЛІЗМУ» В ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ

Носова Ганна Юрїївна,

*кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник відділу філософських проблем етносу та нації,
Інститут філософії НАН України ім. Г.С. Сковороди*

Просторовість як територіальність, як чітке визначення меж та кордонів завжди була прерогативою державності, бо функцією останньої завжди і була фіксація територіальних меж, визначаючих область монопольного здійснення державної влади, санкціонованої законом. За умов глобалізації територіальність перестає бути організуючим принципом соціального та культурного життя, повсякденні практики звільняються від локальних прив'язок та вільно перетинають просторові межі. В той же час відбувається зворотній «знищенню» простору процес, а саме – «посилення» значення території, підставою ідентичності стають здебільшого не політичні, законодавчі, правові підстави, а соціокультурні засади і територія в тому числі. Як і з часом, звичайно, намагаються набути легітимних форм.

Сьогодні світ дедалі частіше представляють як регіональну систему із власними підсистемами і специфічною ієрархією політичних суб'єктів, де регіон виступає структуроутворюючою одиницею глобального простору. На зміну «старого» регіоналізму приходить «новий», згідно якому суб'єктами регіоналізації є не лише держави, як це було за «старого регіоналізму», а й недержавні, і регіональні організації, а сам процес регіоналізації охоплює всі сфери суспільного життя, а не лише політичну сферу.

На думку основоположників нового регіоналізму Ф. Содербаума, Б. Хеттне регіоналізм можна визначити за трьома складовими: регіональною консолідацією, міжнародною присутністю регіону та його акторністю. Регіональна консолідація означає внутрішню інтеграцію та формування ідентичності регіону [6,7,8]. Міжнародна присутність визначається інституалізацією регіону у сфері зовнішньої політики, а акторність, власне суб'єктність залежить від його здібності послідовно діяти на зовнішній арені.

Теорія «нового регіоналізму» виникла і розвивається, в основному, в європейських дослідженнях, в Україні найчастіше досліджується політичний чи культурний регіоналізми, точніше культурну ідентифікацію регіональних спільностей.

[2,3] При цьому проблема політичного регіоналізму зводиться до питань пов'язаних з функціонуванням політичної системи держави у розрізі централізації та децентралізації [4,5]. Про небезпеку регіоналізму говорять частіше, ніж про його переваги [1], а під поняттям "регіональний розвиток" мається на увазі всього лише справедливий розподіл бюджетних коштів між регіонами-донорами та регіонами-реципієнтами. Теоретизація щодо "регіоналізації" зводиться частіше всього до дебатів навколо федералізму/унітарності, існування "двох Україн". На практиці зі сторони регіонів - до тиску на центр з метою вибивання дотацій, а з боку центру – регіоналізм виступає певною політичною доктриною по відношенню до регіонів, в основі якої - протидія децентралізації, до якої прагнуть регіони. В кращому випадку йдеться про м» який регіоналізм, про регіоналізацію України в культурному плані.

В контексті «нового регіоналізму» культурна ідентичність та культурний регіоналізм визначаються в межах суб'єктності регіону, як його певний етап формування ідентичності регіону. У вітчизняній літературі культурний регіоналізм є предметом дослідження сам по собі, бо, власне культурний регіоналізм лише і допускається в Україні і трактується як своєрідність, самотність регіональних спільностей, детермінована регіональною багатоманітністю культурних ландшафтів.

Які фактори «незрілості» «нового регіоналізму» в Україні? По-перше, це загальна невизначеність «української ідеї» - що повинно лежати в основі розуміння української нації (народу) : принцип громадянства чи усвідомлення себе українцем? «Політичному підходу» не вистачає культурної складової, без якої не можливо згуртувати суспільство, а «етнічний» підхід обмежений не лише тим, що ставить представників меншин перед штучним вибором власної чи української ідентичності, але і тому, що поки що не запропонував такого образу ідентичності, який б задовольняв жителів регіонів держави з різними культурними ідентичностями.

До факторів, що «заважають» суб'єктної регіоналізації України належать і відмінності історичної долі регіонів країни, їх досвід існування у складі різних держав, і різний рівень індустріалізації та економічний потенціал не могли не вплинути на ідентифікаційні процеси в державі. Етнічно-культурна гетерогенність регіонів: різномовна структура населення, ступінь інтегрованості в те чи інакше культурно-політичне середовище, розбіжність етнонаціональної та мовної більшості, конфесійна різноманітність, різновекторність політичних настроїв становлять основу регіональних ідентичностей України, і, в той же час без зваженої політики держави біли та залишаються джерелом конфлікту між регіонами.

Можна констатувати, що в Україні причинами недостатньої уваги до дослідження «нового регіоналізму» є відсутність передумов, матеріальних підстав, політичної волі для суб'єктності регіонів. Об'єктивно ми знаходимось на стадії «старого регіоналізму» і зазвичай йдеться про політичний (в межах існуючої системи) чи культурний регіоналізми.

Список використаних джерел:

1. Даренська Т. Регіоналізм як наслідок соціальної деструкції / Т. Даренська // Молода нація. – 2000. – № 2. – С. 206-210
2. Макарычев А. С. Влияние зарубежных концепций на развитие российского регионализма: возможности и пределы заимствования / А. С. Макарычев. – Режим доступа : <http://www.prof.msu.ru/publ/book/round3.htm#Мак>
3. Регіональні версії української національної ідеї: спільне і відмінне. Збірник статей. – К.: Світогляд, 2005. – 240 с.
4. Татаренко Т. Регіональний фактор у політичному житті України: монографія / Т. Татаренко. – Луганськ: Вид. “СНУ ім. В. Даля”, 2005. – 416 с.
5. Туровский Р. Ф. Центр и регионы: проблемы политических отношений : монография / Р. Ф. Туровский. – М. : Издат. дом ГУ ВШЭ, 2007. – 399 с.
6. Hettne B. Beyond the «New Regionalism» / B. Hettne // *New Political Economy*. 2005. № 10/4. P. 543–571. Hettne B. Security and Peace in Post-Cold War Europe / B. Hettne // *J. of Peace Research*. 1991. № 28/3. P. 279–294.
7. Hettne B., Söderbaum F. Theorising the Rise of Regionness / B. Hettne, F. Söderbaum // *New Political Economy*. – 2000. – Vol 5, N 3. – P. 457–473.
8. Soderbaum F. Linking European Integration and Comparative Regionalism / F. Soderbaum, A. Sbragia // Paper for UACES Conference, Bruges, 2010. URL: http://uaces.org/documents/papers/1001/soderbaum_f.pdf (mode of access: 09.07.2013).

**FORMATION HUMAN RESOURCES IN THE FIELD OF PHYSICAL
CULTURE AND SPORTS****Viktoriia Podhorna**

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Educational and scientific institute of physical culture, sports and rehabilitation,
Ushinsky University, Odesa, Ukraine.*

Kateryna Drozdova

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Educational and scientific institute of physical culture, sports and rehabilitation,
Ushinsky University, Odesa, Ukraine*

**ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ****Подгорна В.**

*Кандидат педагогічних наук,
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту та реабілітації,
Університет Ушинського*

Дроздова К.

*Кандидат педагогічних наук,
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту та реабілітації,
Університет Ушинського*

Однією з важливих складових інституту освіти в Україні є система підготовки кадрів у галузі фізичної культури і спорту. Вона є суттєвим елементом сфери соціальної діяльності, яка пов'язана зі збереженням здоров'я, фізичною рекреацією населення, активним відпочинком, спортом, усебічним вихованням дітей та молоді [1, 2].

В процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти закладено формування потрібних фахових орієнтацій, знань, специфічних навичок, які в подальшому визначатимуть реальне місце та значущість всієї сфери фізичної культури і спорту в українському суспільстві. Беззаперечно, характер кадрової політики галузі значно впливає на успішність її функціонування в конкретних соціальних, економічних, політичних умовах України. З іншого боку, українське суспільство з власними ідеологічними, економічними, політичними, соціальними, конфесійними та іншими особливостями надає освітній системі відповідний напрям, задає певні цінності та цільові орієнтири, формує соціальний запит, тобто впливає як на розвиток інституту освіти в суспільстві в цілому, так і на його окремі підсистеми [2].

В Україні сьогодні виокремлено три основні тенденції розвитку фізкультурної і спортивної освіти [2, 3, 6]: загальносвітова тенденція до зміни основної парадигми фізкультурної і спортивної освіти (криза її класичної моделі, розробка нових фундаментальних ідей); рух української освіти в напрямі інтеграції в світову культуру (демократизація школи, створення системи безперервної освіти, гуманізація і комп'ютеризація освіти, вільний вибір програм навчання); відновлення і подальший розвиток традицій української освіти.

При наявності досить суперечливих і різноспрямованих тенденцій, очевидно, що сьогодні неможливо говорити про єдині цінності і сенс освіти, бо формуються різні види педагогічних ідеологій, різні підходи до освіти, різні її інтерпретації. При всьому різноманітті позицій їхня сутність збігається у розумінні необхідності гуманізації процесу освіти, тобто прагнення до максимально повного розвитку людини в її різноманітних здібностях і можливостях – духовних, фізичних та інтелектуальних.

Виникнення нового ідеологічного, культурного і соціально-економічного простору суспільного розвитку є одним із найбільш значущих чинників, що впливають на сучасний характер існування і функціонування галузі фізичної культури і спорту, на кардинальну зміну умов і способу життєдіяльності її окремих підсистем, колективів, конкретних організацій, установ. [4]. Отже всі ці перетворення обумовлюють формування нового контексту професійної діяльності та всього кадрового корпусу фахівців.

Виникає необхідність здійснення адекватної соціальної політики пов'язаної із організацією та змістом підготовки відповідних груп фахівців, що утворюють кадрову інфраструктуру галузі фізичної культури і спорту. Саме науково обґрунтована, цілеспрямована стратегія і тактика соціально-освітньої політики покликана створити необхідні умови для такої організації і змістовного наповнення діяльності в області підготовки та перепідготовки кадрів, яка була б максимально пристосованою до нових умов соціального замовлення, осмислення і розуміння цього замовлення, його інтерпретації стосовно різних груп фахівців і різних етапів освітнього процесу [1].

Розглянута в даному аспекті освітня політика в галузі фізичної культури і спорту в якості своїх найважливіших цілей повинна мати забезпечення умов для розвитку і збереження кадрового потенціалу; ефективну й успішну адаптацію фахівців до нових соціально-економічних умов їхньої діяльності; зміцнення соціального статусу, соціального визнання працівників фізичної культури і спорту, їхньої соціальної затребуваності. Очевидно, що рішення перерахованих завдань є фундаментальною складовою соціальної галузевої політики в цілому, необхідною умовою збереження та сталого розвитку галузі фізичної культури і спорту в сучасних умовах.

Одним з суттєвих завдань процесу підготовки кадрів є проведення аналізу особливостей функціонування різних типів закладів фізичної культури і спорту, тенденцій, які виникають у результаті модифікації цих установ [1]. Метою такого роду аналізу є виявлення принципів їхньої організації, технологій діяльності, які повинні бути співвіднесені з запитом щодо підготовки кадрів для різних типів організацій і установ галузі. Освітня політика є одним з важливих механізмів рішення проблем формування і збереження робочих місць для різних категорій працівників, адаптивного і випереджаючого розвитку всієї спортивної інфраструктури, а також забезпечення умов для професійної адаптації кадрів галузі до нових суспільних умов за допомогою придбання ними рівня і якості кваліфікації, які відповідають соціальному замовленню, яке складається на галузевому ринку праці сьогодні [5].

Таким чином, система підготовки кадрів у галузі фізичної культури і спорту має суттєвий ресурс для модернізації за умови врахування соціального і освітнього контекстів її розвитку, які повинні стати сферою докладання зусиль для майбутніх фахівців галузі. Нова соціально-економічна ситуація загострює питання як про кількісні характеристики кадрової інфраструктури галузі, так і про її якісні параметри, про рівень кваліфікації, а отже, про ступінь конкурентоспроможності кадрів, задіяних у галузі. Ефективність професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту є однією з найважливіших умов успішного функціонування галузі, її готовності відповісти на запити і потреби людини.

Список використаних джерел:

1. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах. Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис. Додаток 3, Т. VII . Тематичний випуск: Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – К.: Гнозис, 2011. – С. 84–93.
2. Приступа Є.Н. Традиції української національної фізичної культури / Є.Н. Приступа, В.С. Пилат. – Львів: Тро ян, 1991. – 275 с.
3. Свістельник І. Вища фізкультурна освіта: тенденції інформаційного розвитку. Теорія та методика фізичного виховання. Харків, 2007. № 4 (30). С. 8–10
4. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. / Л.П.Сущенко. – Київ, 2003. – 46с.
5. Темерівська Т. Г. Стан готовності студентів факультету фізичної культури та здоров'я людини до майбутньої професійної діяльності / Т.Г.Темерівська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 11. – С. 123–124
6. Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах. автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. / О.В.Тимошенко. – Київ, 2009. – 35с.

**THE FORMATION OF SPECIAL PERSONAL PROFESSIONAL CAPACITIES
OF FUTURE ELECTRIC POWER ENGINEERS BY MEANS OF THE
EDUCATIONAL PROJECTS IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE
STUDY**

Natalia Bilan

*Senior Lecturer of the Humanitarian Disciplines Department,
Separated Subdivision of National University of Life and Environmental Sciences of
Ukraine «Berezhany Agrotechnical Institute»
Bereshany, Ukraine*

**ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ІНЖЕНЕРІВ-ЕНЕРГЕТИКІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ У
ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Білан Н.,

*старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»
Бережани, Україна*

Одним із пріоритетних завдань закладів вищої освіти є формування всебічно розвинутої особистості студента, майбутнього фахівця, здатного компетентно та інноваційно здійснювати професійну діяльність. Основи для професійного становлення закладаються у процесі фахової підготовки, невід'ємною складовою якої є вивчення метамови спеціальності. Знання іноземних мов дозволяють студентам-енергетикам використовувати технічну літературу закордонного видавництва для вирішення практичних завдань навчального та науково-дослідного характеру тощо, а фахівцях енергетичної галузі – виконувати інженерну діяльність в іншомовному середовищі.

Іншомовна підготовка майбутніх інженерів-енергетиків у технічних ЗВО передбачає формування лінгвістичних знань фахового спрямування, практичних умінь і навичок, особистісно-професійних якостей. Ефективним методом реалізації означеного процесу, на нашу думку, є навчальні проекти, виконання яких активізує усі види мовленнєвої діяльності та сприяє тренуванню сформованих навичок і розвитку нових умінь. У процесі розробки навчальних проєктів створюються оптимальні умови для ефективної іншомовної діяльності студентів, оскільки проєктна методика поєднує в собі найкращі здобутки комунікативних і проблемних методів навчання іноземної мови [1, с. 4]. Під поняттям «навчальний проєкт з іноземної мови» розуміємо систему комунікативних вправ і завдань лінгвістичного, соціокультурного, професійно-спрямованого характеру із чітко визначеною проблематикою, розв'язання якої можливе завдяки здійсненню самостійної навчально-пізнавальної, пошуково-

дослідницької та практичної діяльності студентів. Кінцевим результатом проектної діяльності з іноземної мови є виокремлений інтелектуально-творчий продукт знаннєвого потенціалу та власної уяви здобувачів вищої освіти, який презентується у формі: есе, доповідей, стінгазет, ділових ігор, відеоматеріалів, мультимедійних презентацій тощо.

Вибір теми навчального проекту, розробка плану проектної діяльності, конструювання завдань самостійної роботи, пошук необхідної інформації, практичне використання іншомовних джерел, художньо-естетичне оформлення кінцевого продукту та його представлення – усі ці процеси сприяють розвитку спектру особистісно-професійних якостей майбутніх інженерів-енергетиків, до яких відносимо: самостійність, ініціативність, креативність, цілеспрямованість, відповідальність, наполегливість, вимогливість, впевненість, рішучість, дисциплінованість, комунікативність. Створення парних чи групових проектів іноземною мовою формує у студентів вміння працювати в команді та відстоювати свою точку зору, толерантне ставлення і повагу до учасників спільної діяльності. Здатність самостійно приймати рішення, швидко реагувати, компетентно діяти в непередбачуваних і нестандартних ситуаціях є ключовими якостями, якими повинні володіти здобувачі вищої освіти для успішного виконання навчальних завдань проектного характеру, а інженери-енергетики – для здійснення професійної діяльності за фахом.

Проектна діяльність студентів з іноземної мови здійснюється в індивідуальній, парній і груповій формах та охоплює три етапи: організаційно-підготовчий, виконавчий, підсумковий. Дотримання алгоритму такої послідовності створює необхідні умови для розвитку організаційних, пошукових, продуктивних, комунікативних, креативних умінь майбутніх інженерів-енергетиків. Поетапне виконання проектної діяльності іншомовного характеру представлено на рис. 1.

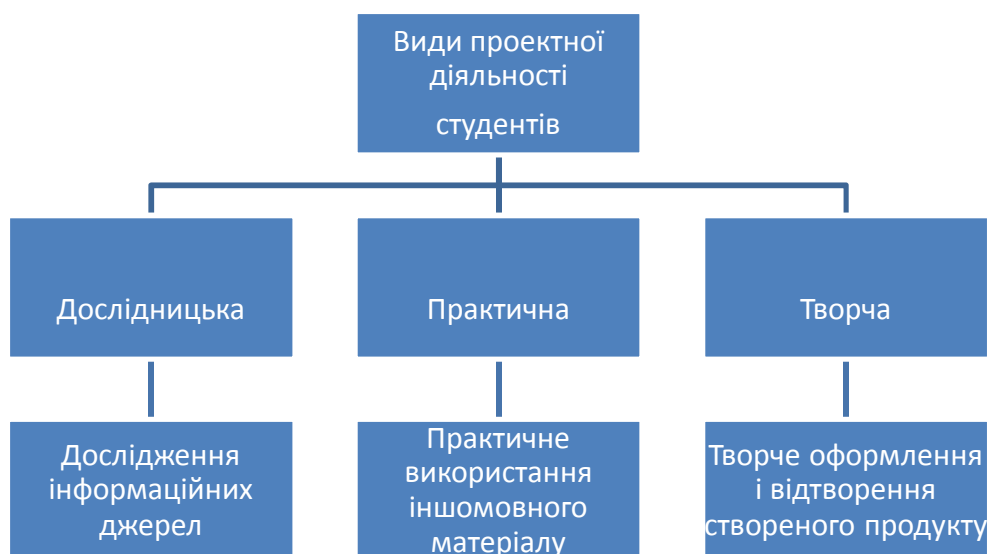

Рис. 1. Проектна діяльність майбутніх інженерів-енергетиків з іноземної мови

З метою виявлення ставлення студентів до освітніх технологій навчання іноземних мов, проведено анкетування. За результатами емпіричного дослідження, яке здійснювалося у ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут» на факультеті «Електроенергетики та електротехніки» встановлено, що 32 % опитаних надають перевагу традиційним технологіям навчання, які зосереджені на репродуктивних лексико-граматичних і перекладацьких завданнях, виконання яких не потребує реконструктивного та творчого підходів. Однак, 68 % майбутніх інженерів-енергетиків зацікавлені у вивченні метамови спеціальності засобами навчальних проектів. Позитивне ставлення до проектних технологій навчання, учасники анкетування обґрунтовують наступними чинниками: зорієнтованість педагогічної технології на особистість студента, його індивідуальні особливості, мовні здібності, рівень іншомовних знань; отримання почуття успіху в процесі іншомовної підготовки, незалежно від здатності практично володіти видами мовленнєвої діяльності; здобуття необхідних умінь і навичок для виконання проектної роботи як одного із видів інженерної діяльності майбутніх енергетиків. На запитання «Чи можна вважати навчальні проекти з іноземної мови засобом формування особистісно-професійних якостей студентів-енергетиків?» отримали наступні відповіді: 68 % респондентів цілком згодні, 23 % – частково, 9 % – висловилися негативно.

Таким чином, створення навчальних проектів іноземною мовою, незалежно від форм організації проектної діяльності (індивідуальна, парна, групова), типів навчальних проектів (інформаційні, дослідницькі, творчі), тематики дослідження (лінгвістична, країнознавча, побутова, фахова), способів представлення (письмові завдання, усні презентації, наочні розробки), забезпечує формування іншомовної компетентності та особистісно-професійних якостей студентів, рівень володіння якими визначає якісний показник підготовки випускників технічних спеціальностей та сприяє професійному становленню, саморозвитку, самоосвіті майбутніх фахівців енергетичної галузі.

Список використаних джерел:

1. Кіршова О. В. Методика підготовки магістрантів створювати професійно орієнтовані проекти на основі німецькомовних текстів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 26 с.

SOCIO-HUMANISTIC THE PARADIGM OF THE HUMAN CAPITAL IN THE CONTEXT INFORMATION-HIGHLY-TECHNOLOGICAL SOCIETIES**Natalia Polischuk,***Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor,**Rivne State Humanitarian University,**Rivne, Ukraine***СОЦІОГУМАНІСТИЧНА ПАРАДИГМА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА****Поліщук Н.,***д.філос.н., доцент,**Рівненський державний гуманітарний університет**Рівне, Україна*

Поняття людського капіталу як економічної і соціальногуманістичної категорії постійно розвивається й розширюється разом з розвитком світового інформаційно-високотехнологічного (ІВТ) прогресу [1] та якості знань. Розвиток системи базових елементів людського капіталу вже фактично злилися з потужними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) й джерелами інформації, якими нині володіють передові в світі наукові університети і, які становлять основу інтелектуальної й інноваційної діяльності та є інструментаріями розвитку ідей, створення інноваційних продуктів, розвитку науки. Згідно Ю.Корчагіна базовими складовими людського капіталу є ментальність (внутрішня культура населення, духовність, моральність), якісними: освіта, здоров'я й накопичені знання, і, відповідно, кращі фахівці, що визначають приріст і ефективність використання знань й інновацій, підприємницького ресурсу [2].

Початок ХХІ ст. на відміну від всіх інших сторіч в історії людської цивілізації, відзначається фундаментальними особливостями сучасного ІВТ прогресу (у порівнянні з науково-технічним прогресом середини ХХ ст.), що привели до розвитку високих технологій, які суттєво впливають на людину, структуру її ідентичності, форм комунікації. При цьому актуалізується трансформація соціокультурного середовища. Прийшло нове розуміння людини в природі і самої природи людини, необхідність нових вимог до якості людського капіталу, що зумовлює потребу додаткових витрат на освіту, точніше, на випереджаючу освіту, підвищення кваліфікації й перекваліфікації працівників освіти і набуття ними нових професій згідно вимог часу (навчання протягом всього життя) тощо. Набуттю ними високої кваліфікації сприяв ряд відкриттів, винаходів та експериментів, що суттєво розширили можливості людського розуму в процесі пізнання і створення нових технологій виробництва, розвитку природного середовища.

В результаті розгорнулася четверта (після аграрної, індустріальної і науково-технічної революції) революційна хвиля суспільного розвитку людської цивілізації – ІВТ революція (кін. XX ст. – поч. XXI ст.), як максимум хвилі ІВТ прогресу [1]. Це, перш за все, створення нових постіндустріальних форм розвитку суспільства на основі нано-, біо- та інфоіндустрії, когнітивних і соціогуманітарних (НБІКСТ) технологій, космічної галузі (висадка астронавтів на поверхню Місяця, використання місяцеходів і марсоходів, прорив людства у далекий космос (роботизовані радіо- і телезонди)), електронної і гіперкомп'ютерної техніки, генної інженерії, нейробіології та штучного інтелекту, робототехніки [3] та новітніх досягнень в області технічних і природничих наук.

Освіта (з урахуванням науково-технічного прогресу й стрімкого ІВТ прогресу), професійна підготовка і перепідготовка педагогічних і виробних кадрів, набуття ними новітніх вмінь і знань пошуку та використання значущої інформації, інтенсифікація мобільності робочої сили, поліпшення охорони здоров'я та духовно-морального, культурного, ментального й родинного виховання відносяться до основних напрямів «людських інвестицій», що сприяє зростанню продуктивності праці й ефективності виробництва й освіти і тим самим впливає на зростання матеріального добробуту людини, а, отже, на економічне зростання держави. За твердженням Н.Марушак. «Виведення на передній план проблем соціального прогресу суспільства і самої людини як кінцевої і головної мети розширеного відтворення, може забезпечити сталий соціально-економічний розвиток, який базується на відтворенні творчого, найбільш ефективного і постійно зростаючого ресурсу – людського. Саме цей ресурс є визначальним, бо сприяє формуванню, використанню і розвитку всіх інших» [4]. Відтворення людського капіталу відображають рух додаткових інвестицій у людину, необхідність яких викликана удосконаленням виробничих процесів внаслідок науково-технічного та інформаційного розвитку, нових вимог до якості людського капіталу, що зумовлює потребу додаткових витрат на освіту, підвищення кваліфікації й перекваліфікацію працівника тощо [5].

Отже, розвиток науки, техніки і технологій, формування сучасного ІВТ суспільства – це необхідні фактори людського капіталу, які формуються на основі знання, освіти, здоров'я, якості та мобільності життя населення, креативності й інноваційності соціально-економічного розвитку. Серцевиною людського капіталу в епоху ІВТ суспільства є людина і не просто людина, а людина освічена й культурна, творча та ініціативна, з високим рівнем професіоналізму та мобільності, а головне з прагненням навчатися протягом всього життя і перекваліфікуватися в нових умовах виробництва й освітнього процесу. Зменшення ролі людського фактора в суспільних, виробничих та освітніх процесах, зміщення акцентів на внутрішнє високодуховне життя людської особистості, на її суб'єктивність, на її соціогуманістичну складову, надають особливого значення дослідженню людського капіталу суспільства під впливом сучасного ІВТ прогресу.

Нове тисячоліття, нові умови життя, виробництва, освіти, нова людина, фундаментальні зміни як у матеріальному так і в духовно-ментальному житті людей під впливом глобалізації й ІВТ прогресу, виносять дослідження людського капіталу на новий рівень, рівень який пов'язаний не тільки із сьогоденням чи близьким майбутнім, а й майбутнім існування самої людини, нації, народів і цивілізації [6]. Тому взаємозв'язок (взаємодія) науки, техніки, технологій, природи (її відновлення), духовності, прогресивної ментальності [7], культури та відповідальності людини – найважливіша умова здійснення не тільки ІВТ прогресу, а й відтворення та розвитку як економічної, так і соціальногуманістичної складової людського капіталу. Перехід до ІВТ суспільства, в якому наука, інформація, високі технології та знання виступають в якості основної соціальної цінності, зумовлює радикальні зміни в усіх суспільних інститутах, у першу чергу, в освітньо-виховній, науковій, духовно-ментальній сферах, які безпосередньо ведуть до зростання як кількості, так і якості людського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Поліщук, Н.В. (2018). Концепт «Інформаційно-високотехнологічний прогрес» у сучасному соціогуманітарному знанні. *Молодий вчений*, 1 (53) січень, 612-616.
2. Корчагин, Ю. Широкое понятие человеческого капитала. URL: <http://www.lerc.ru>
3. Ford, Martin (2015). *Rise of the Robots: Technology and the Threat of a Jobless Future*. New York: Basic Books.
4. Марущак, Н.П. Людський капітал як фактор розвитку економіки України. URL: <http://www.rusnauka.com>
5. Nosyk, E.N. (2014). The reproduction of human capital in the aspect of the cyclical approach, 2. *French J. Science Education*, Paris.
6. Polischuk, N.V. (2018). Features of transformation of education and spirituality in an era of globalization and cosmization. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 21 (8), 103-111.
7. Polishhuk, N.V. (2016). Education of progressive mentality of youth in conditions of civilizations of changes for influences information-high technological progress. *Scientifically-theoretical almanac of «Ghrani»*, 10 (138) october, 19-24.

**FORMATION OF COMPETENCE ON ELECTRICAL EQUIPMENT OF FUTURE
TEACHERS OF LABOR TRAINING AND TECHNOLOGIES****Pavliuk Liubov**

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Doctoral Candidate of the Department
of Theoretical and Technological Techniques,
Apprenticeship and Computer Graphic of the
National Pedagogical University Dragomanova
Kyiv, Ukraine*

**ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ МАЙБУТНІХ
ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ****Павлюк Любов Володимирівна**

*кандидат педагогічних наук,
докторант кафедри теорії і
методики технологічної освіти, креслення
і комп'ютерної графіки,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Зростаючі тенденції щодо підвищення якості професійної діяльності майбутніх фахівців освітньої галузі в умовах розвитку нових технологій, високий рівень вимог до конкурентноспроможності майбутніх фахівців зобов'язують вносити значні корективи у процес підготовки вчителів. Це зумовлює і вносить корективи у методику викладання, яка спрямована на самостійну діяльність особистості, на формування творчого самовиявлення, а також потребує змін до педагогічних підходів у навчанні. Основними характеристиками майбутнього вчителя мають стати професіоналізм, компетентність, самоорганізація, креативність, суспільний інтерес до компетентісного підходу.

Ю.Фролов та Д.Махотін вважають, що компетенція – це предметна сфера, в якій індивід виявляє готовність до виконання діяльності, тобто компетенція пов'язана зі змістом самої сфери майбутньої професійної діяльності. Компетентність, на їхню думку, інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника закладу вищої освіти для виконання діяльності в певних галузях (компетенціях). Компетентність – це ситуативна категорія, оскільки виражається у готовності до здійснення будь-якої діяльності у конкретних професійних (проблемних) ситуаціях [2, с. 36].

М. Пригодій стверджує, що система вищої освіти повинна більш орієнтуватися на особистісно-розвиваючий бік освіти, яка формує компетентності,

ніж просто на передачу знань та формування певного набору навичок. Зміни цілей освіти, пов'язані, наприклад, з підготовкою особистості до входження в постіндустріальний світ та її продуктивної адаптацією в ньому, призвели до необхідності змінити і розширити результат освіти в цілому. Дослідження вчених, як вітчизняних, так і закордонних, підтверджують той факт, що компетентнісний підхід виступає для визначення більш повного, особистісно і соціально інтегрованого результату освіти [1, с. 168].

В умовах сучасного розвитку, де надзвичайно швидко змінюються технології слід спрямовувати навчальний процес не тільки на засвоєння базових знань, а ще й на набуття потреби умінь та навичок самостійно засвоювати нові знання, інформацію, навчатись протягом життя і застосовувати їх на практиці. Тому виникає необхідність у соціально і професійно активній особистості, яка володіє високою компетентністю, професійною мобільністю, самостійністю, вмінням постійно удосконалювати свої професійні навички, професійно реалізовувати подальше творче зростання.

Потреба у впровадженні нових методик, які допомогли б реалізувати особистісний підхід до студента є актуальною. В епоху цифрових технологій неможливо викладати дисципліни за традиційною методикою, коли у центрі навчального процесу знаходиться викладач, а студенти мовчки сприймають матеріал, слухають пояснення на лекціях або звітують на семінарських і практичних заняттях, виконують контрольні завдання, складають заліки, іспити, одержують оцінки за знання і навички, котрі набуті в процесі навчання. Адже все більш затребуваними стають фахівці, які ефективно здійснюють професійну діяльність, швидко адаптуються до сучасних умов праці, адекватно оцінюють свою діяльність, проявляють професійну мобільність.

Викладач в професійній діяльності має застосовувати методи «мозкового штурму», кейс-технологій, проводити «круглі столи», дебати, навчальні дискусії, тренінги.

Наприклад, з дисципліни «Електротехніка», яку вивчають майбутні вчителі трудового навчання і технологій, викладач, вводячи нові поняття і терміни, студентам пропонує вказати стрілками зв'язок між термінами і визначеннями. При цьому, при вивченні теми «Електричне поле» студенти встановлюють логічний зв'язок між поняттями і визначеннями: «Потенціал – різниця потенціалів – напруга»; «Електрична ємність провідника – конденсатора»; при вивченні теми «Електромагнетизм» студенти встановлюють зв'язок між поняттями «Енергії конденсатора» і «Енергії котушки індуктивності».

На практичному занятті студенти не копіюють готові рішення з дошки, а займаються пошуком алгоритму вирішення завдань, а потім застосовують його самостійно.

Під час самостійного вирішення завдань пропонуються багаторівневі картки кожному студенту, які передбачають самоперевірку вирішення тієї чи іншої задачі;

виконавши успішно завдання першого рівня, можна перейти до наступного. Доречно такий метод застосовувати при вирішенні задач на застосування закону Ома для повного кола та законів Кірхгофа для електричного кола. Така діяльність залучає студентів до роботи в команді та надає можливість досягти мети заняття.

Розглядаючи окремі аспекти формування компетентності з електротехніки при підготовці майбутніх вчителів трудового навчання і технологій слід відмітити особливість набуття студентами знань з технічних дисциплін, які формують уявлення про сучасні технології, породжують вміння аналізувати склад, структуру матеріалів та використовувати їх на практиці.

Таким чином, процес формування компетентності з електротехніки при підготовці майбутніх вчителів трудового навчання і технологій передбачає застосування нових педагогічних ідей, розширення сфери міжпредметних зв'язків, урахування потенційних і ресурсних можливостей особистості майбутнього вчителя, його знань, досвіду, активізації і залучення студентів до самоосвіти та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Пригодій М.А. Використання компетентнісного підходу при підготовці майбутніх учителів до профільного навчання учнів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя. Сер. Педагогіка, психологія, філософія*. 2011. № 3. С. 167–173.
2. Фролов Ю.В., Махотин Д.А. Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалистов. *Высшее образование сегодня*. 2004. № 8. С. 34–44.

LINGUISTIC MEANS OF EXPRESSING HUMAN VALUES IN CHILDREN'S LITERATURE

Viktoriia Holub

Postgraduate

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

Cherkasy, Ukraine

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У ТВОРАХ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Голуб В.,

аспірант,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Черкаси, Україна

Сучасні лінгвістичні студії зосереджують увагу на дослідженні художніх текстів, що є джерелом когнітивних та комунікативних знань про саму людину. У цьому аспекті література для дітей та юнацтва постає як зразок ідеологічної системи, завдяки якій суспільство прагне закласти загальнолюдські цінності у свідомість дитини для того, щоб вона змогла самоідентифікуватися в сучасному світі суперечливих поглядів та сумнівних авторитетів. Під літературою для дітей і юнацтва розуміють художні твори різних родів і жанрів, що на рівні своєї формо-змістової єдності адресовані читачеві відповідної вікової категорії й задовольняють його емоційні, естетичні й етичні запити [4, с. 5].

Література для дітей і юнацтва передусім постає предметом дослідження літературознавців, які акцентують увагу на теоретичних проблемах цього різновиду літератури, критеріях її виокремлення, генезисі та особливостях функціонування. Особливості мови літератури для дітей і юнацтва частково характеризували Н. Я. Дзюбишина-Мельник [3], І. В. Денисовець [2]. З огляду на сказане констатуємо, що лінгвальна специфіка вираження загальнолюдських цінностей не була об'єктом спеціального наукового вивчення, що й зумовлює актуальність обраної теми.

Мета – схарактеризувати мовні засоби актуалізації загальнолюдських цінностей у казці «Загублене серце» Зірки Мензатюк.

Згідно з Концепцією Нової української школи, виховання має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, оскільки «найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдських цінностей» [6, с. 19]. Формування морально-етичних переконань на сьогодні надзвичайно актуальне, оскільки українське суспільство переживає кризовий період, який спонукає до пошуку причин виникнення проблем та переосмислення вибраних цілей. Діти – це завтрашні дорослі, які будуватимуть своє життя, а загалом і життя всієї країни, відповідно до тих моральних принципів, які були закладені їм ще в дитинстві.

Як зазначає Н. М. Вернигора, «процес розвитку дитини, набуття нею вмінь, навичок і знань у процесі дорослішання – це шлях пізнання та накопичення загальнолюдських цінностей. Саме книги, прочитані людиною в дитинстві, великою мірою визначають її ціннісні орієнтири, створюють світоглядне підґрунтя» [1, с. 87]. Отже, література для дітей та юнацтва є одним із провідних засобів формування дитячого світогляду.

У казці Зірки Мензатюк «Загублене серце» завдяки використанню лексеми *серце* зосереджено увагу на таких загальнолюдських цінностях, як доброта, співчуття, небайдужість і турбота про ближнього. Через втрату фізичного органа головний персонаж позбувся сердечної чуттєвості і «нічим radoщами не втішався, нікому не співчував. До всіх Вуханеві було байдуже, і він дбав тільки про себе» [5, с. 37], тобто втратив здатність до співпереживання. Лексему *серце* в різних варіантах повторено в казці 30 разів. Схарактеризуємо особливості її вживання:

- 1) актуалізовано в назві твору «Загублене *серце*»;
- 2) використано для відтворення психофізіологічних станів: *мало калатати серце, серце вискочило з грудей, серце стукає, серце стислося*;
- 3) поєднано з епітетами, переважно позитивними: *загублене серце, справжнісіньке живе серце, гаряче пульсуюче серце, живе серце в хорошому стані*;
- 4) уведено спільнокореневі слова для відображення процесу мислення задля усвідомлення життєвої цінності: «*І що воно за життя нікчемне, без теплоти сердечної? – з прикрістю подумав заєць. – Без... сердечної? Так, це, либонь, тому, що я без серця!*» – аж вигукнув [5, с. 38]; для акцентування на поганому самопочутті: *...немилосердно кололо йому в грудях* [5, с. 37];
- 5) актуалізовано вживання прийменниково-відмінкової словоформи *без серця*: *А серце – хтозна, може, він і без нього проживе?* [5, с. 33]; *...житиме без серця* [5, с. 34]; *він без серця...* [5, с. 38]; *Ні-ні-ні-ніхто не живе без серця* [5, с. 38]; *Всі знають, що без серця жити неможливо* [5, с. 41].

Серце є центральним органом людського організму, окрім цього, у ньому зосереджені й усі почуття. Кордоцентризм є однією з ознак української ментальності, що виражає специфіку нашого світобачення. Повторення в казці лексеми *серце* допомагає дитині-читачеві запам'ятати цей образ та асоціювати його з добротою, чуйністю, турботою про ближнього, небайдужістю.

Перед авторами літератури для дітей і юнацтва постає важливе завдання – за допомогою мовних засобів так закодувати ідеали та цінності, щоб дитина шляхом пізнання й рефлексії над власним досвідом змогла усвідомити їхню важливість і занести до своєї системи цінностей. Зазначені засоби мають бути ненав'язливими, оскільки будь-який примус викликає спротив, краще їх представляти у формі гри чи пригоди, щоб стимулювати інтерес до пізнання, вони повинні відповідати національному світоглядові, сприяти вихованню молодого покоління.

Отже, література для дітей та юнацтва демонструє великий потенціал мовних засобів як джерела вираження загальнолюдських цінностей.

Список використаних джерел:

1. Вернигора, Н. М. (2013). Книжка для дітей як основне джерело формування загальнолюдських цінностей. Актуальні питання масової комунікації, 14, 87–90.
2. Денисовець, І. В. (2018). Словотвір і стилістика сучасної української дитячої прози. Полтава : Астроя, 272.
3. Дзюбишина-Мельник, Н. Я. (1992). Фольклор, поет і дитина. Культура слова, 43, 80–85.
4. Кизилова, В. В. (2015). Українська література для дітей та юнацтва: новітній дискурс : навчально-методичний посібник для студ. вищих навч. закл. Старобільськ : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 236.
5. Мензатюк, З. (1990). Тисяча парасольок. Казки. Київ : Веселка, 33–42.
6. Концепція Нової української школи. (2016), 40.

THE CONCEPT OF LOVE, EPICURUS AND THE CHRISTIANITY**Fidrovskia Maria***PhD student and assistant lecturer at National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"***КОНЦЕПЦІЯ КОХАННЯ, ЕПІКУР ТА ХРИСТІЯНСТВО****Фідровська Марія Георгіївна,***аспірант та викладач-асистент кафедри філософії Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний інститут»*

У цій роботі ми розглянемо те, яким чином сьогодні можна використати вчення, а саме теорію чуттєвого Епікура у сучасному суспільстві та як його можна переінтерпретувати у дусі християнства, як колись була переінтерпретована парадигми Демокріта та Аристотеля. На перший погляд ми стикаємось із проблемою інтерпретації і прийняття в рамках християнства. Усім відомо, що вчення Епікура в часи Відродження католицькою церквою було визнано ерессю. Але, якщо розібратися ерессю справді було те, як зрозуміли Епікура у часи того самого Відродження, а саме як сліпий пошук насолод. Крім того, багато святих отців, на яких спирається православ'я, захищали Епікура. [6]

Ми ж пропонуємо в рамках Християнства переробку концепції Епікура, а точніше те, що можна звідти взяти у Християнському контексті. Ми пропонуємо концепт, яку у філософському вимірі може підтвердити концепція Епікура і яка по суті доводить багато з Християнства. Концепт цей полягає у наступному – у основі людини (а далі і у основі світу) лежить не тільки раціо із логічними законами пізнання і мислення, а також і кохання. І якщо подивитися по суті, то корінь чуттєвого і кохання один. У християнстві ж, Ісус Христос казав, що фундаментальним і головним є любов. Те, що любов – це головне для спасіння душі, знає кожний християнин.

Теорія Епікура представляється частково атеїстичною в деякому ключі, а саме, вона заперечує безсмертя душі. Для того, щоб краще зрозуміти його концепцію, звернемося до першоджерела, а саме до "Листа до Менекею", в якому він якраз роздумує про Бога і про душу. Бога, проте, він визнає. Він говорить: "звикай думати, що Бог істота безсмертна і блаженна" [3 с.432]. Тут ми бачимо, що Епікур говорить, не боги, а Бог з чого цілком імовірно може можна було б допустити те, що Епікур самостійно дійшов до монотеїзму за прикладом Платона, який також вважав, що світом управляє один благий Бог, протиставляючи Його деміургові, гончареві, який "сліпить" світ, зробив він частково злий із-за свій вада і намагається вони править, що не може допустив єдиний і благий Бог. Так ми бачимо, що ймовірно Епікур говорить тут у дусі монотеїзму, хоча можливо говорячи про одного Бога, він як би міркує про родові одиничне поняття, не заперечуючи тим самим безліч богів.

І все-таки далі Епікур говорить про богів, тобто все-таки, можливо одумавшись, а можливо і маючи це на увазі із самого початку він говорить "боги"[3, с.432]. Тож, Епікур говорить, що Бог благ, значить, він все-таки визнає існування Бога, в чому ж тоді полягає його маловір'я, про який було заявлено раніше? А полягає він в наступному - Епікур не визнає безсмертя душі і, незважаючи на розбіжності з догматами християнства, все-таки ми не можемо назвати його атеїзмом повною мірою. Краще, напевно, буде сказати, що його вчення розходиться з християнським віровченням. Тож, Епікур все-таки говорить, що боги існують. Більше того, він говорить, що знання про них - "очевидність"[3, с.432]. Тобто він вважає, що не треба доводити існування богів, тобто вищих сил, що знання про те, що вони зрозуміле. Проте зрозумілість цього він не обґрунтовує, хоча для нас, як вже було сказано, що виходять з християнських позицій, існування вищих сил також не викликає питань, проте, приміром, Тома Аквінський висував п'ять доказів Бога, так що навіть для філософа, що знаходиться в релігії, необхідно чітко обґрунтовувати власну позицію, навіть, якщо вона торкається такий далекий від розум предмета, як віра. Але у Епікура, на жаль, ми не зустрічаємо обґрунтування існування богів, тобто вищої сили.

Чого ми не можемо прийняти у вченні Епікура, так це звичайно і політеїзм, але і невір'я у безсмертя душі, чого придержувався сам Епікур, вважаючи, що боги настільки благі, що їм немає жодного діла до того, щоб продовжувати життя після смерті людини. З цим ми не погоджуємося. Тим не менш, Епікур також каже про почуття.

Тож ми бачимо, що Епікур вірить у вищі сили, але не вірить у безсмертя душі, це останнє протирічить класичній доктрині християнства. Але у той самий час чуттєве Епікура, коли воно розуміється правильно, частково співзвучне християнському агапе, особливо концепт дружби Епікура і також першість чуттєвого, тож він може аргументувати християнство у філософії.

Список використаних джерел:

1. Асмус В.Ф. Античная философия. [Электронный ресурс].- Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Asmus/index.php
2. Библия: Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. – М.: Издание Московской Патриархии, 1990. – 1372 с.
3. Диоген Лаэртский О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов/Ред. тома и авт. вступ. ст. А. Ф. Лосев; Перевод М. Л. Гаспарова,— 2-е изд.— М.: Мысль, 1986.— 624 с., 1 л. карт.— (Филос. наследие).
4. Кристеллер П. О. Эпикур. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://www.nsu.ru/classics/bibliotheca/Epicurus.pdf>
5. Лебедев А. В. Фрагменты ранних греческих философов. [электронный ресурс] режим доступа: <http://www.nsu.ru/classics/plato/vorsokratiker.htm>
6. Лега В. Эпикур. Почему святые отцы защищают философа. [электронный ресурс] режим доступа: <https://pravoslavie.ru/88601.html>

NEW CONNOTATIVE MEANINGS OF ADJECTIVE *GREEN* IN THE MEDIA LANGUAGE

Olexandra Gashybayazova

Postgraduate,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

Cherkasy, Ukraine

НОВІ КОНОТАТИВНІ ЗНАЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКА *ЗЕЛЕНИЙ* У МОВІ МЕДІА

Олександра Гашибаязова

Аспірант,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Черкаси, Україна

Лексико-семантична система сучасної української мови реагує на всі процеси й трансформації, що відбуваються в суспільстві, і відображає їх у словниковому складі. Постійні якісні зміни пов'язані не лише із запозиченнями та появою неологізмів, а й із потенційною можливістю кожного повнозначного слова набувати нових семантичних відтінків, передавати індивідуальне й образне, підлаштовуватися до мовленнєвої ситуації. Сучасна лінгвістика серед мовних категорій виокремлює емотивність слова – вираження емоційно-оцінного стану мовця, його ставлення до навколишнього світу й до самого себе.

Частиномовну основу експресивно забарвленого тексту становлять іменники, прикметники, дієслова, прислівники. Конотативні значення іменників вивчали В. Іващенко, Г. Мінчак, В. Ільченко, О. Кабиш та ін., прислівників – О. Мироненко, дієслів – А. Стадній. Емоційно-оцінні прикметники перебували в полі зору С. Шкарбути, Т. Ковальнової, Ж. Колоїз. Емоційно-експресивні засоби мови мас-медіа досліджували О. Стишов, Н. Кочукова, Т. Коць, Н. Бойко, Л. Мельник, Г. Мінчак та ін. Попри значні напрацювання проблем семантики повнозначних частин мови, залишається нерозв'язаним питання оцінно-конотативного значення прикметників. З огляду на це, актуальність статті зумовлена потребою дослідження нових конотативних значень прикметника *зелений* у мові медіа.

Мета – проаналізувати специфіку функціонування нових конотативних значень прикметника *зелений* у мові медіа, визначити структуру компонентів.

Денотативним значенням прикметника *зелений* є «один з основних кольорів спектра – середній між жовтим і блакитним; який має колір трави, листя, зелені» [1]. Узуальна конотація зафіксована в таких значеннях: зроблене із зелені, рослинності (*зелене будівництво, Зелені свята* тощо); недозрілий, недоспілий (про злакові рослини, фрукти, овочі і т. ін.: *зелений виноград*); хворобливо блідий (про колір обличчя, шкіри людини: *блідий був, аж зелений*); який не має життєвого досвіду;

недосвідчений (*більшість робітників були зелені молодики*). До узуальних значень також можна зарахувати *зелений змій* (горілка), давати зелену вулицю (пропускати без затримок, поза всякою чергою) [1] та *зелений коридор* (канал спрощеного митного контролю). Узуальні лексичні одиниці – це слова, значення яких зафіксовані в словниках. Узуальна конотація вже усталена в мові, «є загальнозрозумілою і загальнозживаною, ніби вона стала нормою. Здебільшого це конотація вже формального характеру – традиційна книжна чи пісенна, живомовна» [2, с. 192].

Натомість мова медіа початку XXI ст. багата на okazіональні прикметники, що є джерелом експресії. Пошуки виразності висловлення зумовлюють появу ситуативних новотворів. Okazіональне значення – це нове емоційно-оцінне значення, яке виникає в контексті на основі індивідуальних асоціацій. На думку О. В. Мироненко, okazіональна конотація – «авторські емоційно навантажені мовленнєві новотвори, що відрізняються своєю лексико-семантичною неповторністю та існують в умовах певного контексту» [3, с. 63].

Залежно від природи okazіональності, у мовознавстві розрізняють два її типи: 1) лексичну, ґрунтовану на створенні неологізмів або okazіональних слів; 2) власне семантичну, яка зумовлена зміною в структурі значення слова під впливом контексту та системи образів і сприяє адекватному розумінню слова лише за умов виходу за межі його словникових значень [4, с. 104–105].

У період президенства В. О. Зеленського спостерігаємо розширення семантичного обсягу прикметника *зелений*. Останнім часом з'явився вислів «*зелений принтер*».

Саме так опоненти назвали фракцію «Слуга народу» за швидкість штампування законів, напр.: *Специфіка роботи Зеленського та його команди зі своєю монобільшістю у Раді уже стала надбанням громадськості і навіть отримала визначення – «зелений принтер»* («Українська правда», 23.09.2019); *Минулого тижня парламентська монобільшість продемонструвала, що вона не просто «зелений принтер»* («Вечерние вести», 18.11.2019); *Більшість хизується, що вона працює як шалений зелений принтер* (vdome.ua, 10.09.2019); *Якщо цей «зелений принтер» проїдеться по громадській думці, я прогноую сумне майбутнє і для цієї влади, і для держави* (ua.112.ua, 19.11.2019). Також з інноваційним значенням у сучасній українській мові вжито вислів «*зелений ксерокс*» – крадіжка фракцією Президента законопроектів, напр.: *«Зелений ксерокс»: «ЄС» звинуватила «слуг» у крадіжці законів* (dopo.ua, 10.09.2019); *Цей тиждень вона планує працювати як безсоромний зелений ксерокс* (vdome.ua, 10.09.2019); *Спікер Верховної Ради Дмитро Разумков відповів на звинувачення опозиції, що парламентська більшість працює як «безсоромний зелений ксерокс»* (nv.ua, 13.09.2019). Ще одну експресивну ознаку отримав прикметник *зелений* у політичному лексиконі: «*зелений каток*» – це законопроекти щодо обігу земель сільськогосподарського призначення, напр.:

Минулого тижня парламентська монобільшість продемонструвала, що вона не просто «зелений принтер».

Вона – «зелений каток», який бездумно за командою «водія» чавить на своєму шляху все («Вечерние вести», 18.11.2019); І хто ж може бути наступним в цьому списку людей, по кому цей «зелений каток» пройдеться? (prn.ua, 17.10.2019).

Наведені приклади засвідчують, що прикметник *зелений* набув негативного (пейоративного) забарвлення, яке має основний маркер емоційності «погано» й може бути представлене як осуд. Емотивний компонент прикметника безпосередньо пов'язаний з оцінним і містить зневажливий емоційний тон. Розмовний стилістичний компонент посилює експресивність мовлення.

Отже, прикметник *зелений* у мові сучасних медіа має структуру з чотирьох компонентів: оцінного, емоційного, експресивного й функційно-стилістичного, які доповнюють один одного, увиразнюють мовлення.

Список використаних джерел:

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/zelenyj>.
2. Мацько, Л. І., Сидоренко О. М. (2003). Стилїстика української мови. Київ : Вища школа, 262.
3. Мироненко, О. В. (2006). Часово-просторові показники конотації: okazіонально-узуальні одиниці. *Мандрївець*. № 1. 58–64.
4. Натан, Л. Н. (1985). О природе okazіональности в семантике слова. *Лексическое значение в системе языка и в тексте* : сб. науч. тр. Волгоград, 104–112.

THE PROBLEM OF FORMATION OF CREATIVE PERSONALITY IN THE HISTORY OF SCIENTIFIC THOUGHT

Petryhyn Ludmila

*Dr habil., Associfte Professor, Department of
Social Pedagogy and Social Work of
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРІЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ

Петришин Людмила

*д. п.н., професор кафедри соціальної педагогіки
Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна*

Дослідження питання формування креативності доцільно розпочати з історичної ретроспективи його вивчення, простеживши еволюцію окресленої проблеми в педагогічній науковій теорії та практиці. Зокрема, у кінці XIX – першій половині XX століть обдарованість, творчість та креативність особистості стали предметом вивчення в працях таких науковців, як К. Ушинський, С. Русова, С. Сірополко, Я. Чепіга, І. Ющишин та ін.; другій половині XX століття означене питання активно розглядали В. Сухомлинський, І. Зязюн, Ю. Бабанський, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Т. Сидоренко, В. Загвязинський, Г. Пономарьов, Л. Петриченко, О. Попова, Д. Пенішкевич та ін.; у кінці XX – на початку XXI століть свій унесок у його розгляд зробили Н. Бакланов, Н. Березовська, Н. Булка, І. Гриненко, Л. Манчуленко, Ю. Манилюк, А. Маркова, Н. Лаптева, Н. Лук, О. Карпенко, В. Нурков, І. Шахіна, Н. Шмельова та ін.

Аналіз історико-педагогічних джерел виявив, що формування творчої особистості та її креативності науковці розглядали у двох *напрямах*:

– історія формування творчої особистості, що ґрунтується на її природі, усебічному та гармонійному розвитку;

– історія формування творчо-креативної особистості, що ґрунтується на поєднанні інтелектуальних здібностей та творчої обдарованості.

Поряд із цим ми означили три *етапи* становлення й вирішення проблеми формування креативності особистості в історії наукової думки: *природний; інтелектуально-творчий; особистісно-креативний*.

Основою першого етапу стало формування творчої особистості на природних задатках, урахуванні індивідуальних рис та якостей, що й забезпечило гармонійне формування творчого складника особистості та її духовного розвитку.

Це положення підтверджують наукові праці К. Ушинського, С. Русової, С. Сірополка, Я. Чепіги, І. Ющишина та ін. Проблема мети, завдань формування креативної особистості була однією з основних у дослідженнях видатних українських педагогів кінця ХІХ – першої половини ХХ століть, позаяк у центрі педагогічної концепції того періоду була людина з власним світосприйняттям, творчим баченням, творчими задатками.

У педагогічних працях К. Ушинського „Людина як предмет виховання”, „Про користь педагогічної літератури”, „Праця в її психічному і виховному значенні” творчу особистість розглянуто як основу формування креативного фахівця, майбутнього професіонала. Крім цього, важливою для нашого дослідження є думка К. Ушинського про творчу розумову працю, яка є „чи не найважливішою працею для людини”, адже „творити легко й приємно, а думати – важко” [1, с. 228]. Педагог наголошував на тому, що людина залишається без думки в голові, не виявляє інтелектуальні здібності та творчо не реалізується, коли не творить.

У контексті історико-педагогічного дослідження проблеми креативності важливе значення має концепція С. Русової, в основі якої є особистість з її природними нахилами, талантами, потребами та прагненнями. Науковець стверджувала, що фундаментом для формування повноцінної, усебічно розвиненої особистості є вільна, життєво-творча людина та „культ особи, яка вільно виявляє усі свої творчі сили” [2 с. 37]. Важливе значення для дослідження порушеної проблеми має твердження С. Сірополка, який убачав гармонійну особистість у „розвитку творчої індивідуальності людини” [3, с. 3], яка допомагала особистості морально та розумово саморозвинути, а також самореалізуватися в суспільстві. Крім цього, педагог уважав, що освіта повинна ґрунтуватися не лише на отриманні певної сукупності знань і навичок, але й забезпечувати всебічний творчий розвиток особистості, готувати її до творчої самореалізації, що згодом становитиме необхідну умову формування її креативності.

Із висловленим твердженням погоджувався Я. Чепіга, який звернув увагу на те, що формування особистості не повинно бути вигаданим і штучним. Науковець указував, що основою формування творчої особистості повинна бути її природа, підпорядкована фізіологічним законам людини. Педагог наголошував, що формування та розвиток творчих задатків особистості також не повинно виходити за межі наданих природою людині можливостей. За цієї умови збережуться її духовні та фізичні задатки, які в майбутньому розвинуться на базі отриманого досвіду.

Головну мету „правдивої освіти” Я. Чепіга вбачав у вивченні індивідуальних і творчих рис людини, що ґрунтуються на розумінні її душі та вдачі. Зокрема, учений писав, що варто „не перетворювати людську природу, а складати найсприятливіші умови для всебічного розвитку людської душі в згоді з психофізичною природою індивідуума й віднаходити шлях до широкої творчості й діяльності його духу” [4, с. 15].

На думку вченого, формування та виховання особистості повинно базуватися на власному її досвіді, природі та фізіологічних законах. Зокрема Я. Чепіга констатував, що „формування дитини не повинно бути вигаданим, штучним ..., а природа її – єдиний ґрунт ...” [4, с. 22]. Поряд із цим учений наголошує на важливості збереження природи особистості, що зумовить збереження „не попсованими духовних, творчих й фізичних здібностей” [4, с. 22]. Загалом можемо визначити такі основні постулати педагога у формуванні творчої особистості: розвинути її всебічно; задовольнити прагнення її природи згідно зі загальнолюдськими принципами добра; зберегти гармонію розвитку. Безперечно, визначальним у міркуваннях Я. Чепіги є положення про формування активної, творчо мислячої особистості на основі її природних задатків.

Варта уваги думка І. Ющишина, який зазначив, що ознайомлення зі скарбницею світової культури та виховання патріотизму є запорукою формування творчої особистості. Не дотримання цих умов суперечить здоровому глузду й законам природи [5, с. 13]. Слід звернути увагу на те, що науковець важливу роль у процесі формування творчої особистості, зокрема її творчих здібностей, надавав драматизації, про що і зазначив у своєму науковому доробку „Драматизація в школі”. І. Ющишин зазначав, що драматизація допоможе створенню людини з яскраво вираженим власним „Я” як у творчості, так і у житті, адже, на його думку, „захоплена театральною роботою, особа вчиться самостійно розпоряджатися своїм голосом, наближуючи його до змісту мисленевого і зворушливого” [6, с. 77].

Таким чином, у розрізі ретроспективного історико-педагогічного огляду наукових праць кінця ХІХ – першої половини ХХ століть щодо проблеми дослідження ми можемо стверджувати, що формування креативної особистості того часу базувалося на її природі, задатках та творчому розвитку. Водночас ці фактори ґрунтувалися на індивідуальних та національних якостях особистості, що й забезпечило гармонійний процес формування креативної особистості.

Список використаних джерел

1. Ушинський К. Д. Праця в її психічному і виховному значенні / К. Д. Ушинський // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / [за ред. В. Г. Кременя]. К. : Знання, 2005. С. 221–230.
2. Русова С. Ф. Дидактика / С. Ф. Русова. Прага : Укр. громад. вид. фонд Сіяч, 1925. 191 с.
3. Сірополко С. Завдання нової школи. Кам’янець- Подільський, 1919. 20 с.
4. Чепіга Я. Народний учитель і національне питання / Я. Чепіга // Світло. 1912. Кн. 1. С. 15–25.
5. Ющишин І. Проект на зміну державного шкільного закона з дня 14 мая 1869 року / І. Ющишин // Учитель. 1913. №.9. С. 5–19.
6. Ющишин І. Драматизація в школі, шлях виховання і навчання / І. Ющишин. Львів. 1932. Кн. 2. С. 76–78.

USE OF INFOGRAPHICS IN THE EDUCATIONAL PROCESS**Yurii Nemchenko,***Candidate of Pedagogical Sciences, Assoc. Prof.***Alexander Kuchmenko,***Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer***Kasperskyj Anatolyj***Doctor of Pedagogical Sciences, Prof.**National Pedagogical Dragomanov University,**Kyiv, Ukraine***ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ****Немченко Юрій,***к.пед.н., доцент***Кучменко Олександр,***к.пед.н., старший викладач***Касперський Анатолій,***док. пед. н., професор**Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова,**Київ, Україна*

В умовах інформаційної перенасиченості гостро постає проблема лаконічного викладення великих масивів навчальної інформації. Проте освітня діяльність тяжіє до усталеної і перевіреної часом практики. Це не дозволяє ефективно усвідомлювати важливі та ключові ідеї, які губляться у потоці пояснювально-ілюстративного контенту. Монотонність і рутинність навчального процесу ускладнює процес формування та використання таких особистісних характеристик як запам'ятовування, асоціативну та просторову уяву, візуальне структурування навчального матеріалу. Превалювання символічної та лінійної структури викладення навчального матеріалу є причиною нераціонального використання навчального часу, що гальмує процес розумової діяльності і стримує творчий пошук.

Для подолання цих протиріч психолог Тоні Б'юзен запропонував під час навчання використовувати візуальні інструменти. На його думку, це дозволить більш широко задіяти можливості головного мозку, адже ефективність навчання знаходиться в прямій залежності від якості репрезентації великих масивів інформації у компактних візуальних об'єктах, від умінь та навичок узагальнювати навчальний матеріал, здійснювати перехід від лінійного мислення до структурного, системного. Такий підхід, спираючись на ключові поняття та вибудовуючи взаємозв'язки між ними, сприятиме формуванню цілісного та збалансованого розуміння навчального матеріалу.

У процесі візуалізації навчального матеріалу використовуються різні форми та методи – від традиційних діаграм, графіків, таблиць, структурно-логічних схем до інтелект-карт, стратегічних карт, інформаційної графіки, навчальних презентацій тощо. Найбільш вдало навчальні завдання реалізуються в *інформаційній графіці*. Відображення думок на папері дозволяє людині наочно бачити процес мислення, що сприяє формуванню навичок ефективно думати і вносити корективи у процес мислення. За допомогою графічних образів структурований навчальний матеріал використовуючи знаки-сигнали (символьні, графічні, словесні), приводиться в певну систему що дозволяє створити зорову опору взаємозв'язків його елементів.

Отже, суть методу полягає в тому, щоб певним графічним чином зафіксувати свої думки на папері, впорядкувати їх та отримати цілісну картину.

Інформаційна графіка або інфографіка (англ. Information graphics; infographics) — це візуальне (графічне) подання інформації, даних або знань, які призначені для швидкого та чіткого комплексного відображення [1]. Вперше інфографіку використали в 1982 р. у щоденній газеті USA Today. Одним із засновників інфографіки вважається Едвард Тафті, який створив концепцію і першу колекцію прикладів. Поява та розвиток комп'ютерних технологій сприяли збагаченню інструментарію для створення інфографіки. Сьогодні для цих цілей використовують як спеціалізовані програми з потужним інструментарієм, так і прості графічні редактори загального призначення.

Основою інфографіки є схематизація – графічна організація даних, пов'язана з легким і наочним поданням ідей та форм різного ступеня складності у формі зображення, схеми, таблиці або діаграми. Теоретично до інфографіки можна віднести будь-яке поєднання тексту і графіки, створене з наміром наочно викласти ту чи іншу історію, донести той чи інший факт. Під час створення інфографіки слід дотримуватися правил [3]: чітко формулювати тему; використовувати прості графічні образи; демонструвати зв'язки і залежності між елементами; наочно подавати статистичну інформацію; застосовувати прийоми порівняння і зіставлення, легкості сприйняття та алегоричності. Для відображення одного набору даних використовують один з п'яти типів зорових образів: дані часового ряду, розподіл ймовірностей, карти / схеми, ієрархія та мережа.[2] Використання такого способу подання інформації дозволяє вибудовувати моделі побутових, природних, виробничих і соціальних процесів та подій, створювати об'ємні структури та схеми. Важливою перевагою інфографіки є можливість створювати як статичні, так і динамічні та інтерактивні графічні об'єкти.

Створення навчальної інфографіки слід розпочати із чіткого формулювання навчальної мети. Кожен елемент інфографіки повинен розкривати ключові поняття, подаючи інформацію у змішаній формі (тести, графіка, динаміка). Залежно від способу представлення, розробляють декілька альтернативних сценаріїв і дизайнерських рішень. Далі слід забезпечити якісний пошук навчального контенту, його накопичення, визначити достовірність, виконати аналіз та вибірку найцікавішого.

Під час створення інфографіки слід максимально скоротити текстову та табличну форми подання інформації. Об'єкти інфографіки, як правило, складаються з інформаційно-насичених фрагментів, кожен з яких має безкінечно велику кількість зв'язків з іншими фрагментами. Користувач самостійно обирає траєкторію дослідження і методи аналізу інформації та створює власну структуру із запропонованих фрагментів. Інфографіка апелює не лише до асоціативного мислення, але й до спогадів, досвіду і наявних знань.

Для сучасного педагога інфографіка є тим цінним інструментом, який дозволяє «зшивати» «клаптикові» знання у цілісну світоглядну картину. Використання цього методу особливо цінне під час узагальнення, систематизації або структурування навчальної інформації. Метод дозволяє актуалізувати пізнавальну діяльність, акцентуючи увагу на термінології, зв'язках, тенденціях тощо. моментах. Використання візуалізованих графічних об'єктів дозволяє яскраво, і барвисто викладати рутинну і складну для розуміння інформацію.

Отже, головними перевагами використання інфографіки є: наочність та легкість сприйняття інформації: можливість виокремити головне та представити складну інформацію у структурованій формі, уникнувши перевантаження коментарями, картинка дозволяє легко зрозуміти складний, рутинний та нецікавий матеріал. Зображення замінює до 5 сторінок друкованого тексту і концентруючи та утримуючи на собі увагу, не потребуючи мовного пояснення і перекладу.

Не можна оминати увагою художній аспект інфографіки. Використання поєднаних кольорів, єдиного стилю шрифтів і накреслень літер, схем розташування та компоновання – всі ці та багато інших естетичних моментів також важливі. Використовуючи знайомі для навчання графічні образи, можна забезпечити посилення ефекту запам'ятовування і мотивації на вивчення конкретної інформації з навчальної теми, поданої в стилі інфографіки.

Отже, використання інфографіки, яка створена з дотриманням правил, допоможе забезпечити отримання якісного продукту, який буде працювати на вирішення навчальної мети. Оскільки інформаційна графіка відображає природний спосіб мислення людського мозку, навчальний матеріал стає інтуїтивно зрозумілим і легко засвоюється. Використання інформаційної графіки пов'язує та інтенсифікує процес запам'ятовування і творчого розвитку людини.

Список використаних джерел

1. Doug Newsom and Jim Haynes (2004). *Public Relations Writing: Form and Style*. p.236.
2. Heer, J., Bostock, M., & Ogievetsky, V. (2010). A tour through the visualization zoo. *Communications of the ACM*, 53(6), 59-67.
3. Логвіненко В. Г. Використання технології інфографіки для візуалізації навчального контенту / В. Г. Логвіненко // *Фізико-математична освіта*. - 2018. - Вип. 2. - С. 79-85. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fmo_2018_2_17

**FEATURES OF CREATIVE SELF-EXPRESSION
OF THE AUTHOR'S "I" OF VIADIMIR REVA****Fomina L.G.,***PhD of Philology, docent,**Izmail State University of Humanities**Izmail, Ukraine***ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ
АВТОРСЬКОГО «Я» ВОЛОДИМИРА РЕВИ****Фоміна Л. Г.,***к.філол.н., доцент,**Ізмаїльський державний гуманітарний університет,**м. Ізмаїл, Україна*

Досліджуючи аспекти авторського «Я» в ліриці Володимира Рєви, узагальнюємо ті здобутки літературознавства, котрі надаються як методологічні засади для інтерпретації створеної поетом авторської картини художнього світу. Поєднуючи літературознавчий, лінгвістичний, психологічний інструментарій, залучаючи документальні біографічні джерела (листи, інтерв'ю, спогади), аналізуємо в ліриці Володимира Рєви систему самопрезентувань автора, намагаємось з'ясувати, якою мірою співвідносяться світоглядно-естетичні пріоритети митця і його творча індивідуальність. Індивідуальне «Я» В. Рєви, декларативно заявлене в його ліриці, стало антропологічно-персоналістським маркером авторського тексту. З-поміж персоналістських теорій визначальною для художнього мислення поета нам бачиться психологічна теорія В. Штерна, за якою модальність особистості невіддільна від світу («індивідуальне «Я» відкрите назовні»), а також філософська концепція відомого персоналіста Е. Муньє, який заперечував тотожність персоналізму та індивідуалізму, а розглядав особистість невіддільно від історії, відзначав її осмислену присутність у світі й особисту відповідальність за нього [1]. Ліричний герой поезії митця – індивідуаліст. Суб'єкт його лірики кореспондується значною мірою із його власними інтенціями, про що свідчать різного роду автокоментарі. Для художнього дискурсу митця характерний глибокий ліризм, тобто специфічна тональність, що «передбачає емоційну співучасть автора у зображеному» [2, с. 11]. Тому із засторогою можна говорити про нашарування автора на суб'єкт лірики як на продукт його мисленневої та естетичної діяльності. «Я» ліричного героя – центр, навкруг якого обертається весь світ, це «Я» не тільки всепритягуюче, але й всепроникне.

Список використаних джерел:

1. Муньє Э. Что такое персонализм? / Э. Муньє. – М. : Изд-во гуманитарной литературы, 1994. – 128 с.
2. Смілянська В. Л. Стиль поезії Шевченка (суб'єктна організація) / В. Л. Смілянська. – К. : Наукова думка, 1981. – 255 с.

STUDENT-ORIENTED APPROACH IN TEACHING FUTURE EDUCATORS

Anastasiia Petrova

PhD, Associate Professor

Vinnitsia State Mykhailo Ktsyubynsky

Pedagogical University, Ukraine

Olena Podzygun

PhD, Associate Professor

Vinnitsia State Mykhailo Ktsyubynsky

Pedagogical University, Ukraine

Problems of looking for new ways to develop education are becoming more relevant to our country. The formation of a new Ukrainian society, overcoming crisis in it depends on the level of development and increasing of intellectual, spiritual, economic potential of all members of our society. Modern times are also characterized by the restructuring of the higher pedagogical education, in the center of which is the Person, his abilities, activity, the system of his economic and social values [1]. According to recent research and publications, the main ideas of higher education involve student-oriented approach to learning [2-3].

Studying in higher educational institutions supposes to promote unimpeded and harmonious development of students, where their personal traits and capabilities are seen, self-actualization and self-improvement are promoted, partnership of teachers with students is established. When authoritarianism in communication between the participants of the educational process is replaced with the personal-value attitude to each other, steady motivation and cognitive interest are formed and developed, a rich, diverse and attractive life at higher educational institutions is created, then future educators will feel more confident, dignified and inspired in their professional formation. The main goal of higher educational institutions is to develop an entire personality that is open to new experience, has a strong wish to realize his opportunities, is able to make an independent and conscious choice.

Student-oriented approach to learning is a key principle of an up-to-date vocational pedagogics. Its followers consider that vocational education should take into account such personal qualities as interests, preferences, values, motives, goals of activity, a way of thinking, the degree of personal development, willingness to pursue education [3].

The purpose of student-centered training in higher vocational school is to create conditions for the full identification, formation and development of personal functions of future educators. To establish such a learning process it is necessary to focus on the needs of students; set up conditions for collaborative and creative work of the teacher and the students; adapt teaching methods to students' learning opportunities; maximize individualization; create conditions for self-knowledge, self-development and self-education; sensibly determine own capabilities and goals [1].

The concept of a student-centered approach determines the updating of such components of the pedagogical process as aim, content, learning technology, stipulates the interaction of the participants of the educational process and criteria for its effectiveness. Considering that in the process of professional training students are preparing for a certain activity, the most important thing is to teach students their future profession by means of activity methods. The learning process from the perspective of the activity approach is considered as a single functional system. Professional training is carried out inseparably from the life of the society, work environment, public relations. An activity approach to vocational education involves the acquisition of personal experience, the formation of individual abilities to perform future professional duties.

Just this approach ensures the progress of humanity, the modernization of a society that lives according to market relations. The implementation of this approach implies a new structure of interaction of the teacher and students, which is based on subjective relationships related to solving professional problems.

The student-centered approach allows setting up the process of professional training in a new way. Already in the classroom, there is an opportunity to gain experience of communication, to develop skills of a professional approach to solving educational tasks, to promote the education of student activity, to form the need for self-development, to ensure a conscious managed mastery of educational material, integrating knowledge [2]. During the lesson, which stimulates the need for communication and creative attitude to the educational material, there is both mastery of the subject and active development of the individual.

Summing it up, student-oriented technologies for teaching future educators involve modeling the structure of professional activity; ensure the supremacy of the individual over all educational activities. Thus, student-oriented approach to learning contributes to the improvement of knowledge, the development of new inclinations, professional experience, individual and psychological characteristics of future educators.

Список використаних джерел

1. Петрова А.І., Абрамович В.В. Ідеї учнецентризму та вчителецентризму на уроці англійської мови в сучасній українській школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Випуск 52. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. С. 72-77.

2. Петрова А.І., Подзигун О.А. Навчання іноземної мови для професійного спілкування майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. Вип.№3 (81). 2015. С.104-107.

3. Dmitrenko, Natalia. (2016). Problem-based learning as a learner-centred approach: general review. Proceedings of the international conference “*Modern peculiarities of the identity formation and social adaptation in conditions of liberal values crisis*”, 9.02.2016. – 15.02.2016, (pp. 21-24), London: IASHE.

KNOWLEDGE MANAGEMENT, ECONOMICS AND LAW

Proceedings of the 1st International Scientific Conference

December 5-6, 2019

Batumi, GEORGIA

Editor: Prof. Dr. Badri Gechbaia

Passed for printing 11.12.2018.

Circulation 100 copies.

Publishing House “Kalmosani”, Georgia, 2019

TBILISI. 100 Ts. Dadiani St. (571) 19 19 39

E-mail: kalmosani@yahoo.com

ISBN 978-9941-9680-6-8